

EUROPEAN UNION
DELEGATION TO MONTENEGRO

*Government of Montenegro
Minister of Labour and Social Welfare
Ministry of Education and Sports*

*Empowered lives.
Resilient nations.*

Nives Radeljić i Olivera Kovačević

NALAZI I PREPORUKE ZA RAZVOJ SOCIJALNIH SERVISA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Maj-jun 2011.

1. UVOD

U okviru projekta „Unaprijeđenje socijalne inkluzije“ kojeg sprovodi UNDP CO Crna Gora zajedno sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Ministarstvom prosvjete i UNICEF-om, a koji je podržan od strane Delegacije Evropske Unije (DEU) kroz fondove IPA 2010. , komponenta 2. odnosi se na oblast reforme sistema socijalne zaštite u Crnoj Gori. Ovu komponentu sprovodi UNDP, a program je usmjeren na izgradnju i jačanje institucionalnih mehanizama i kapaciteta nosilaca razvoja socijalnih servisa u lokalnoj zajednici.

Uvažavajući proces decentralizacije sistema socijalne zaštite, projektne aktivnosti usmjerene su na dva nivoa:

- a) nacionalni nivo: osnivanje Fonda za socijalne servise kao podršku jačanju kapaciteta Ministarstva rada i socijalnog staranja u planiranju i sprovođenju decentralizacije u oblasti socijalne zaštite, kao i pružanje podrške u uspostavljanju socijalnih servisa u lokalnoj zajednici kroz finansiranje projekata putem javnog konkursa
- b) lokalni nivo: planiranje na lokalnom nivou i uspostavljanje socijalnih servisa u zajednici koji će odgovoriti na potrebe ranjivih grupa, njihovoj većoj socijalnoj uključenosti i poboljšanju kvaliteta života (kao što su dnevni centri i dnevni boravci za osobe sa invaliditetom i starije osobe, pilotiranje socijalnog preduzetništva i drugi servisi podrške pojedincima i grupama u njihovom prirodnom okruženju).

Aktivnosti u projektu na oba nivoa takođe uključuju standardizaciju i institucionalizaciju, kao nužnost (preduslov) za uspostavljanje i održivost socijalnih servisa u lokalnoj zajednici.

Na lokalnom nivou projekat se sprovodi u opštinama Bijelo Polje, Nikšić i Bar kroz izgradnju kapaciteta lokalnih aktera, stručnu podršku i vođenje u uspostavljanju partnerstava, kako bi pružaoci servisa bili u mogućnosti da pružaju standardizovane i kvalitetne servise podrške ranjivim grupama i pojedincima (kao što su starije osobe i osobe sa invaliditetom u riziku od institucionalizacije posebno oni iz udaljenijih ruralnih područja, porodice u riziku od siromaštva i porodice korisnici novčanih pomoći iz sistema socijalne i dječje zaštite, dugoročno nezaposleni, samohrani roditelji, mladi u riziku i druge grupe u riziku od socijalne isključenosti).

U cilju dobijanja pregleda postojećeg stanja u oblasti socijalnih servisa namijenjenih odraslima u riziku od socijalne isključenosti, prvi korak usmjeren je na snimanje postojećeg stanja i potreba za daljim razvojem prvenstveno na lokalnom nivou u tri opštine predložene u projektu. Zadatak snimanja stanja je bio da se pored osnovnog pregleda reformskih procesa na nacionalnom nivou, izvrši uvid u postojeće socijalne servise u tri lokalne zajednice, obuhvat korisničkih grupa, u kapacitete pružalaca servisa javnog i civilnog sektora, kao i aktera ključnih za razvoj novih servisa i obezbjeđivanje mehanizama za izradu finansijske projekcije i finansiranja održivosti uspostavljenih servisa na nacionalnom i lokalnom nivou.

Smjernice za prikljupljanje podataka i primjenjenu metodologiju, kao i smjernice za sintetizovanje zaključaka i preporuka predstavljale su aktivnosti planirane u projektu, a to su izrada planova akcije za socijalnu uključenost na lokalnom nivou i uspostavljanje Fonda za socijalne servise kao podrške razvoju socijalnih servisa baziranim na sljedećim ključnim principima EU prakse u oblasti socijalnih servisa i mehanizama socijalnog uključivanja: 1. Usklađenost servisa sa potrebama; 2. Decentralizacija servisa; 3. Raznolikost pružalaca usluga; 4. Efektivnost i efikasnost servisa; 5. Javnost rada i pouzdanost servisa; 6. Visok kvalitet servisa s uspostavljenim mehanizmima učenja i prepoznavanja dobre prakse; 7. Prilagodljivi servisi.

METODOLOGIJA

Dobijanje opšteg pregleda reformskih procesa i preporuka na nacionalnom nivou za razvoj socijalnih servisa u zajednici baziralo se na:

- analizi državnih strategija i akcionih planova relevantnih za razvoj socijalnih servisa za definisane grupe u riziku,
- polustrukturiranim razgovorima sa akterima na nacionalnom nivou od uticaja na razvoj socijalnih servisa i uključivanje različitih aktera kao pružalaca servisa:
 - Ministarstvom rada i socijalnog staranja Crne Gore, koje ima stratešku, zakonodavnu i izvršnu ulogu u sistemu socijalne i dječje zaštite
 - Gerontološkim društvom Crne Gore koje bilo partner u izradi nacionalne strategije za stare osobe i čije je djelovanje usmjereno na razvoj socijalnih servisa na nacionalnom nivou namjenjene starijim nemoćnim osobama
 - Caritasom Barske nadbiskupije koji realizuje servise iz oblasti socijalne zaštite starih na nivou Crne Gore
 - Savezom udruženja penzionera koje zastupa interese penzionera i dobro poznaje potrebe ove ciljane grupe kao potencijalnih korisnika socijalnih servisa
 - NVO Fond za aktivno građanstvo (fAKT) Podgorica, kao prvoj nacionalnoj fondaciji koja finansijski podržava i gradi kapacitete lokalnih NVO-a u oblasti uspostavljanja socijalnih servisa
 - Centrom za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO), koji je kao resursni centar angažovan na zastupanju interesa NVO-a i razvoju kapaciteta nevladinog sektora u različitim oblastima, a tako i u uključivanju NVO-a u izradu strategija na nacionalnom nivou i razvoj socijalnih servisa

Snimanje stanja i dobijanje preporuka za razvoj socijalnih servisa u lokalnoj zajednici baziralo se na:

- analizi dostupnih izvještaja institucija i nevladinih organizacija na lokalnom nivou,
- polustrukturiranim intervjuima sa lokalnim akterima ključnim za izradu lokalnog plana akcije za socijalnu inkluziju i razvoj socijalnih servisa u zajednici,
- višednevnim terenskim posjetama opštinama Bijelo Polje, Nikšić i Bar, (Terenska analiza je sprovedena u Podgorici (16.maj - 03. jun), Nikšiću (18. i 19. maj i 25. maj) Bijelom Polju (26. maj – 01.jun) Baru 25- 26. maj 2011.)organizovanju grupne diskusije sa predstavnicima NVO sektora za dobijanje opšte slike stanja u zajednici,

U Intervjuima i posjetama obuhvaćeni su sljedeći akteri:

1. Predstavnicima lokalne samouprave Biro za zapošljavanje
2. Centar za socijalni rad
3. Opštinska organizacija Crvenog Krsta
4. Lokalne NVO koje sprovode usluge socijalne inkluzije i zastupaju interese grupa u riziku

Prikupljanje podataka bilo je usmjereno na:

- Ključne elemente nacionalnih strategija koji prepoznaju potrebu za razvojem socijalnih servisa u oblasti socijalne inkluzije marginalizovanih grupa
- Prepoznavanje i uključivanje socijalnih aktera koji su pružaoci socijalnih servisa ili imaju potencijal da to budu, kao i onih socijalnih aktera koji mogu da podrže razvoj i održivost socijalnih servisa na nacionalnom i lokalnom nivou,
- dobijanje osnovnog pregleda organizacijskih kapaciteta, pokrenutih socijalnih servisa i programa koji imaju potencijal da prerastu u socijalne servise u lokalnoj zajednici,
- ostvarenu saradnju i partnerstva u lokalnoj zajednici
- preporuke socijalnih aktera u odnosu na razvoj servisa, korisničke grupe i druge aktere

- definisanje prioriternih i potencijalnih korisničkih grupa.

Parametar za procjenu sadašnjeg nivoa razvijenosti programa namijenjenih marginalizovanim grupama i socijalnih servisa predstavljali su i standardi koje svaki servis mora da ima: strukturni i funkcionalni. Naime, ovi standardi čine osnovne elemente svakog servisa u njegovom organizovanju i funkcionisanju, u izračunavanju cijene koštanja servisa i finansijskoj projekciji za uspostavljanje i održivost, u obezbjeđenju ujednačavanja kvaliteta i uključivanja u mrežu socijalnih servisa kao sastavnog dijela socijalne zaštite na nacionalnom i lokalnom nivou.

Od važnosti za planiranje razvoja socijalnih servisa (bilo pojedinačnog ili kao mreže servisa) i finansijsku projekciju potrebnih sredstava predstavljaju i različiti podaci o stanovništvu na nacionalnom i lokalnom nivou:

- Opšti demografski podaci i starosna struktura stanovništva kao osnov za procjenu veličine potencijalnih korisničkih grupa (kao što su djeca i mladi, stare i nemoćne osobe)
- Kvalifikaciona struktura nezaposlenih osoba, ne samo kao grupe u riziku od socijalne isključenosti već i kao resurs za uspostavljanje menadžmenta servisa, uključivanja u direktni rad sa korisnicima servisa ili i sami kao korisnici servisa za jačanje radnih kompetencija i kapaciteta za socijalno uključivanje.

PREGLED PROCESA REFORME SISTEMA SOCIJALNE ZAŠTITE I RAZVOJA SOCIJALNIH SERVISA

Za potrebe analize postojećih socijalnih servisa i procjene perspektive razvoja od ključne važnosti su nacionalne strategije u kojima je zastupljena oblast socijalne zaštite i definisana uloga Ministarstva rada i socijalnog staranja odnosno lokalnih aktera. Slijedi kratki pregled navoda iz strategija od važnosti za razvoj socijalnih usluga i zaštitu grupa u riziku.

Fokus Strategije razvoja socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori za period 2008-2012.godine, usmjeren je na: smanjenje siromaštva, obezbjeđivanje kvalitetnije zaštite ranjivih grupa djece, invalidnih i starijih osoba, kao i marginalizovanih grupa građana u skladu sa evropskim standardima; aktivnu promociju socijalne kohezije i to uspostavljanjem mehanizama koji garantuju adekvatni nivo socijalne zaštite, jednake mogućnosti za sve građane, zaštitu najranjivijih grupa, razvijanje mehanizama zabrane socijalnog isključivanja i diskriminacije; kao i zapošljavanje i poštovanje prava radnika. Strateški pravci definisani u Strategiji razvoja sistema socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori od ključne su važnosti za razvoj socijalnih servisa na lokalnom nivou. Strateške odluke odnose se na: povezivanje sistema socijalne i dječje zaštite sa drugim sistemima i djelatnostima u društvu; prevenciju socijalnih problema; decentralizaciju sistema socijalne i dječje zaštite; učešće građana i korisnika u odlučivanju o sredstvima i načinima za zadovoljavanje potreba; efikasnija materijalna davanja u socijalnoj i dječjoj zaštiti; obezbjeđivanje kvalitetnih usluga u socijalnoj i dječjoj zaštiti.

Ključni dio koji se odnosi na uspostavljanje socijalnih usluga definisan je u Strategiji na slijedeći način:

„Obezbjeđivanje kvaliteta usluga podrazumijeva:

- razvoj raznovrsnih usluga koje podržavaju prirodnu porodicu i porodično okruženje korisnika kao najmanje restriktivnog okruženja;
- podsticanje razvoja manje restriktivnih oblika socijalne zaštite: hraniteljstva, usvojenja, usluga dnevnih centara, kućne njege, pomoći u kući, savjetodavnih usluga, usluga besplatnog prevoza, „hrane na točkovima“ i drugih usluga socijalne zaštite;
- podizanje kvaliteta usluga u postojećim ustanovama na viši nivo i pružanje novih usluga i uvođenje novih programa, posebno za djecu i osobe sa smetnjama u razvoju, sa poremećajima u ponašanju, žrtve trgovine i porodičnog nasilja, liječene uživaocce opojnih sredstava, oboljelih od AIDS-a i sl.;
- izradu standarda rada pružalaca usluga, organizacije rada, inspekcijskih službi;
- obezbjeđivanje efikasnog sistema supervizije;

- promjenu u organizaciji rada centara za socijalni rad i uvođenje novih metoda rada; Pitanje kvaliteta usluga u sistemu socijalne i dječje zaštite i jačanje profesionalnih kapaciteta pružalaca usluga, posebno u državnim institucijama je suštinska pretpostavka uspješne reforme sistema socijalne i dječje zaštite.

Jačanje profesionalnih kapaciteta zaposlenih i pružalaca usluga u sistemu socijalne i dječje zaštite podrazumijeva: kontinuiranu edukaciju zaposlenih; stručno napredovanje zaposlenih; izradu i akreditaciju programa edukacije zaposlenih; uvođenje sistema licenciranja i akreditacije za pružaoce usluga; uvođenje etičkih principa i izrada kodeksa prakse i profesionalnog ponašanja; uvođenje sistema evaluacije, supervizije i monitoringa efekata preduzetih mjera; uvođenje sistema nezavisnog nadzora i kontrole stručnog rada.”

Strategija za integraciju osoba sa invaliditetom (OSI) u Crnoj Gori za period od 2008. - 2016. (i usvojeni novi Akcioni plan za njenu realizaciju za period 2010 - 2011.) kao glavni cilj postavlja unapređenje položaja OSI i njihovo uključivanje u sve oblasti društva na ravnopravnoj osnovi. Odgovarajući na ovako postavljen opšti cilj, zadaci Strategije usmereni su na: uspostavljanje efikasnog sistema pravne zaštite, razvijanjem prevencije i sprečavanjem diskriminacije; aktivno učestvovanje OSI u svim oblastima društvenog života na ravnopravnoj osnovi (zapošljavanje, rad, obrazovanje, kultura i stanovanje); dostupnost socijalnih, zdravstvenih i drugih usluga OSI u skladu sa njihovim realnim potrebama i u skladu sa međunarodnim standardima; adekvatan standard življenja i socijalnu sigurnost; dostupnost životnom okruženju, sredstvima javnog prevoza, institucijama, uslugama, sistemima komunikacije i informacijama. Također je potrebno raditi na senzibilisanosti društva za probleme i prava OSI.

Strategija razvoja socijalne zaštite starih lica za period 2008.—2012. dokument je nastao u okviru realizacije projekta reforme socijalne zaštite starih lica u Crnoj Gori. Za ciljeve Strategija postavlja: širok i raznovrstan sistem oblika i usluga socijalne zaštite starih u zavisnosti od potreba starih lica; veći obuhvat starih lica sistemom oblika i usluga socijalne zaštite; kontinuirano pratiti potrebe starih lica za uslugama socijalne zaštite na lokalnom nivou; socijalnu zaštitu starih lica sa posebnim potrebama (osobe sa invaliditetom, hronično duševno oboljela lica, mentalno nedovoljno razvijena lica, dementna i lica sa sličnim stanjima); uspostavljanje minimalnih standarda i normativa usluga; usluge hitne socijalne intervencije sa ciljem jačanja socijalne i materijalne sigurnosti siromašnih starih lica. Strategija prepoznaje i potrebu okretanju tržišnom principu poslovanja u pružanju socijalnih usluga, ali i volonterskom radu sa starim licima.

U cilju implementacije rješenja definisanih navedenim startegijama u Crnoj Gori se već sprovodi proces decentralizacije i deinstitucionalizacije sistema socijalne i dječje zaštite.

AKTERI JAVNOG I NEVLADINOG SEKTORA KLJUČNI ZA RAZVOJ SOCIJALNIH SERVISA

- **Nacionalni nivo**

Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Uredbom Vlade Crne Gore članom 18. regulisana je uloga i nadležnost Ministarstva rada i socijalnog staranja kako slijedi: „Ministarstvo rada i socijalnog staranja vrši poslove uprave koji se odnose na: radne odnose, zaštitu na radu, zarade i druga primanja iz rada i po osnovu rada; tržište rada, zapošljavanje i obrazovanje odraslih za potrebe tržišta rada u svim oblicima rada osim u državnim organima; zapošljavanje i rad stranaca u Crnoj Gori; zapošljavanje lica sa invaliditetom; zaštitu građana Crne Gore na radu u inostranstvu; međunarodnu saradnju i međunarodne ugovore iz nadležnosti ministarstva; sistem penzijskog i invalidskog osiguranja i oblast boračke i invalidske zaštite; zaštitu boraca, vojnih invalida, porodica palih boraca, civilnih invalida rata i članova njihovih porodica; socijalnu zaštitu, dječju

zaštitu, zaštitu lica sa invaliditetom, zaštitu starih lica; socijalnu zaštitu lica koja traži azil, lica kojima je priznat status izbjeglice i lica kojima je odobrena dodatna zaštita; porodičnu zaštitu; saradnju sa Crvenim krstom Crne Gore, nevladinim organizacijama, agencijama Ujedinjenih nacija i drugim međunarodnim organizacijama; upravni postupak iz nadležnosti ministarstva; prvostepeni prekršajni postupak; vođenje registra Opšteg i granskih kolektivnih ugovora, registra sindikalnih organizacija, registra reprezentativnih sindikata i registra reprezentativnih organizacija udruženja poslodavaca; davanje ovlašćenja za obavljanje poslova iz oblasti zaštite na radu i vođenje registra izdatih ovlašćenja; priznavanje inostranih sertifikata u neformalnom i informalnom obrazovanju sa vođenjem centralnog registra; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.“

Unutar Ministarstva organizovan je posebno Sektor za socijalno staranje i dječju zaštitu koji vrši, kako je navedeno, poslove koji se odnose na : zaštitu porodice, pojedinca, djece u riziku i lica u stanju socijalne potrebe, odnosno socijalne isključenosti a posebno na nesposobne za rad i materijalno neobezbijeđene, djecu bez roditeljskog staranja, djecu sa tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenošću, zlostavljanu i zanemarenu djecu, djecu sa poremećajem u ponašanju, lica sa invaliditetom, stara lica, lica i porodice kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite kao i izbjegla i interno raseljena lica; kreiranje strateških dokumenata koji su od interesa za zaštitu pojedinih vulnerabilnih kategorija stanovništva; praćenje primjene usvojenih dokumenata; drugostepeni upravni postupak u oblasti socijalne i dječje zaštite i porodičnih odnosa; druge poslove u skladu sa propisima.

Zakono socijalnoj i dječjoj zaštiti ("Službeni list Republike Crne Gore", broj 78/05) čija je primjena u nadležnosti ovog Sekretarijata od važnosti za razvoj socijalnih servisa, bilo da su u nadležnosti države ili lokalnih samouprava. Tako je u Članu 3. navedeno:

„Socijalna i dječja zaštita je djelatnost od javnog interesa.

Socijalna i dječja zaštita se zasniva na principima:

- uvažavanja dostojanstva korisnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite;
- lične odgovornosti i aktivnog učešća korisnika u kreiranju ciljeva i aktivnosti socijalne i dječje zaštite;
- pluralizma nosilaca, sadržaja, oblika, metoda i usluga u socijalnoj i dječjoj zaštiti;
- partnerstva i udruživanja različitih nosilaca djelatnosti i programa, posebno na lokalnom nivou.“

U istom Zakonu u oblasti socijalne zaštite regulisani su načini zaštite pojedinaca i grupa u riziku na dva načina: kroz ostavriavanje prava iz socijalne i dječje zaštite i kroz besplatno korišćenje usluga socijalnog rada.

„Osnovna prava iz socijalne zaštite (Član 12)su:

- 1) materijalno obezbjeđenje porodice;
- 2) lična invalidnina;
- 3) njega i pomoć drugog lica;
- 4) smještaj u ustanovu;
- 5) smještaj u drugu porodicu;
- 6) pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim potrebama;
- 7) zdravstvena zaštita;
- 8) troškovi sahrane;
- 9) jednokratna novčana pomoć.

Država može obezbijediti i druga prava i oblike socijalne zaštite u skladu sa materijalnim mogućnostima.“

„Osnovna prava iz dječje zaštite Član 43 su:

- 1) oprema za novorođeno dijete;
- 2) dodatak za djecu;
- 3) naknada po osnovu rođenja djeteta;
- 4) naknada zarade za rad sa polovinom punog radnog vremena;
- 5) odmor i rekreacija djece.

Država može obezbijediti i druga prava i oblike dječje zaštite u skladu sa materijalnim mogućnostima. “

Usluge socijalnog rada definisane su na slijedeći način:

(Član 63) – „Pravo na usluge socijalnog rada imaju svi građani.

Usluge socijalnog rada (u daljem tekstu: usluge) su preventivna djelatnost, dijagnostika, tretman i savjetodavno-terapijski rad. Član 64 - Usluge iz člana 63 ovog zakona zasnivaju se na primjeni stručnih i naučnih saznanja u cilju pružanja stručne pomoći pojedincu, porodici i društvenim grupama u rješavanju životnih teškoća ili pomoći u organizovanju lokalnih i drugih zajednica da spriječavaju socijalne probleme i ublažavaju posljedice. Usluge iz stava 1 ovog člana pružaju stručni radnici centra.

Bliže uslove, u smislu st. 1 i 2 ovog člana, propisuje nadležni organ državne uprave.

Član 65 - Usluge iz člana 63 ovog zakona, koje pruža centar, su besplatne Mrežu ustanova u sistemu socijalne zaštite čine:

- centar za socijalni rad;
- ustanova za smještaj djece i mladih;
- ustanova za smještaj odraslih-invalidnih i starih lica;
- ustanova za odmor i rekreaciju djece;
- centar za savjetodavne, istraživačke i stručne poslove u oblasti socijalne i dječje zaštite.

Posebnu važnost za razvoj socijalnih servisa u lokalnoj zajednici ima Centar za socijalni rad, jer je nadležan za određeni teritorij i sve stanovnike koji žive na njemu. Neki od centara za socijalni rad pokrivaju svojim djelovanjem samo jednu opštinu, ali veći broj njih je nadležan za više opština.

Djelatnost Centra za socijalni rad definisana je članom 69 stav 1 tačka 4 zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti na slijedeći način: »Centar obezbjeđuje sprovođenje odgovarajućih oblika socijalne i dječje zaštite i neposredno pruža usluge socijalne i dječje zaštite, rješava u prvom stepenu o zahtjevima za ostvarivanje prava iz socijalne i dječje zaštite, prati i analizira pojave i programe od značaja za socijalnu i dječju zaštitu, podstiče, organizuje i preduzima aktivnosti u cilju sprječavanja i suzbijanja socijalnih problema, vodi evidenciju i prikuplja dokumentaciju o svim korisnicima socijalno zaštitnih prava i o materijalnom položaju porodica svih korisnika na teritoriji za koju je osnovan i vrši druge poslove u skladu sa zakonom i aktom o osnivanju.«

Sistem finasiranja i planiranja finasijskih sredstava za sistem socijalne zaštite je centralizovan. Gotovo sva prava i usluge koje pružaju javne ustanove u sistemu socijalne zaštite finasiraju se iz državnog budžeta, osim manjeg dijela sredstava koje obezbeđuju opštine za jednokratna davanja.

Najveći dio sredstava iz sistema socijalne zaštite usmjerava se na socijalna davanja. Prema izvještaju¹ Ministarstva rada i socijalnog staranja, ovo Ministarstvo je tokom 2010.godine za isplatu socijalnih naknada za 2010. godinu isplatilo ukupno 52.383.874,06 eura.

¹ http://www.mip.gov.me/en/images/stories/download/Evropske_integracije/Memo_MEI_BPNVO.pdf

- Najveći dio sredstava u oblasti socijalne i dječje zaštite odlazi na direktna materijalna davanja korisnicima, a u unutar tih prava za korisnike materijalnog obezbjeđenja porodica isplaćeno je 13.950.752,42 eura i za dodatak za tuđu njegu i pomoć 5.131.090,00 eura. Za naknade za porodiljsko odsustvo isplaćeno je 14.432.549,51 eura. Ovo pravo ostvaruje se u oblasti dječje zaštite, a zasniva se na pravima iz radnog odnosa i nije povezano sa materijalnim statusom porodice.
- Kada su u pitanju usluge zbrinjavanja, za izdržavanje šticećenika u domovima obezbijeđeno je 1.323.842,22 eura, a za korisnike porodičnog smještaja 944.720,20 eura. Za šticećenike smještene van Crne Gore izdvojeno je 27.221,35 eura.
- U ovom izvještaju takođe se navodi, da su u prethodnom periodu preduzete mjere osnivanja mreže Dnevni centara za djecu i omladinu sa smetnjama u razvoju, što je u skladu sa Strategijom za integraciju osoba sa invaliditetom za period 2008 - 2016. godine koju je usvojila Vlada Crne Gore.

U vezi sa opštinama koje su predmet ove analize, Dnevni centar u Ulcinju otvoren je 2. aprila 2010.godine u partnerstvu Ministarstva rada i socijalnog staranja i opštine Ulcinj.

Sa opštinom Bar i Cetinje potpisan je Memorandum o saradnji sa namjerom da se Dnevni centri otvore i u ovim opštinama. U izvještajnom periodu otvoren je i Dom za stare u Bijelom Polju.

Ove servise na lokalnom nivou Ministarstvo sufinansira kroz sredstva namijenjena za plaće zaposlenih ili naknadu za smještaj odnosno boravak korisnika.

Problemi u implementaciji strategija i razvoja novih socijalnih servisa po procjeni Ministarstva su slijedeći:

- Strategije i planovi akcija idelaizovani su, različiti i metodološki neujednačeni
- Nedovoljno je sredstava na državnom nivou
- Nedovoljno usaglašena preraspodjela sredstava i odgovornosti za sprovođenje strategija
- Pojedine usluge su socijalno-zdravstvenog sadržaja, ali izostaje veća participacija sistema zdravstvene zaštite
- Lokalne samouprave nemaju dovoljno sredstava često ni za proširena prava kao što je isplata jednokratne pomoći
- Nedostaju inicijalna sredstava za uspostavljanje servisa jer su početna ulaganja znatno veća od kasnijeg održavanja servisa
- Dnevni centri nemaju obezbijeđeno redovito finansiranje, tako da Ministarstvo sufinansira na ime troškova za svakog korisnika pojedinačno
- Centri za socijalni rad nemaju dovoljno kapaciteta u ljudskim resursima, ne samo za razvoj novih socijalnih servisa, već ni za redovno djelovanje propisano zakonom

Preporuke Ministarstva rada i socijalnog staranja – Sekretarijata za socijalnu i dječju zaštitu

Prema informaciji dobijenoj od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja, u toku je izrada nacrtu novog Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, a namjera je da se u najvećoj mogućoj mjeri slijede preporuke i mjere predložene usvojenim strategijama, posebno kada je u pitanju stvaranje zakonskih pretpostavki za uspostavljanje socijalnih servisa na lokalnom nivou, uspostavljanje i uvođenje standarda kvaliteta usluga i otvaranje mogućnosti uključivanja pružalaca usluga iz sva tri sektora (javnog, nevladinog i privatnog).

Preporuka je da se strategije i planovi akcija u većoj mjeri metodološki ujednače i da u većoj mjeri budu realni i izvodljivi, s obzirom na nedovoljne kapacitete i finansijska sredstva s kojima zajednice raspolažu. Potrebno je uzeti u obzir i nemogućnost Ministarstva da uzme veće učešće na osnovu budžeta kojim raspolaže.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Da bi se u razvoj socijalnih servisa u punoj mjeri uključili i drugi akteri potrebno je raditi na razvoju ljudskih i materijalnih kapaciteta i unutar javnih ustanova (posebno Centara za socijalni rad) i unutar

nevladinog sektora. Kada je u pitanju uključivanje privatnog sektora kao pružaoca usluga, potrebno je jasno definisati kriterijume za korisnike kako bi za one koji ispinjavaju uslove, servis bio finansiran iz državnog ili lokalnog budžeta, a standard servisa u skladu sa onim koji država treba i može da finansira. Za servise u nadležnosti lokalnih samouprava, potrebno je na nivou države razviti mehanizme za premošćavanje razlika u resursima lokalnih zajednica, posebno podržati one zajednice gdje nedostaju finansijska sredstva, a kako bi se obezbijedio ujednačeniji sistem podrške za grupe u riziku. Potrebno je uskladiti djelovanje različitih aktera i programa na nivou države, kako u odnosu na djelovanje državnih službi tako i domaćih i međunarodnih organizacija u oblasti razvoja socijalnih servisa i zaštite grupa u riziku. Takođe, za dalji razvoj sistema socijalnih servisa za grupama u riziku potrebno je uključiti različite izvore finansiranja i stručne podrške.

Akteri od značaja za razvoj socijalnih servisa u nevladinom sektoru:

NVO Gerentološko društvo Crne Gore (GDCG) – Osnovne informacije od važnosti za razvoj socijalnih servisa za stare osobe

Tokom 2007.godine GDCG učestvovalo je u izradi "Strategije razvoja socijalne zaštite starih lica u Crnoj Gori 2008-2012 " (usvojena u novembru 2007), u okviru projekta "Podrška učesću civilnog društva u razvoju novog sistema socijalne zaštite starih lica u Crnoj Gori". Partneri GDCG u ovom projektu su Centar za razvoj nevladinih organizacija, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Asocijacija socijalnih institucija Slovenije, Savez udruženja penzionera Crne Gore i Zajednica opština Crne Gore.

Gerontološko društvo pokrenulo je projekat „Zelena dugme“ koji predstavlja servis podrške starijim i nemoćnim osobama u potrebi hitne intervencije. Servis zahtijeva početna veća ulaganja u organizaciju službe, pribavljanje opreme za centar i same korisnike, kao i napore za povezivanje različitih službi, u ovim slučajevima posebno zdravstvenih ustanova, jer se najčešće radi o potrebi za medicinskom intervencijom. Očekuje se sponzorstvo telekomunikacijske kompanije.

Gerontološko društvo izradilo je Nacrt normativa i standarda za uspostavljanje socijalnih usluga za stare osobe, za nadzor i superviziju usluga, metodologiju procjene potreba korisnika i sve druge elemente koji čine minimalne strukturne i funkcionalne standarde uspostavljanja i pružanja usluga, kao i prijedlog za izračunavanje cijene usluga i kriterijuma za participaciju korisnika u cijeni usluga.

Preporuka Gerontološkog društva je da se uzmu u razmatranje prijedlozi dati u dokumentima koji čine važnu polaznu osnovu za organizovanje servisa njege i pomoći u kući, dogovaranje standarda i cijena usluga, te participacije samih korisnika i njihovih srodnika.

Caritas Barske nadbiskupije

Caritas Barske nadbiskupije aktivnosti o oblasti socijalne zaštite starih realizuje od 1999. godine. Pilot faza projekta je realizovana u Podgorici. Od 2003. aktivnosti se dodatno proširuju po obuhvatu mjesta, po broju angažovanih osoba, po broju modula koji su na raspolaganju korisnicima. Servis se uspostavlja u Baru, Tuzima, Cetinju i Nikšiću. Kasnije se aktivnostima obuhvacaju i Ulcinj i Danilovgrad. Ukupno, na nivou Crne Gore za usluge gerontodomaćica angažovana je 61 osoba.

Preporuka Caritasa je da s obzirom da u servisima za stare postoje dva profila pružalaca usluga te usluge iz nekoliko domena, cijenu za neke usluge treba formirati po usluzi (npr mjerenje nivoa šećera u krvi), dok za veliki dio drugih aktivnosti može biti sat rada. U cijenu mora biti uračunat sam rad osobe, trening program, sanitetski material, potrošni material, radna uniforma. Za značajnija povećanja broja korisnika je potrebno povećanje broja izvršilaca, što je povezano sa potrebom obezbijeđenja dodatnih sredstava. Predstavnik Caritasa smatra da na nacionalnom i lokalnom nivou oblast brige o starima treba sistemski riješiti, kroz uvođenje standarda za licenciranje pružalaca usluga, servisa, tehničko-kadrovskih uslova i metodologije finansiranja ovih servisa.

Savez udruženja penzionera Crne Gore– Osnovne informacije o potencijalnoj korisničkoj grupi socijalnih servisa za stare osobe

Savez ima sjedište u Podgorici, ali je u aktivnoj komunikaciji sa opštinskim organizacijama. Ukupan broj članova Saveza je 107 102 penzionera. Prema procjeni Saveza 1,5% članova ima penziju nižu od 100 €, 4000 članova živi sa penzijom od 100 €, 28000 članova ima penziju 140 €. Prosječna penzija u Crnoj Gori iznosi 268 €, što je ispred drugih zemalja u regionu, izuzev Hrvatske, s kojom je razlika minimalna. Bez obzira na ovu činjenicu, znatan broj penzionera živi na rubu siromaštva i socijalno je isključen. Radi toga, Savez kontinuirano sprovodi akcije za članstvo na cijelom teritoriju, kao što su sufinansiranje i humanitarne pomoći članovima, odmori i rehabilitacija, druženja i prekogranični susreti.

Savez je na raspolaganju svojim članovima i opštinskim organizacijama u obraćanju za brojna pitanja i pružanje informacija. Takođe, Savez radi na javnom zastupanju interesa i prava penzionera.

Preporuka Saveza je da se radi na razvoju lokalnih usluga njege i pomoći u kući starim i nemoćnim osobama, da se podrži otvaranje dnevnih boravaka i klubova za starije osobe, da se svim ovim programima i uslugama obuhvate i penzioneri izvan gradskih sredina.

NVO Fond za aktivno građanstvo (fAKT) Podgorica– Osnovne informacije od važnosti za razvoj NVO-a kao pružalaca socijalnih servisa u lokalnoj zajednici fAKT je domaća nevladina i neprofitna grantmaking fondacija, koja podržava projekte i servise pokrenute od strane lokalnih NVO u rješavanju problema i pitanja sa kojima se suočavaju u sopstvenim zajednicama.

Organizacija sprovodi niz programa kroz koje gradi kapacitete NVO sektora i podržava projekte za koje se više puta godišnje raspisuje konkurs. Jedan od programa je i Program socijalne tranzicije, koji je omogućio NVO da pokrenu projekte koji su fokusirani na socijalne probleme, pokrenuo je promene kod institucija i proširio lepezu socijalnih usluga. Program je doprinjeo saradnji socijalnih aktera u pružanju usluga socijalne zaštite, posebno lokalne samouprave, CSR i nadležnog Ministarstva, što otvara prostor za uključivanje u još većoj mjeri ovih socijalnih aktera u sam proces socijalne tranzicije. Programa socijalne tranzicije u periodu 2008-2011. podržao je nekoliko socijalnih servisa i u opštinama Bijelo Polje, Nikšić i Bar.

To su: servis za radnu aktivaciju osoba sa hendikepom u poljoprivrednoj proizvodnji, servis karijernog vođenja samohranih majki iz teže zapošljivih grupa, servis podrške rehabilitaciji i resocijalizaciji zavisnika od psiho-aktivnih supstanci, servis personalne asistencije osobama sa invaliditetom, servis pravne pomoći ženama žrtvama porodičnog nasilja, automobil za prevoz osoba sa invaliditetom, servis socio-ekonomskog osnaživanja žena pripadnica manjinskih grupa. Preporuke FAKTA na osnovu prepoznatih potreba daljeg razvoja servisa su:

- proširiti spektar aktivnosti koje se odnose na socijalnu tranziciju i jačanje kapaciteta marginalizovanih grupa za socijalnu inkluziju
- graditi kapacitete NVO-a sa posebnim naglaskom na finansijski menadžment i finansijsko izvještavanje;
- uključiti u još većoj mjeri socijalne aktere u sam proces socijalne tranzicije, posebno lokalne samouprave, CSR i nadležno Ministarstvo rada i socijalnog staranja
- neophodno je razvojem programa, obuhvatiti cijeli spektar ciljnih grupa koji je prepoznat tokom realizacije samog programa, a koje su u riziku od socijalne isključenosti

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO)

Centar za razvoj ne vladinih organizacija resursni je centar za razvoj nevladinog sektora u Crnoj Gori i uključen je u niz projekata kao nosilac ili kao partner. Djelovanje je usmjereno na razvoj kapaciteta NVO-a i zastupanje njihovih interesa u društvu. Ovaj organizacija doprinosi i promjenama zakonskoga okvira koji bi trebao doprinjeti punoj uključenosti NVO-a u društvene promjene i djelovanju za opšte dobro u

zajednici. Zbog toga se CRNVO uključio kroz partnerski projekt i u izradu Strategije za stara lica u Crnoj Gori, nastojeći podržati uključivanje NVO-a u oblast pružanja socijalnih usluga i rada sa socijalno isključenim grupama.

Preporuka predstavnika CRNVO

Na osnovi dosadašnjeg djelovanja i dobrog poznavanja NVO sektora u Crnoj Gori, predstavnici CRNVO-a planiraju raditi na uvođenju sistema kvaliteta rada NVO-a po evropskim standardima. Preporučuju da se nastavi raditi na obuci NVO-a u oblasti tehničkih (organizacionih) i specifičnih znanja potrebnih za pružanje socijalnih usluga, kao i s edukacijama o standardima usluga.

- **Lokalni nivo**

OPŠTINA BIJELO POLJE

Demografski podaci: Po dostupnim podacima iz 2008. godine opština Bijelo Polje imala je 49 630 stanovnika (49,9% žene i 50,1% muškarci). Udio starijeg stanovništva je 12,4%, dok je 22,2% mlađih od 15 godina. Radno aktivno stanovništvo čini 41,0% u ukupnom broju stanovnika. Podaci Udruženja penzionera po kojima ima 6252 penzionera na području opštine Bijelo Polje pokazuju da je broj starijih veće od procjene iz 2008. godine. Tačniji podaci biti će dobijeni po završetku popisa stanovništva.

Lokalne strategije-akcioni planovi u oblasti socijalne zaštite:

- Lokalni plan akcije za djecu usvojen je za period 2005-2010. godine, u izradi LPA 2011/2015
- Lokalni plan akcije za mlade za period 2011-2016. godina
- Lokalni plan akcije za rodnu ravnopravnost za period 2011-2016. godine
- Lokalni plan akcije u oblasti invalidnosti za period 2010-2015. godine

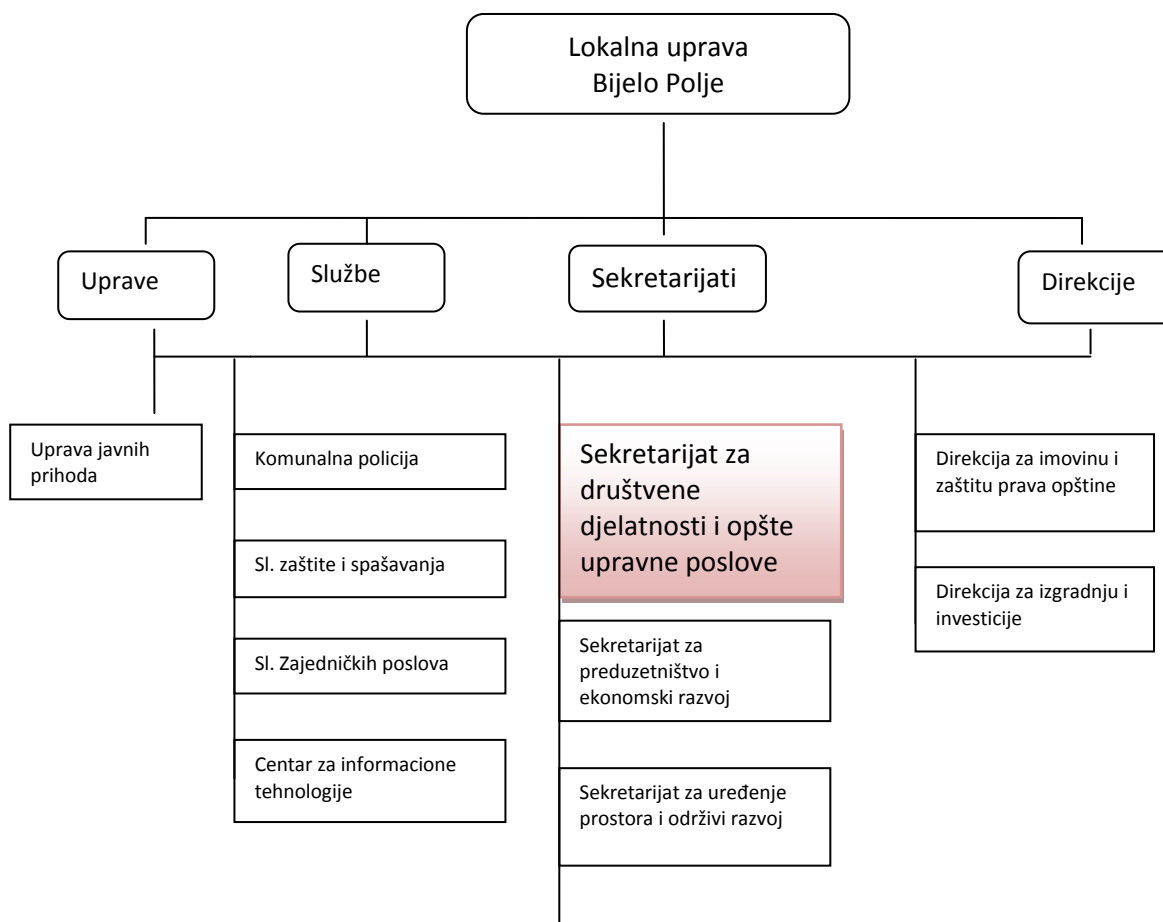
Nije izrađen Lokalni plan akcije za stara lica, kao ni jedinstveni plan socijalne politike za opštinu. Za stara lica kao ciljnu grupu koriste se podaci i donose odluke na osnovu usvojenih nacionalnih strategija.

Akteri ključni za razvoj socijalnih servisa u zajednici

Lokalna samouprava

U organima opštine Bijelo Polje zaposleno je 350 osoba, a broj zaposlenih u Sekretarijatu za opštu upravu i društvene djelatnosti je 48. Sekretarijat za opštu upravu i društvene djelatnosti bavi se socijalnim pitanjima u zajednici. Formiran je i Socijalni savjet u kojem su predstavnici lokalne samouprave, biroa za zapošljavanje, predstavnici nezaposlenih, sindikata i poslodavaca.

Organizaciona struktura lokalne samouprave - Opština Bijelo Polje ima sljedeće organe lokalne uprave:

Budžet namjenjen socijalnim programima

Budžetska izdvajanja iz budžeta Opštine za 2010 i 2011.god.za socijalna pitanja iznose:

2010.god.....96.290,57 €

2011.god.....120.000,00 €

Opština će budžetom, srazmjerno njegovom rastu iz godine u godinu izdvajati i sredstva za socijalnu zaštitu i tako povećavati standard socijalne i dječje zaštite.

Mišljenje predstavnika lokalne samouprave je da odobravanje prava na MOP ne prati stvarne potrebe, odnosno ne obuhvata sve porodice pogođene siromaštvom, a sa druge strane ostvaruju to pravo i oni koji ne bi spadali u kategoriju najugroženijih. Takođe da se regulisanje prava na novčane pomoći i novčane naknade riješavaju administrativno, a ne uvidom na terenu. Opštini se obraćaju porodice u najvećem siromaštvu i u slučajevima kad je potrebna trenutna pomoć. Tokom godine opština je u ovakvim slučajevima dodijelila ukupno 120000 eura. Za dodijelu ovih sredstava nisu unaprijed postavljeni kriterijumi, već se u svakom pojedinom slučaju obavlja ispitivanje stanja na terenu. Porodicama u stanju socijalne potrebe, kao i onima na rubu siromaštva pruža se pomoć prolongiranjem naplate ili otpisom duga za električnu energiju, vodu i odnošenje otpada i dr. Naročito je problematičan status penzionera sa primanjima ispod 100€ kojih ima 365.

Na području opštine Bjelo Polje registrovano je 200 NVO ali je manji broj njih aktivno. Na području opštine djeluje 6 NVO OSI. Na posljednjem konkursu (2010.) opština je dodijelila 40000 € za 37 projekata.

Pojekti koje je sufinansirala lokalna zajednica u 2010. u oblasti socijalne zaštite.

U oblasti socijalnih servisa za odrasle uz saradnju i partnerstvo lokalne samouprave sa institucijama i NVO-ima razvijeno je nekoliko servisa: Dom za stare, Program pomoći u kući starijim nemoćnim osobama (geronto domaćice kao stalni javni rad), Centar za podršku djeci i porodici, Servis za pružanje zanatskih usluga besplatno građanima koji ne mogu da plate takve usluge (kao stalni javni rad) i „Pamark” multidisciplinarni obrazovni centar koji se između ostalog bavi profesionalnom rehabilitacijom.

Osnivanje Centra za podršku djeci i porodici je bio strateški cilj u oblasti sektora socijalne zaštite u okviru LPA za djecu u Bijelom Polju. Centar za podršku djeci i porodici otvoren je 01.08.2008. godine i predstavlja prvi javni servis u Crnoj Gori za sveobuhvatnu zaštitu i prihvatanje djece koja su žrtve zlostavljanja, zanemarivanja, mučenja i drugih oblika nasilja, za djecu koja nemaju adekvatnu brigu od strane porodice i društva, djecu koja su iz bilo kog razloga dovedena u razne oblike neprihvatljivog ponašanja ili su u sukobu sa zakonom.

U sklopu Centra je organizovan rad Prihvatne stanice za urgentno zbrinjavanje djece sa nenasilnim roditeljima, tako da je rad ovog Centra u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici, Zakonom o reformi maloljetničkog pravosuđa (koji je u nacrtu) Nacionalnim planom akcije za djecu CG, Nacionalnim planom za rodnu ravnopravnost Crne Gore, kao i svih strateških dokumenata koji se bave zaštitom djece i porodice.

Otvaranje prvog javnog uslužnog servisa za podršku djeci i porodici predstavlja jedinstven primjer uspješnog rada, gdje je zahvaljujući kvalitetnom partnerstvu, međuresorskoj saradnji i multidisciplinarnom pristupu problemu, osmišljena brza i efikasna zaštita i podrška djeci u riziku.

Sa svim maloljetnim licima koja traže usluge Centra, u prisustvu roditelja, pedagoga, socijalnih radnika, školskih psihologa i inspektora policije, u prostorijama Centra se vrše preventivni razgovori i konsultacije, korekcija i suzbijanje neprihvatljivog ponašanja, primjena alternativnih mjera za maloljetne prestupnike, kao i psihološka podrška i pomoć žrtvama nasilja u cilju prevazilaženja traumatizovanih stanja.

U skladu sa djelatnostima Centar pruža različite **Usluge**, kao što su :

- Privremeno izmještanje iz porodice i smještaj u Centar djece sa nenasilnim roditeljima koja su žrtva nasilja, do preduzimanja odgovarajućih mjera.
(boravak do 30 dana)
- Podrška postupku medijacije - posredovanja između maloljetnog počinioca krivičnog djela i žrtve.
- Monitoring implementacije Lokalnog plana akcija za djecu u Bijelom Polju.
- Savjetodavne usluge i rad sa porodicama djece u riziku.

Primjenom alternativnih mjera, edukacijom, preventivnim programima i podizanjem nivoa svijesti o sveobuhvatnoj zaštiti maloljetnika u B.Polju je smanjena maloljetnička delinkvencija u 2010 god. za 68,5% u odnosu na predhodni period.

Centar je u saradnji sa Lokalnom upravom, Područnom jedinicom policije, Centrom za socijalni rad, Osnovnim državnim tužilaštvom, obrazovnim ustanovama, Kancelarijom za prevenciju narkomanije i drugim organizacijama koje se bave djecom realizovao posebne programe, i to:

- Osmislio prvi međusektorski pristup rješavanja problema djece i porodice.
- Organizovao rad prve prihvatne stanice na sjeveru Crne Gore
- Realizovao prvu dvomjesečnu kampanju protiv nasilja nad djecom u Bijelom Polju
- Osnovao prvu školu za roditelje – unapređenje roditeljskih vještina
- Snimio prvi edukativno – dokumentarno – igrani film „ Osmisli život bez droge “
- U saradnji sa pravosuđem organizovao prve medijacije u Crnoj Gori za maloljetnike
- Implementirao prvu promociju Zakona o zaštiti od nasilja u porodici na sjeveru CG
- Organizovao rad prvog »SOS« telefona za djecu sjevera Crne Gore-pružanje besplatne pravne i psihološke pomoći.
- Centru je odobren prvi projekat za socijalne programe (podržan od EU) iz IPA programa prekogranične saradnje sa Srbijom.
- Obezbijedio prvo (u regionu) skrin ogledalo sa audio opremom, (mogućnost snimanja 200 sati) omogućava se saslušanje maloljetnih lica uz primjenu tehničkih sredstava (žrtava i najtežih krivičnih djela), što predstavlja preteču Zakona o maloljetničkom pravosuđu,(koji je u nacrtu).
- Otvorena prva baza podataka za djecu Bijelog Polje
- Otvoren prvi sajt za djecu na sjeveru Crne Gore

Mehanizmi za dodjelu , praćenje i evaluaciju finansiranih projekata

Lokalna samouprava organizuje konsultativne i informativne sastanke sa predstavnicima NVO-a prije raspisivanja konkursa za dodjelu sredstava iz lokalnog budžeta. Mehanizmi za praćenje i posebno za evaluaciju postignutih efekata nisu uspostavljeni, već se koriste godišnji izvještaji korisnika sredstava.

Funkcionisanje radnih grupa i savjeta za socijalnu politiku.

Radne grupe su uglavnom aktivne prilikom izrade Planova akcije, nakon čega njihova aktivnost opada. Informisanje građana o socijalnoj inkluziji obezbijedeno je preko izvještaja socijalnih servisa koji se najmanje 1 godišnje razmatraju u Skupštini Opštine i na sjednicama upravnih odbora pomenutih institucija. Takođe je praksa da se na sjednice organa pozivaju predstavnici medija tako da se o svim aktivnostima u ovoj oblasti informiše javnost.

Saradnja i partnerstvo u razvoju socijalnih usluga

Lokalna samouprava otvorena je za saradnju i sa institucijama i sa nevladinim sektorom.

Pored Biroa za zapošljavanje i Centra za socijalni rad, važni partneri i saradnici lokalnoj samoupravi u realizaciji projekata socijalne inkluzije su : Udruženje penzionera, Udruženje invalida rada, Udruženje oboljelih od multiple skleroze, Organizacija slijepih za Bijelo Polje i Mojkovac, Udruženje roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama, Udruženje za pomoć hendikepiranim licima, Udruženje paraplegičara, Organizacija gluvi i nagluvi, Crveni krst, čiji su programi rada na godišnjem nivou finansirani iz lokalnog budžeta (u dijelu ili cijelosti). Pored ovih tradicionalnih udruženja čije funkcionisanje lokalna samouprava podržava, podržava se i rad drugih nevladinih organizacija kroz

finansiranje prostora za rad i pojedinih akcija. Na nivou lokalne samouprave ne postoji jedinstvena baza podataka o aktivnim nevladinim organizacijama i tekućim projektima.

U osnivanju i funkcionisanju Doma za stare i Centra za podršku djeci i porodici kao partner uključeno je i Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

Preporuke predstavnika lokalne samouprave

Predstavnici lokalne samouprave smatraju da kapaciteti na lokalnom nivou nisu u dovoljnoj mjeri pripremljeni za proces socijalne inkluzije, pa je potrebno aktivnosti usmjeriti u tom pravcu

Osnovni izazovi Opštine za rješavanje pitanja socijalne inkluzije u narednom periodu je stambeno zbrinjavanje lica u stanju socijalne potrebe (trenutno se gradi 20 stanova); veći obuhvat RAE populacije obrazovanjem i zapošljavanjem; uključivanje samohranih majki u programe prekvalifikacije i dokvalifikacije, kao i podrška u zapošljavanju; uključivanje djece sa smetnjama u razvoju u redovni obrazovani sistem; zapošljavanje osoba sa invaliditetom i lica sa poteškoćama u socijalnom prilagođavanju. Zato je potrebno razviti programe i servise podrške porodicama u lokalnoj zajednici, kao i servise rehabilitacije za djecu i odrasle sa smetnjama u razvoju.

Prepreku većem finansijskom učestvovanju lokalne samouprave u razvoju socijalnih servisa na lokalnom nivou predstavlja i Zakon o finansiranju lokalnih samouprava, koji ne podržava finansijsku decentralizaciju. Veći stepen decentralizacije omogućio bi i veće učešće sredstava lokalne samouprave u uspostavljanju i obezbjeđivanju održivosti servisa.

Izazov predstavlja i suzbijanje nepravilnosti u utvrđivanju uslova za odgovarajući tretman potencijalnih korisnika u postupku utvrđivanja uslova za korišćenje sredstava socijalne zaštite, uvođenje dopunskih mehanizama u oblasti socijalne zaštite kao i kontrole primjene zakona u ovoj oblasti. Na taj način bi se očekivalo stvaranje uslova i za veći obuhvat i viši nivo socijalne zaštite, a dio sredstava usmjerio na razvoj socijalnih servisa. Bolji uvid i donošenje odluke o prioritnim servisima u zajednici omogućio bi jedinstveni plan razvoja servisa za sve grupe u riziku.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Procjena je predstavnika lokalne samouprave da su postojećim Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti sa jedne strane obuhvaćeni mladi i sposobni za rad, što često ne bi trebalo, a sa druge strane nisu obuhvaćene neke od najugroženijih grupa kao što su stare i nemoćne osobe na selu koje imaju zemlju (bez obzira što ta zemlja svojim kvalitetom i obradom ne obezbeđuje egzistenciju). Prepreku pravednijoj raspodjeli novčane pomoći doprinose i nerješeni imovinsko - pravni odnosi. Iako se ovaj stav lokalne samouprave odnosi na materijalnu pomoć, ova situacija će se odraziti i kod korišćenja socijalnih servisa. Zato će kod utvrđivanja kriterijuma za korišćene novih servisa, biti potrebno uzeti u obzir stanje na seoskom području. Naime, ako kriterijum za ostavriavanje prava na besplatno korišćenje servisa, „preslikaju“ iz sistema socijalne zaštite, onda korisnici iz seoskog područja neće biti u mogućnosti besplatno koristiti servise. Takođe, treba izbjeći centralizaciju servisa u gradskim sredinama, i u kapacitetima i u obuhvaćanju korisničke grupe.

Preporuka je da lokalna samouprava zajedno sa drugim akterima u zajednici utvrdi kriterijume za korišćenje servisa koje finansira. Set kriterijuma treba da obuhvati sve potencijalne korisnike, od onih za koje bi servisi bili besplatni do onih koji bi trebali djelomično participirati ili potpuno plaćati korišćenje servisa.

Područje razvoja novih servisa prepoznato je kao mogućnost zapošljavanja teže zapošljivih grupa. Servisi koji su pokrenuti u ovoj zajednici i nivo njihove razvijenosti čine dobar osnov za njihovu dalju, u većoj mjeri samostalnu organizaciju i funkcionisanje, kao i uvođenje minimalnih standarda u radu. U narednom periodu bi trebalo raditi u tom pravcu.

Postoji potreba za izradom jedinstvenog Plana akcije u oblasti socijalne politike uz participaciju svih ključnih aktera u zajednici, s čime se slažu i predstavnici lokalne samouprave. Na taj način bi lakše bile preoznate i potrebe za novim servisima i prioritnim korisničkim grupama. Uspostavljena saradnja i partnerstva različitih aktera, kao i spremnost i naponi lokalne samouprave da se u zajednici razvijaju

socijalni servisi predstavljaju dobar osnov za kvalitetnu raspodjelu i korišćenje postojećih resursa u zajednici u pravcu zadovoljavanja stvarnih potreba ranjivih grupa na cijelom teritoriju.

Centar za socijalni rad opštine Bijelo Polje

Fizičke karakteristike Centra (prostor i dostupnost)

Centar za socijalni rad u Bijelom Polju djeluje u odgovarajućem prostoru, koji je nedavno renoviran. Prizemlje prostora fizički je dostupno za lica sa posebnim potrebama, ali ne i ostali spratovi. Centar posjeduje vozilo za teren i opskrbljen je adekvatnom informatičkom opremom. Uspostavljena je elektronska evidencija korisnika prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite.

Profesionalna struktura i broj zaposlenih

U CSR Bijelo Polje kojem je u nadležnosti i socijalna i dječja zaštita za opštinu Mojkovac zaposlena je 41 osoba s odgovarajućom stručnom spremom. Od ovog broja 10 stručnih radnika angažovano je na poslovima socijalne i dječje zaštite za opštinu Mojkovac. U ukupnom broju angažovanih radnika zaposleno je 7 pripravnika sa visokom stručnom spremom, a uz sufinansiranje od strane Zavoda za zapošljavanje.

Organizacija posla

U Centru trenutno postoje stručni timovi:

1. Stručni tim za brak, porodicu i djecu
2. Stručni tim za djecu i omladinu sa poremećajima u ponašanju
3. Stručni tim za materijalno obezbeđenje porodice
4. Starateljstvo kao posebna djelatnost centra

Prava, usluge i korisničke grupe

Pregled ostvarenih prava i oblika socijalne i dječje zaštite prenešen je iz Izvještaja o radu Centra za socijalni rad Bijelo Polje i Mojkovac za period 01.01.2010 – 31.12. 2010.

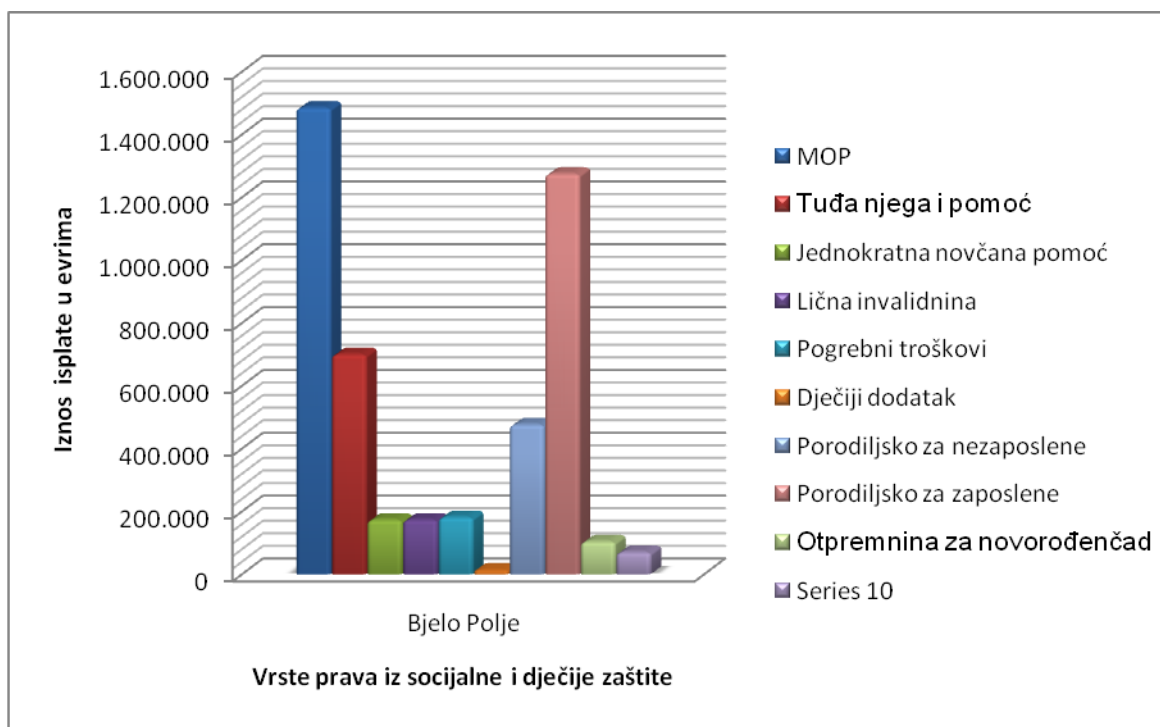
Iz budžeta Centra za socijalni rad u 2010.god. izdvojeno je 4.576.731,00€ za 8484 korisnika.

Materijalno obezbeđenje porodice (MOP) – Pravo na materijalno obezbjeđenje porodice utvrđuje se u odnosu na prihode i imovinu svih članova porodice, tako da to pravo može ostvariti porodica ili lice pod uslovom da visina prosječnih mjesečnih prihoda ne prelazi osnov za ostvarivanje prava za: jednočlanu porodicu 50,00 Eura; dvočlanu porodicu 60,00 Eura; tročlanu porodicu 72,00 Eura, četveročlanu porodicu 85,00 Eura i za porodicu sa pet i više članova 95,00 Eura.

Tokom 2010. došlo je do porasta broja korisnika za 172 porodice u Bijelom Polju, dok broj u Mojkovcu stagnira.

Pravo na njegu i pomoć drugog lica – ostvaruju lica u skladu sa zakonom i kriterijumima o stepenu i vrsti ometenosti (utvrđuje prvostepena socijalno-ljekarska komisija). Tokom 2010. broj je porastao za 196 novih korisnika. Iz 2010. prenijeta su 122 zahtjeva na rješavanje.

Slijedi pregled isplaćenih sredstava u odnosu na ostvarena prava iz socijalne i dječje zaštite u opštini Bjelo Polje na dan 31.12.2010 :

Vidljivo je da odmah nakon regulisanja prava na MOP iz socijalne zaštite slijedi po visini isplaćenih finansijskih sredstava naknada za porodiljsko i to za zaposlene, odnosno pravo koje slijedi iz radnog odnosa. Ovaj prikaz grafa iz Bjelog Polja je omjer isplata iz oblasti socijalne zaštite u odnosu na isplate iz oblasti dječije zaštite, važi i na sve ostale opštine pojedinačno kao i ukupno na nivou Crne Gore.

U okviru humanitarne pomoći podijeljeno je 1000 paketića za djecu iz najsiromašnijih porodica.

Korisnici materijalnog obezbjeđenja koji nisu ostavili pravo na zdravstveno osiguranje po drugom osnovu, korisnici lične invalidnine i lica smještena u ustanove zdravstvenu zaštitu ostavljaju preko Centra za socijalni rad. Ovo pravo ostvaruje 180 osoba iz Bijelog Polja i 51 osoba iz Mojkovca.

Povlastice u saobraćaju koristile su 183 osobe u Bijelom Polju (86.893,92 Eura) i 8 osoba u Mojkovcu (2.002,00 Eura). U 2010. godini došlo je do naglog povećanja isplata za korišćenje povlastice u saobraćaju, čak za 100 slučajeva više nego prethodne godine ili za 50.000,00 Eura više.

Ukupno bilježi se konitnuirani porast broja korisnika i sredstava izdvojenih na nivou 2010.godine u odnosu na prethodne godine. Pregled materijalnih davanja i porast broja korisnika pokazuju socijalnu sliku zajednice.

Centar posjeduje jedinstvenu bazu podataka koja sadrži detaljan opis svakog slučaja i vrstu pomoći koju osoba dobija. Baza omogućava stvaranje posebnih izvještaja po zahtjevu Ministarstva.

Usluge socijalnog rada sastavni su dio rada sa korisnicima i ne evidentiraju se posebno. Ove usluge se evidentiraju samo kao rad sa maloljetnicima (u postupku obrade slučaja, u procesu resocijalizacije i uključivanja u društveno korisni rad – evidentirano je ukupno 80 maloljetnih počinitelja krivičnog djelapočinilaca i 5 mlađih punoljetnih osoba), kod usvojenja ili smještaja u ustanovu ili hraniteljsku porodicu.

Partnerstvo JU CSR u projektima:

- Centar za socijalni rad realizator je projekta „Dnevni centar za djecu i omladinu sa posebnim potrebama“ za opštinu Mojkovac od oktobra 2010. godini, kada je ostvareno 36.000,00 Eur od dijela prihoda od Igara na sreću. Implementacija projeta je u toku.

- Projekat „Podrška ruralnim domaćinstvima sjevera Crne Gore u stanju socijalne potrebe, kroz razvoj stočarstva“ Centar za socijalni rad je realizovala u 2010. se u partnerstvu sa Službom za selekciju stoke i

Biotehničkim fakultetom (međunarodni donatori)-12 porodica u Bijelom Polju i 2 porodice u Mojkovcu dobile su mini-stada ovaca na uzgoj. Efekte projekta tek je potrebno procijeniti.

- Centra za socijalni rad je saradnik na projektu „Podrška razvoju socijalne politike i stvaranje servisne mreže partnerstava između organizacija civilnog društva i javne vlasti u crnoj Gori“. Nosilac projekta je NVO Hzmanitarac iz Nikšića, a partneri su mu NVO Udruženje paraplegičara i NVO Centar za razvoj agrara iz Bijelog Polja (međunarodni donatori).

Ostvaruje se dobra saradnja sa drugim JU, Loklanom samoupravom. CSR je potpuno otvoren za saradnju sa nevladinim organizacijama. Projekta je počeo 2010. i implementacija je u toku.

Prijedlozi CSR :

Utvrđivanje pravog materijalnog stanja porodice ometa siva ekonomija, kao i netačni podaci (čiji su izvor poslodavci) o isplaćenim zaradama problem su sa kojim se susreće CSR. Ova situacija utječe na trošenje radnih i finansijskih resursa, a o CSR stvara lošu sliku u zajednici. Potrebno je povezati različite službe na lokalnom nivou u sprječavanju sive ekonomije i prikupljanju tačnih podataka o korisnicima. Potrebno je razviti projekat za samohrane majke u oblasti preduzetništva u partnerstvu sa biroom za zapošljavanje. Mogući predlozi za socijalno preduzetništvo su: čišćenje i hemijsko čišćenje; katering, ali ovo je za sada samo na nivou ideje.

Potrebno je razviti program rada mobilnog tima za podršku porodici na terenu.

U toku je stambeno zbrinjavanje Roma. Biće obezbjeđene dvije zgrade za socijalno stanovanje. Rome se može uključiti i u programe reciklaže metalnog otpada ili slično, a što ima komponentu ekonomskog osnaživanja.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Pored oblasti socijalne zaštite, Centar za socijalni rad obavlja i poslove iz dječije zaštite (dječiji dodatak, porodiljne naknade) što administrativno i funkcionalno opterećuje stručne radnike. Iz tabelarnog prikaza isplaćenih materijalnih davanja vidi se da gotovo polovina davanja ide na dječju zaštitu, odnosno roditeljima koji to pravo stječu iz radnog odnosa, a ne po osnovu socijalne i materijalne ugroženosti. Na ovaj način Centru za socijalni rad ne ostaje dovoljno stručnih resursa na raspolaganju, kako bi se u potrebnoj mjeri bavili socijalnim radom u zajednici i razvojem novih servisa. Takođe, potrebno je sprovesti dublju analizu unutrašnjih procedura i organizacije posla, kao i analizu strukture korisničkih grupa. Tek tada bi bilo moguće u većoj mjeri preusmjeriti stručne radnike i raspoložive resurse u razvoj socijalnih servisa.

Centar ne radi procjenu cijene troškova rada po korisniku i po vrsti usluga. Ovo bi bio zahtjev za stručnom ekspertizom, koji se postavlja pred Ministarstvo rada i socijalnog staranja, a kada je u pitanju Centar za socijalni rad pojedinačno potrebno je analizirati finansijske troškove poslovanja i kombinovati sa brojem i strukturom korisnika, vrstama pruženih usluga, vremenom potrebnim da se obavi. Cijene usluga u Centrima za socijalni rad izazov su za koji za sada ne postoje primjeri dobre prakse ili iskustava u regionu.

Dom starih Bijelo Polje

Dom je izgrađen u partnerstvu Ministarstva rada i socijalnog staranja i opštine Bijelo Polje a zvanično je otvoren je 1. decembra 2010. Neto korisna površina objekta je 6.171,36 m². Za izgradnju objekta iz Budžeta Crne Gore opredijeljeno je 2.100.000,00 €.

Prema izvještaju ministarstva, u Domu će moći da boravi 230 korisnika, a o njima će brinuti oko 100 zaposlenih. Do kraja 2010. godine u dom je primljeno 29 korisnika. Dom je sagrađen u skladu sa standardima koji se odnose na zaštitu starih lica i u njemu će se pružati usluge koje se temelje na najsavremenija saznanja i dostignuća u oblasti gerontologije, psihologije, socijalnog rada i uz uvažavanje ličnosti i posebnosti korisnika.

Dom starih predstavlja dobar resurs za razvoj različitih oblika podrške starijim i nemoćnim osobama.

Biro za zapošljavanje Bijelo Polje

Po broju projekata koje sprovodi i ostavrenim partnerstvima, Biro za zapošljavanje u Bijelom Polju pokazao se kao jedan od nezaobilaznih inicijatora i nosilaca socijalnih programa u zajednici. Tome svakako doprinosi uređen sistem Zavoda za zapošljavanje na državnom nivou, informatizacija i ulaganja u razvoj ljudskih resursa.

Ljudski resursi i organizacija rada

Biro za zapošljavanje raspolaže odgovarajućim prostorom za rad i stručnim kadrom. Dvije stručne savjetnice rade timski na iniciranju i sprovođenju projekata iz oblasti socijalnih servisa, a u okviru programa javnih radova. Radi se na usmjeravanju i angažovanju osoba koje spadaju u kategoriju teško zaposljivih.

Struktura korisničkih grupa evidentiranih na Birou za zapošljavanje je slijedeća:

- Ukupno nezaposlenih: 3907
- Polna struktura: 2281 muška radna snaga (58% ukupne nezaposlenosti)
1626 ženska radna snaga (42% ukupne nezaposlenosti)

Kvalifikaciona struktura:

Opština	Ukupno	I step.	II step.	III step.	IV step.	V step.	VI step.	VII step.
Bijelo Polje	3907	871	184	1188	1254	27	108	275

Najveće je učešće lica sa IV stepenom stručne spreme 32% u ukupnoj nezaposlenosti, potom slijedi III stepen sa 30%, I stepen sa 22%, VII stepen sa 7%, II stepen 5%, VI – 3% i na kraju V stepen sa 1%

Unutar više kvalifikacione strukture nalaze se potencijali za radno angažovanje nezaposlenih na poslovima menedžmenta socijalnih servisa, a u srednjoj i nižoj kvalifikacionoj strukturi su potencijali za angažovanje na direktnom radu sa korisnicima iz grupa u riziku. Dio nezaposlnih svakako predstavlja i korisničke grupe servisa za karijerno vođenje. Svi oni, prije uključivanja u socijalne servise, bez obzira u kojoj ulozi treba da prođu odgovarajuću specifičnu obuku.

Programi: projekti , usluge i korisnici

U ovoj godini Biro realizuje 5 programa u oblasti socijalne zaštite. To su:

1. »Njega starih lica« - uposleno je 12 gerontodomaćica za 76 korisnika – starih lica. Partneri su Zavod za zapošljavanje Crne Gore i SO-e Bijelo Polje. Zarade gerontodomaćica su 295,00 € neto odnosno 489,89 bruto iznos. Gerontodomaćice rade u paru i pokrivaju 6 terena u gradskim i prigradskim naseljima. Podršku pružanju usluge daje i Dom zdravlja Bijelo Polje. Ugovor o radu sklopljen je sa opštinom kao privremeno rješenje. Očekivanje je da se usluga organizaciono osamostali i premjesti u prostor novotvorenog Doma za stara lica u Bijelom Polju, a kao oblik javno-privatnog partnerstva.
2. »Pomoć najranjivijima među nama« - uposleno je 6 lica na poslovima njegovateljice i asistenata u Dnevnom centru za djecu sa posebnim potrebama »Tisa«, korisnici su djeca koja borave u Dnevnom centru. Zarada angažovanih iznosi 295,00 € neto odnosno 489,89 bruto.
3. »Asistenti u nastavi i personalni asistenti« - zaposleno je 20 lica na poslovima asistent u nastavi i personalni asistent koji pomažu djeci sa posebnim potrebama koja idu u škole i vrtiće u savlađivanju svakodnevnih zadataka. Partneri su NVO Udruženje roditelja djece sa posebnim potrebama »Oaza« i Biro za zapošljavanje. Zarada po angažovanom iznosi 295,00 € neto odnosno 489,89 bruto. Broj korisnika je 25. Pozitivne promjene kod djece su očite. Djeca pokazuju poboljšan uspjeh i komunikacijske vještine.
4. »Uslužni servis građana« - zaposleno je 6 lica na poslovima pružanja popravki u stanu stanovništvu lošeg materijalnog stanja. Partneri su SO-e Bijelo Polje, JKP »Lim« i Biro za zapošljavanje. Zarade angažovanih iznose 250,00 € neto odnosno 414,41 € bruto.
5. Pokrenut je i program "Sunčane radionice" kao vid zapošljavanja OSI. Izrađuju se ukrasni predmeti i suveniri uz stručno vođenje. Na ovaj način OSI ostvaruju prihod od 200 € mjesečno. Osim

materijalne dobiti, pokazalo se da je za korisnike “veliku radost predstavljalo dobijanje prve plate”, odnosno mogućnost samorealizacije.

Kriterijum za odabir korisnika bio je da to budu korisnici prava i usluga Centra za socijalni rad, ali i oni koji su na rubu siromaštva i nisu obuhvaćeni sistemom socijalne zaštite. Slijedeći kriterijum je bila dobrovoljnost korišćenja usluge, odnosno samoinicijativno prijavljivanje, a nakon što je u zajednici data informacija o pokretanju programa (usluge).

Prijedlozi Biroa za zapošljavanje

Iskustvo tima Biroa pokazalo je da su se uistinu javili samo oni građani kojima je pojedina usluga stvarno bila potrebna.

Biro za zapošljavanje ostvario je dobru saradnju sa lokalnom samoupravom. Nedostaje aktivnije učešće lokalnih partnera, posebno institucija. Postoji bojazan da će partnerstvo u novim projektima i uslugama dodatno opteretiti ljudske i materijalne resurse institucija, a koji su već sada nedovoljni ili neadekvatni za tekuće poslove i nadležnosti. Potrebno je poboljšati razmjenu informacija između Biroa i Centra za socijalni rad. To se posebno odnosi na informacije o nezaposlenim osobama koje su korisnici MOP-a, kako bi ih se intezivnije uključilo u programe prekvalifikacije ili zapošljavanja na javnim radovima.

S druge strane, kroz promovisanje projekata u zajednici namijenjenih korisnicima ugroženim siromaštvom dobijen je dobar odaziv preduzetnika i građana.

Ostvaruje se dobra saradnja sa NVO-ima. Procjena je da NVO-ima nedostaju stručni profili, kao i odgovarajući radni prostor. Preporuka tima Biroa je da se organizuju edukacije za NVO-e i institucije kako bi se ujednačio nivo znanja i vještina potrebnih za korišćenje evropskih fondova i stvorili uslovi za ravnopravnija partnerstva.

Tim Biroa predlaže da se formira tim za monitoring i evaluaciju od predstavnika različitih (partnerskih) institucija i nevladinih organizacija. Takođe, prepoznaju potrebu za integrativnim (usklađenim) planiranjem socijalne politike na nivou zajednice i pokazuju spremnost i visoku motivisanost za učešće u procesu planiranja i realizacije dogovorenog.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Zavod za zapošljavanje Crne Gore ima organizovan fizički i finansijski monitoring programa i projekata, kao i dobru IT podršku. Nedovoljno su razvijene procedure evaluacije i upravljanja znanjem, a za čime se pokazuje potreba. U ovom trenutku razvijeni su kvalitetni programi i stvoren osnov za uspostavljanje standarda dobre prakse i postavljanje standarda usluga. Uspostavljanje procedura upravljanja znanjem svakako bi podržalo standardizaciju usluga i uvođenje standarda u praksu. Za ovaj sljedeći razvojni korak potrebno je pripremiti kapacitete u novim znanjima i vještinama svih aktera (nosilaca i pratnera).

U oblasti planiranja socijalne politike na lokalnom nivou Biro za zapošljavanje predstavlja važnog aktera čije savjetnike treba uključiti u procese planiranja, sprovođenje akcija, kao i u timove za monitoring i evaluaciju strategija, akcionih planova i programa (usluga).

Potrebno je ojačati saradnju između Biroa za zapošljavanje i centra za socijalni rad, kako bi se korisnici materijalnih davanja radno angažovali i time smanjio pritisak na materijalna davanja u sistemu socijalne zaštite.

Opštinska organizacija Crvenog krsta-Bijelo Polje

Ljudski resursi i organizacija rada

Crveni krst Bijelo Polje ima 2 zaposlena profesionalca. Povremeno se akcije uključuju volonteri. Broj volontera varira, ali je Crvenom krstu kontinuirano na raspolaganju 35 volontera. Volonterke CK, njih 12, uključile su se u program pružanja pomoći u kući starijim osobama, a nastoji se uključiti i što veći broj mladih. Tim za pomoć u elementarnim neprilikama broji 19 educiranih članova.

Prostor u kojem Crveni krst radi nalazi se u staroj i trošnoj kući koja je u vlasništvu organizacije. Planira se rekonstrukcija ili izgradnja novog objekta- Doma Crvenog krsta, najvjerojatnije na istoj lokaciji. Novi prostor otvoriti će mogućnosti za proširenje aktivnosti CK i uvođenje novih programa. Crveni krst ima razvijen plan rada za period 2010 – 2014. Ostvarena je kvalitetna saradnja sa lokalnom samoupravom, javnim ustanovama i nevladinim organizacijama (NVO Oaza, Tisa, NVO Roma).

Programi i usluge

Pored redovnih aktivnosti u oblasti zdravlja Crveni krst razvija i programe pomoći grupama u riziku. To su:

- Program psiho-socijalne podrške – jačanje socijalnih kontakata djece imaladih sa smetnjama u razvoju, organizovanje seminara i kreativnih radionica uz podršku mladih volontera Crvenog krsta
- Program brige o starima – podrška je radu gerontodomaćica, volonterski rad na posjetama starijim i nemoćnim osobama, nabavljanje živežnih namirnica, kućanski poslovi, priprema ogrjeva. Ukupno je obuhvaćeno 80 starijih osoba. Nedostaje širenje programa na seosko područje.
- Paket za novorođene bebe –u vrijeme trajanja Nedjelje Crvenog krsta podijeljeno je 18 bebei paketa u porodilištu Bijelo Polje.
- Socijalna davanja i pomoći – pružena je humanitarna pomoć pojedincima i porodicama u stanju socijalne potrebe. Podržani su i korisnici NVO Oaza i NVO Roma.
- Podmladak i omladina- kroz Klub mladih organizuju se radionice i seminari, podržavaju volonterske aktivnosti i radi na podmlađivanju aktivista.

Izvori finansiranja

Glavni izvor finansiranja su sredstva iz budžeta opštine Bijelo Polje. Od planiranih (i potrebnih 32.943 €) sredstava, u 2010. godini ostavreno je 75,68% ili 24.934 €. Ostali, manji izvori finansiranja bili su: Međunarodna federacija Crvenog krsta i Crvenog polumjeseca*4.088,00 €, Crveni krst Crne Gore (1600,00 €), članarine, pojedinačne donacije (1620,00 €).

Preporuke Crvenog krsta

Planom Crvenog krsta Bijelo Polje za 2011. godinu procijenjeno je, pored ostalog, potrebnim: obuka kadrova za pisanje projekata i sticanje sredstava; sinhronizacija elektronske baze podataka; jačanje kapaciteta IT; izrada samoprocjene o korišćenju materijalnih kapaciteta organizacije u dobrotvorne svrhe. Među najznačajnim programskim zadacima svakako je povećanje participacije u realizaciji državne Strategije u oblasti smanjenja siromaštva na nivou lokalne zajednice. Crveni krst zainteresovan je za veće uključivanje u oblast razvoja socijalnih servisa, prepoznajući pri tome potrebu za dodatnom izgradnjom organizacijskih kapaciteta. Poseban interes iskazuju za rad sa mladima i razvoj servisa koji će podržati mlade u uključivanju u zajednicu.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Kako se Crveni krst planira intezivnije angažovati na pribavljanju sredstava, kao i na uključivanju u partnerske projekte, u tu svrhu potrebno će dodatno raditi na jačanju znanja i vještina u oblasti projektnog djelovanja i finansiranja.

Volonteri koji su angažovani u Crvenom krstu predstavljaju resurs za angažovanje za rad na terenu u mobilnim timovima, kao direktno uključeni ili kao podrška snimanju stanja na terenu i pružanju servisa starijim i nemoćnim osobama. Takođe, mladi volonteri Crvenog krsta čine važnu grupu za razvoj servisa podrške mladima koji napuštaju školovanje ili su socijalno isključeni.

Udruženje penzionera Bijelo Polje

Udruženje penzionera u Bijelom Polju broji 6252 člana. Prema evidenciji Udruženja 216 penzionera su podstanari, od čega su njih 194 samci. Ovo je jedna od najugroženijih grupa unutar populacije penzionera. Akcije Udruženja usmjerene su na zaštitu standarda penzionera i jačanje socijalne uključenosti (druženja, izleti, akcije). Humanitarnom pomoći koju čini povremena novčana pomoć, a koje pruža Udruženje, obuhvaćeno je od 800 do 1000 članova. 362 člana imaju penziju nižu od 100 Eur. Prosječna penzija u Bijelom Polju niža je za 25% od prosjeka u Crnoj Gori (niža je samo još u dvije okolne

opštine). Ovako niske penzije posljedica su toga što su prije na sjeveru uglavnom bile razvijene, oduvijek slabije plaćene, privredne grane (obućarska i tekstilna industrija). Radi svega navedenog, penzije ostvarene iz rada su često niže ili približne iznosu novčane pomoći (MOP-a i svih drugih povlastica koje prate ostvarenje ovog prava) regulisane u sistemu socijalne zaštite.

300 penzionera su ujedno i osobe koje uzdržavaju svoje članove porodice (stare roditelje ili nezaposlenu djecu). U najvećem broju radi se o ženama koje su u penziji. Ove porodice su na rubu siromaštva, ali zbog penzije koja se računa kao prihod porodice, nisu uključeni u sistem socijalne zaštite.

62 člana su nepokretne osobe. Njih 30 živi u svojoj porodici, a 32 žive sami i koriste usluge privatno dogovorene pomoći u kući, a koju plaćaju sami ili njihova djeca.

Organizacija rada

Udruženje je organizovano u 22 mjesna udruženja i na taj način pokriva i gradsko i seosko područje. Ovakva organizacija i aktivno članstvo omogućava Udruženju potpuni uvid u kapacitete i potrebe svojih članova.

Kuća u centru grada u kojoj Udruženje ima sjedište u vlasništvu je Udruženja. Prostor služi za okupljanje članova i prateće aktivnosti. U jednom dijelu kuća je data u zakup za ugostiteljstvo. U posebnom dijelu kuće koji je Udruženje dalo na korišćenje smješten je Centar za djecu i porodicu. Udruženje nastoji održati dobre kontakte sa svim svojim članovima i informisati o aktivnostima Udruženja.

Izvori finansiranja

Glavni izvor sredstava Udruženja su članarine. Mjesečni iznos članarine je 40 centi. Slijedeći izvor sredstava je davanje u zakup dijela prostora za ugostiteljsku radnju. Zakupnina iznosi 300 Eur mjesečno. Od ukupnih mjesečnih prihoda 10 % se izdvaja za nacionalni Savez penzionera, 40 % za rad udruženja, 40% za humanitarnu pomoć članovima i 10% za programe kulture i druženja.

Preporuke Udruženja

Preporuka Udruženja je da je potrebno raditi na povećanju životnog standarda penzionera, kao jedne od grupa koja je pogođena tranzicijom ekonomije i društva u prethodnom periodu. Takođe smatraju, da je najugroženije porodice, posebno one u kojima je penzioner jedini uzdržavalac ili su podstanari, potrebno uključiti u prava iz sistema socijalne zaštite. Potrebno je riješiti i stambeno pitanje penzionera podstanara.

Budući da je veći dio penzionera na rubu siromaštva, a postoji potreba za tuđom njegom i pomoći, potrebno ih je uključiti kao korisnike u servis pomoći u kući i servis sitnih popravki.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Podaci kojima udruženje raspolaže o svojim članovima, čini ovo Udruženje važnim partnerom u planiranju i realizaciji partnerskih projekata u zajednici namijenjenih starijim i nemoćnim osobama. Ovi podaci važni su za dobijanje ukupne socijalne slike ove potencijalne korisničke grupe, kako bi se na nivou lokalne zajednice moglo planirati servise namjenjene starim i nemoćnim osobama i definisati kriterijume za njihovo korišćenje. Penzioneri koji su očuvanih psihofizičkih kapaciteta predstavljaju resurs za razvoj volonterskog rada i međugeneracijske podrške kroz servise, kao što su: volonterski centar (moguće partnerstvo sa Crvenim krstom), Dnevni boravak za stare i klubovi međugeneracijske podrške porodici i mladima

Nalazi i preporuke u odnosu na Savez boraca opštine Bijelo Polje

Ova organizacija takođe okuplja oko 400 članova, starije životne dobi. Većina članova je materijalno zbrinuta. Najveći broj živi na selu i stariji je od 80 godina. Problem ove ciljne grupe je bespomoćnost, usamljenost i socijalna isključenost. Volonterski rad i pružanje usluga pomoći u kući usluge su koje su potrebne članovima ove organizacije. Pojedini članovi u materijalnoj su mogućnosti da participiraju u cijeni usluga.

SOS telefon Bijelo Polje

Ovo je jedina nevladina organizacija koja se direktno bavi pružanjem podrške žrtvama nasilja. Osnovana je 2003. godine za pomoć ženama žrtvama nasilja i do sada je radila sa oko 600 korisnica /ka.

Angažovane osobe u organizaciji su volonterke. Na SOS telefonu (050-433-660) volonterke dežuraju od 17h do 21h. Ukupno radi 7 volonterki. Među njima je 1 pravica i 1 psihologinja. Iskustvo u radu u ovoj organizaciji je dragocijeno. 3 volonterke su se zaposlile u svojoj struci, ali su nastavile volontirati u organizaciji.

Organizacija ne raspolaže kapacitetima za hitni i privremeni smještaj žrtava. Pružaju se savjetodavne i pravne usluge, a problem smještaja se rješava kroz kapacitete sigurne kuće u Podgorici.

Organizacija ne raspolaže svojim radnim prostotom, već je pod najmom u privatnom prostoru iznosu od 80 Eur mjesečno. Ove troškove pokriva lokalna samouprava. Ukupno je u 2011. dobijeno 800 Eur od lokalne samouprave. Do sada organizacija je svoje aktivnosti finansirala kroz projekte podržane od strane donatora. Druga sredstva ili izvori finansiranja u ovom periodu nisu obezbijeđeni.

Organizacija sporovodi sljedeće programe: Program feminističke podrške zlostavljenim ženama i djeci; Program pravne pomoći i zaštite; Legislativa; Program psihološke i pedagoške pomoći; Program istraživanja; Program specifičnog podizanja svijesti o nasilju u porodici.

Usluge i korisnice-i

Iz statističke obrade i analize podataka SOS telefona za 2010 god: SOS telefon evidentira slučajeve nasilja u posebnoj formi u kojoj se upisuju različiti podaci, počev od bračnog stanja, obrazovanja, socijalnog statusa i sl. do vrsta nasilja i traženih intervencija. U 2010 god, volonterke na telefonu su imale 272 poziva, od čega je slučajeva bilo 74 (mnoge žene zovu najmanje dva i više puta). U ovom periodu u odnosu na prethodne godine rada SOS telefona, znatno se povećao broj traženja pravne pomoći i ličnih kontakata volonterki sa žrtvama nasilja. Naime, sve više žena insistira na razgovoru u kancelariji, jer im lični kontakt daleko više odgovara. U 87,84% slučajeva klijentice su bile žene a u 12,16% muškarci. Karakteristično je da ni jedan muškarac koji je zatražio pomoć SOS telefona nije bio žrtva nasilja. Od ukupno 9 slučajeva 4 muškarca su tražila pomoć za svoju porodicu kroz institucije, a ostali su došli da prijave nasilje nad njihovim sestrama, ćerkama, prijateljicama i slično.

Ono što se dalo zaključiti u odnosu na prethodne godine je sve veći broj žena spremnih da izađu iz nasilne zajednice starosti do 35 godina.

Od ukupno 74 slučaja SOS telefona 39 (52,7%) je obuhvatalo pravno savjetovanje i pomoć.

Kako bi se poboljšao kvalitet rada i napravila procjena potreba korisnica/ka organizacija uvodi Upitnik o zadovoljstvu korisnika dobijenom uslugom/podrškom.

Ostvarena je dobra saradnja sa Savjetovalištem za mlade pri Domu zdravlja, ali i sa drugim institucijama.

Preporuka SOS Telefona

Kroz svoj rad, predstavnice organizacije prepoznaju da postoji potreba za smještanim kapacitetima za žrtve nasilja i jačanjem programa rada ove organizacije. Potrebna je regionalna sigurna kuća za opštine na sjeveru. Potrebno je podržati uslugu besplatne pravne pomoći za žrtve nasilja u porodici, kao i programe rada na jačanju kapaciteta samih žrtava. Takođe nedostaju programi rada sa mladima sa rizikom u ponašanju i onima koji su došli u sukob sa zakonom. Posebno ugroženom grupom smatraju samohrane majke koje su najčešće žrtve partnerskog nasilja, a nakon razvoda su najčešće podstanarke i nezapolene, ne posjeduju svoju imovinu ili su imovinski odnosi najčešće neuređeni. Izražena je potreba za servisom besplatne pravne pomoći.

NVO žene za bolje sutra

Organizacija je osnovana 2000. sa programom zaštite i afirmacije rodne ravnopravnosti. Organizacija raspolaže prostorom za rad koji je dobila na raspolaganje od lokalne samouprave, a finansira se iz projekata.

Usluge i korisnice

Do sada je realizovano 30 projekata i akcija. Aktivnosti u projektima odnose se na jačanje kapaciteta samih žena kroz edukacije i savjetovanje (posebno žena na selu kroz zdravstvene preglede), informisanje i javno zastupanje rodne ravnopravnosti u zajednici. Pokrenute su i teme roditeljstva, zatim kako prepoznati nasilje u porodici.

Predstavnice organizacije članice su tima za borbu protiv trgovine ljudima i rodnu ravnopravnost.

Predstavnice organizacije članice su radnih grupa za izradu lokalnih planova akcije i Komisije za saardnju sa NVO-ima u zajednici.

Učestvovala su u projektu (nosilac CRNVO) istraživanje prava žena na tržištu rada.

Ostvarena je dobra saradnja sa Biroom za zapošljavanje kako bi se podržalo zapošljavanje mladih koji izlaze iz sistema socijalne zaštite. Iskustvo iz ove saradnje čini dobar osnov za razvoj servisa podrške osamostaljivanju mladih koji izlaze iz sistema socijalne zaštite.

Preporuka NVO žene za bolje sutra

Potrebno je lokalnim NVO-ima učinitim dostupnijim informacije i kontakte sa donatorima. Problem svakako prestvalja i neznanje engleskog jezika. Takođe smatraju da je potrebno uspostaviti jedinstvenu bazu podataka o korisnicama i korisnicima programa i usluga NVO-a i sistematizovati praćenje strukture korisničkih grupa i potreba za servisima podrške. Potrebno je uvesti i procedure evaluacije programa i servisa.

Udruženje paraplegičara

Udruženje rapolaže radnim prosotorom od jedne sobe u okviru stambenog kompleksa Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju „Tisa“, gdje se nalaze i druga srodna udruženja, pa tako i udruženje za pomoć hendikepiranim osobama.

Udruženje okuplja 156 članova u opštini bijelo Polje i Mojkovac. Od ovog broja njih 50 živi u seoskom području.

Usluge i korisnici

Udruženje raspolaže sa jednim vozilom za prevoz članova udruženja (terensko vozilo) čiju je nabavku finansirala NVO fAKT Podgorica sa grantom u iznosu od 16580€.

Sprovode se i programi radne aktivacije dodjelom pomoći u poljoprivredi: dodjela krava i izgradnja plastenika (23 plastenika), kao i pomoć u prilagođavanju sanitarnih prosotorija u kućama članova.

Članovi udruženja suočavaju se sa nizom problema i preporučuju da se riješe kroz akcije u zajednici ili servise kao što su: arhitektonske barijere i teška dostupnost objekata u gradu, otežan prijevoz članova u gradu i pri odlasku na liječenje u druge krajeve Crne Gore. Zakoni koji štite prava OSI ne primjenjuju se u većini slučajeva, kao ni planovi akcija, ili su neodgovarajući. Tako pravo na invalidninu i tuđu pomoć ostvaruju samo osobe sa 100% nesposobnosti. Nije regulisano ni pravo na rehabilitaciju. Problemi su i oko ortopedskih pomagala, redovite rehabilitacije i sprječavanja daljih fizičkih oštećenja, koja onda zahtijevaju operativne zahvate. Time je zdravlje i funkcionalnost narušena, a sredstva iz zdravstvenog fonda umjesto za rehabilitaciju troše se za operativne zahvate i bolničko liječenje.

Preporuka Udruženja papaplegičara

Potrebno je u zajednici obezbijediti servis za aktivaciju, rehabilitaciju i rekreaciju OSI. Takođe smatraju da je na nivou lokalne zajednice potrebno organizovati servis javnog prevoza OSI ili taxi prevoz sa prilagođenom opremom.

Udruženje za pomoć hendikepiranim osobama

Udruženje broji 140 članova. Svi članovi su u stanju socijalne potrebe, završili su školu i nezaposleni su, mladi su i nedovoljno socijalno uključeni u život zajednice. Dio njih živi na selu bez potrebnih socijalnih kontakata.

“Korak ka agraru” je projekat osnaživanja osoba sa invaliditetom kroz program praktične i teorijske obuke iz oblasti poljoprivrede, koji je prilagođen očekivanom obrazovnom nivou polaznika i njihovim mogućnostima, sa ciljem da oni usvoje osnovna i potrebna znanja. Obuka se bazira na jednostavnim operacijama u agraru, kao što je kalemljenje voća, proizvodnja rasada povrtarskih kultura, proizvodnja baštenskog i ukrasnih vrsta cvijeća, jagode na foliji, pravilna ishrana živine. Osnovne alatke i sredstva za rad (sjeme, rasad) obezbijedjeni su svakom polazniku. Projekta je realizovan 2008. godine, uz ukupan iznos granta: 13140€.

Preporuka Udruženja za pomoć hendikepiranim osobama

Prema izjavi majke jedne od korisnica projekta, ove aktivnosti su poticajno djelovale na njenu kćerku. Pružilo joj je radni angažman kod kuće u vrtu o kojem brine, a edukacije su bile motiv za dolaženje u

udruženje, budući da živi izvan grada. I porodica i članovi udruženja smatraju da bi mogli da organizuju i servis pomoći na okućnici (posebno odrasle muške osobe sa hendikepom) i ovaj servis ponuditi članovima, ali i građanima, što bi pored radnog angažovanja kao dodatni efekt imalo jačanje socijalnih kontakata. Takođe je potreban servis podrške porodici –predah roditeljstvo ili servis pratnje za odrasle osobe sa smetnjama u razvoju.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Predstavnice/ci nevladinih organizacija uključeni su u procese izrade lokalnih planova akcije. Nedostaju usluge za siromašne porodice (jačanje roditeljskih kompetencija, ekonomsko usmjeravanje i osnaživanje OSI). Potrebno je razvijati servis karijernog vođenja i izgradnje kapaciteta za zapošljavanje OSI. Takođe je potreban servis podrške porodici, kao što je servis predah roditeljstvu.

Preporuka za opštinu Bijelo Polje

Sve usluge razvijene su samo u gradskom i prigradskom području, pa je potrebno raditi na većem uključivanju seoskog područja, ne samo u smislu korišćenja već i pružanja usluga. Organizovanje usluga u seoskom, posebno teže dostupnom, zahtijeva dodatna organizaciona i materijalna ulaganja. Ovo otvara prostor za razmišljanje o međuopštinskim uslugama i traženjima ekonomičnih rješenja pri organizovanju usluga (funkcionalni standardi) i pri angažovanju pružalaca usluga iz sredina koje su blizu samom korisniku (strukturni standardi).

Usklađeno planiranje socijalne politike na nivou zajednice dalo bi pregled ukupnog stanja u zajednici, obuhvatilo bi sve ranjive grupe i omogućilo da se pronađu kompatibilna i višenamjenska rješenja ili servisi, a ujedno olakšalo lokalnoj samoupravi da prepozna prioritete pri raspodjeli budžetskih sredstava. Javno-privatno partnerstvo u oblasti pružanja socijalnih servisa otvara prostor za pribavljanje sredstava iz različitih (izvan budžetskih) izvora.

Servisi uspostavljeni u ovoj zajednici u razvojnoj su fazi koja zahtijeva evaluaciju i dogovor o daljoj organizacionoj strukturi. Takođe, potrebno je raditi na planu njihovog razvoja (za svaki od servisa pojedinačno) sa dogovorenim i definisanim bitnim elementima servisa, ulogama i odgovornostima svakog od aktera, kako bi se dugoročno obezbijedila održivost servisa i povećao obuhvat korisnika.

U opštini Bijelo Polje trebalo bi raditi na većem uključivanju i angažovanju mladih u nevladinom sektoru, a time i u oblasti socijalnih servisa. Time bi se proširili kapaciteti organizacija koje se interesno okupljaju, povećala socijalna inkluzija u zajednici i obezbijedili uslovi za kontinuirano djelovanje nevladinih organizacija. Potrebno je raditi na razvijanju servisa podrške mladim punoljetnim osobama, kao što su inkluzivni Klubovi za mlade.

Budući da za OSI nisu razvijeni programi rehabilitacije (iz oblasti zaštite zdravlja), ova situacija se može premostiti organizovanjem servisa terapijskog jahanja. Ovaj servis traži početna veća ulaganja, ali daje odlične rezultate ne samo u očuvanju i razvijanju fizičkih sposobnosti, već gradi i samopouzdanje kod OSI. Pogodan je za osobe sa fizičkim invaliditetom, ali i za osobe sa smetnjama u razvoju. Područje opštine Bijelo Polje čini se pogodnim za razvoj ovog servisa, koji bi mogao biti namijenjen i za korisnike iz šireg okruženja i kao dio turističke ponude.

OPŠTINA NIKŠIĆ

Demografski podaci: Po popisu stanovništva iz 2003. na području opštine Nikšić živi 58212 stanovnika, uz podjednaku zastupljenost žena i muškaraca. Po novijim podacima procjena je da živi 75 282. Prema podacima Studije istraživanja o ugroženim društvenim grupama, njihovom broju, klasifikaciji, potrebama i trenutnom stanju pružanja socijalnih usluga na području opštine, kao ugrožene grupe i procjena njihovog broja je slijedeća: 1001 pripadnik Rae populacije ili (1,71% u ukupnoj populaciji), 1160 dugoročno nezaposlenih ili (1,99%), 806 osoba sa invaliditetom ili (1,38%), 798 raseljenih lica ili (1,37%)

i 364 samohranih roditelja ili (0,62 %). Istraživanjem nisu obuhvaćene stare i nemoćne osobe. Samo po podacima Saveza udruženja penzionera u Nikšiću je 13000 članova. Tačniji podaci biti će dobijeni po završetku popisa stanovništva.

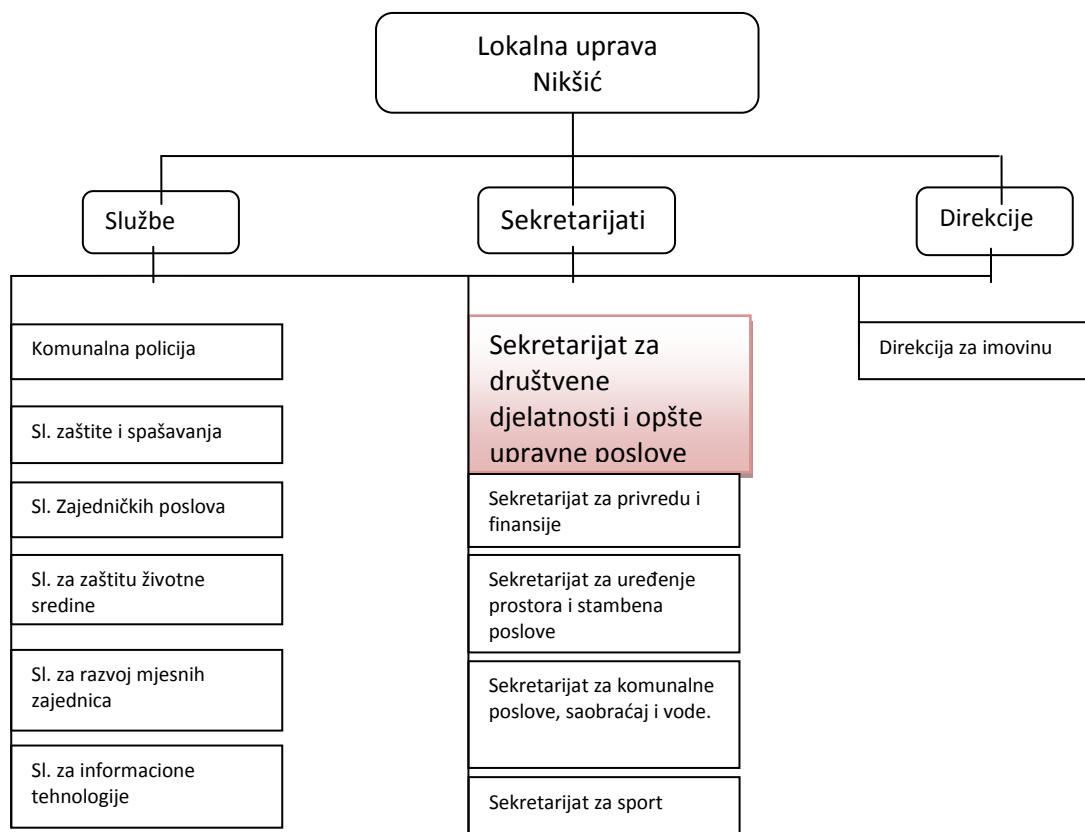
Lokalne strategije-akcioni planovi u oblasti socijalne politike

- Lokalni plan akcije za djecu u Nikšiću usvojen je za period 2007-2012. godine,
 - Lokalni plan akcije za mlade u opštini Nikšić za period 2011-2016. godine,
 - Lokalni plan akcije u oblasti invalidnosti u opštini Nikšić za period 2009-2016. godine,
 - Lokalni plan akcije uključenja RAE u opštini Nikšić za period 2009-2016. godine,
- Nije izrađen Lokalni plan akcije za stara lica.

Lokalna samouprava

Lokalna samouprava je upravo u procesu reorganizacije službi. Uz ostale službe formirane su i : Kancelarija za mlade i Kancelarija za prevenciju narkomanije. Kancelarija se bavi informisanjem, edukacijama i pružanjem podrške porodici.

Organizaciona struktura lokalne samouprave - Opština Nikšić ima sljedeće organe lokalne uprave:

Budžet namjenjen socijalnim programima

Ukupno za socijalnu politiku lokalna samouprava izdvaja 300000 Eura. Od toga je za jednokratne pomoći namijenjen iznos od 190 0000 Eura. U grupi korisnika finansijske pomoći su i penzioneri, a podrška se realizuje kroz subvencije režija ili Klubove penzionera.

Unutar budžeta planiraju se i sredstva za učešće u projektima. Godišnji planirani iznos namijenjen nevladinim organizacijama je 70000 Eura.

Pojekti koje je sufinansirala lokalna zajednica u 2010. u oblasti socijalne zaštite.

Lokalna samouprava uz podršku donatorskih sredstava radi na izgradnji infrastrukture i projekata iz raličitih oblasti. Napravljena je situaciona analiza, posebno kada je u pitanju RAE populacija. U toku je tako izgradnja stanova za RAE populaciju. Radi se o trosobnim stambenim jedinicama, koje će bitno poboljšati stambene uslove RAE porodica. Sufinansira se i Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju.

Na godišnjem nivou opština dodjeljuje oko 70,000.00 € za projekte NVO-a. U 2010. nije raspisivan konkurs za projekte, zbog nedostatka sredstava za tu namjenu. Za sada ni konkurs za 2011. nije još raspisan.

Mehanizmi za dodjelu , praćenje i evaluaciju finansiranih projekata

Sredstva namijenjena projektima dodjeljuju se putem konkursa. Nisu uspostavljeni mehanizmi monitoringa i evaluacije finansiranih projekata.

Funkcionisanje radnih grupa i savjeta za socijalnu politiku.

Imenovan je Lokalni savjet za oblast društvenih pitanja, ali nije u funkciji. Radne grupe su formirane prilikom izrade lokalnih planova. Prema potrebi, lokalna samouprava ima na raspolaganju manji tim, najčešće tročlani, za pisanje projekata kojima lokalna samouprava konkuriše na domaća i međunarodna sredstva.

Preporuke predstavnika lokalne samouprave

Kako je lokalni budžet nedovoljan je za samostalno finansiranje potreba u zajednici, a zbog teške ekonomske situacije, potrebno je raditi na nabavljanju sredstava iz drugih izvora. U tu svrhu potrebno je ojačati kapacitete zajednice u znanjima koja nedostaju, i, posebno u institucijama. To su: kako pripremati i pisati projekte, kako partnerski nastupati prema dostupnim fondovima.

Kada su u pitanju Lokalni planovi akcije za pojedine ciljne grupe dijelom se preklapaju, pa je potrebno raditi na jedinstvenom i usklađenom planu razvoja socijalne politike za opštinu Nikšić.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Potrebno je definisati kriterijume za odabir članova Lokalnog savjeta za oblast socijalne politike i staviti ga u punu funkciju kroz participativni proces planiranja socijalne politike, kao i educirati za uspostavljanje mehanizama monitoringa i evaluacije.

Potrebno je raditi na uspostavljanju partnerstva između lokalne samouprave i Centra za socijalni rad, budući da je Centar bio uključen u izradu lokalnih planova akcije samo kao izvor informacija, ali ne kao ravnopravan akter u predlaganju rješenja.

Ukupno bi trebalo raditi na većem povezivanju institucija i nevladinih organizacija, koordinaciji njihovog rada i zajedničkog djelovanja, tim više što su lokalni resuri osiromašeni.

Centar za socijalni rad

CSR Nikšić nadležan je za oblast socijalne zaštite u opštinama Nikšić, Plužine i Šavnik.

Sadašnji prostor od 314 metara kvadratnih u kojem Centar za socijalni rad djeluje je u vlasništvu Centra. Radi se o kući u centru grada, koja je stara zgrada i zahtjeva adaptaciju. Raspoloživi prostor i veličina radnih soba ne udovoljavaju osnovnim standardima rada sa korisnicima. U svakoj od prostorija rade po najmanje dvije osobe. 7 kancelarija nema prozor. Kao poseban problem zaposleni ističu nemogućnost zaštite privatnosti korisnika. 10 porodica ostvaruje kontakte roditelji – deca u prostoru CSR što je u ovim okolnostima krajnje neuslovno, kao i za savjetodavni rad sa mladima i sa porodicom. Prostor je arhitektonski nedostupan starijim osobama i osobama sa težim telesnim invaliditetom.

CSR raspolaže kompjutorima, ali nedostaju još 3-4. Za rad na terenu na raspolaganju su 4 automobila u lošem tehničkom stanju (1 je već rashodovan).

Ukupno su zaposlene 43 osobe

Profesionalna struktura i broj zaposlenih

Zaposleni: 13 socijalnih radnika, 5 diplomiranih pravnik, 1 pedagog, 1 psiholog, 2 sociologa, 3 profesora sociologije, 2 diplomirana ekonomista, 1 menadžer. U Centru su trenutno angažovana 3 pripravnika.

Organizacija posla:

- MOP – 9 socijalnih radnika i 1 pravnik
- Zaštita dece bez roditeljskog staranja – 1 socijalni radnik, 1 pravnik, 1 psiholog i 1 pedagog
- Maloljetnička delinkvencija - 1 socijalni radnik, 1 psiholog i 1 pedagog
- Briga o starima - 1 socijalni radnik, 1 pravnik, 1 psiholog
- Zaštita braka i porodice - 1 socijalni radnik, 1 pravnik, 1 psiholog i 1 pedagog

Prava, usluge i korisničke grupe

Pregled ostvarenih prava i oblika socijalne i dječje zaštite prenešen je iz Izvještaja o radu Centra za socijalni rad Nikšić (Plužine, Šavnik) za period 01.01.2010 – 31.12. 2010.

Slijedi pregled podataka na dan 31.12.2010 :

Obuhvat stanovništva materijalnim obezbjeđenjem porodice			
Opština	Broj stanovnika	Broj korisnika MOP-a	Godišnji iznos
Nikšić	75282	4949	1.629.959,10
Plužine	4272	161	71.178,74
Šavnik	2947	185	88.981,58
Ukupno	82501	5295	1.790.119,42

U ukupnom broju stanovništva 6,42% korisnici su materijalnog obezbjeđenja. Maloljetna lica čine 48,06% , a punoljetna lica 51,94

Ne isplaćuju se jednokratne (trenutne) novčane pomoći zbog nedostatka sredstava koje treba da obezbijedi lokalna samouprava.

Uspostavljena je dobra saradnja sa Crvenim krstom. Za 150 porodica obezbijedeni su paketi hrane.

Druge servise izvan redovne djelatnosti Centar nema razvijene, iako za to postoji izražen interens od strane stručnih radnika.

Preporuka Centra za socijalni rad

Na nivou lokalne zajednice osnovan je multidisciplinarni tim za zaštitu djece od zanemarivanja i zlostavljanja koji uključuje predstavnike svih relevantnih socijalnih aktera u lokalnoj zajednici. Potrebno je podržati rad ovog tima.

Potrebne su edukacije zaposlenih i formiranje timova: za projektno planiranje, PR, kao i po specifičnim oblastima.

Potrebno je uspostaviti intezivniju komunikaciju između Centara za socijalni rad na nivou Crne Gore.

Potrebno je raditi na jačanju saradnje sa NVO-ima i organizovanje zajedničkih studijskih poseta za upoznavanje novih modela rada i novih usluga. Ciljna grupa za koju nisu razvijeni servisi su osobe sa duševnim problemima. Potrebno je razviti servise vaninstitucionalne podrške osobama sa duševnim problemima i njihovim porodicama. Potrebno je raditi na uspostavljanju usluge smještaja odraslih osoba sa mentalnim problemima, kao i na razvoju nesrodničko hraniteljstvo za sve kategorije korisnika. Potrebna je obuka žena za hraniteljstvo i njihovo radno angažovanje kroz ovu socijalnu uslugu.

Potrebno je intezivirati i ojačati usluge namijenjen starijim nemoćnim osobama.

Ministarsva rada i socijalnog staranja trebalo bi da definiše i uspostavi normative rada i standarde usluga, organizaciju posla koja će odgovoriti zahtjevima na terenu i uvoženju standarda usluga, jedinstvene baze podataka, boljih uslova za rad, uspostavljanje supervizije i organizovanje edukacija.

Lokalna samouprava treba da uspostavi službu za socijalnu zaštitu ili imenuje osobu-savjetnika za ovu oblast. Takođe, potrebno je izraditi jedinstveni Plan akcije u oblasti socijalne politike i formirati loklani savjet, jer sadašnje radne grupe i multidisciplinarni timovi nedovoljno su u funkciji.

NVO-i treba da projektima i servisima budu u skladu sa potrebama korisničkih grupa i da se stručni radnici CSR uključe u programe i projekte.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Nedostaje cjelokupno snimanje stanja na teritoriji opštine Nikšić u odnosu na ugrožene grupe i pojedince, nedovoljno je prisustvo stručnih radnika na terenu i posjete korisnicima na smještaju. Centar ne raspolaže sa dovoljno sredstava za ove aktivnosti. Potrebno je ojačati rad u zajednici i otkrivanje slučajeva na terenu, što je u određenoj mjeri moguće postići reorganizacijom posla u Centru za socijalni rad i uvođenjem normativa.

Ne samo da je potrebno raditi na većoj razmjeni između Centara za socijalni rad, već bi za ovaj projekat, na nivou programa uspostavljanja socijalnih servisa bilo poželjno povezati aktere iz opština Bijelo Polje, Nikšić i Bar.

Da bi se Centar za socijalni rad u većoj mjeri uključio u razvoj socijalnih servisa, potrebno je raditi na edukacijama. Kako su i sami prepoznali potrebu za razvojem servisa vaninstitucionalne podrške osobama sa duševnim problemima i njihovim porodicama, ovo je svakako servis koji mogu da pokrenu, uz partnerstvo s Domom zdravlja, ali i nevladinim organizacijama.

Kako Centar za socijalni rad planira proširiti (mijenjati) prosotor za rad, otvoriti će se i prosotrne mogućnosti za uspostavljanje i koordiniranje socijalnih servisa (samostalno ili u partnerstvu).

Biro za zapošljavanje

Biro za zapošljavanje u opštini Nikšić uređena je i informatički dobro opremljena služba u sistemu Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Na evidenciji Biroa za zapošljavanje u mjesecu aprilu 2011.godine evidentirano je 3365 nezaposlenih osoba od čega polovicu čine žene.

Od ovog ukupnog broja 2488 osoba bilo je u radnom odnosu prije nego je postalo nezaposleno, a samo 877 je osoba koje po prvi put traže zaposlenje. Gotovo trećina nezaposlenih (1085) su osobe sa završenim IV. stepenom stručne spreme. Iz svih ovih podataka očito je da je na nezaposlenost u najvećoj mjeri utjecala tranzicija ekonomije i prestanak proizvodnih aktivnosti. U najavi je još otpuštanje oko 800 radnika iz željezare u Nikšiću. Veliki problem u evidentiranju stvarno nezaposlenih je rad na crno. Biro je suočen s potrebom pokretanja programa koji bi trebali amortizirati ove posljedice.

Programi: Projekti, usluge i korisnici:

Kroz javne radove pokrenuti su različiti projekti za radno angažovanje nezaposlenih osoba, posebno iz teže zapošljivih grupa. Tako je i pokrenut i projekat:

- Pomoći u kući starim i nemoćnim osobama, a kao gerentodomačice angažovane su nezaposlene žene sa završenom srednjom stručnom spremom. Zaposleno je 16 žena – geronto domaćica, koje primaju naknadu od 300 € neto mjesečno. Gerontodomačica opslužuje u prosjeku 12 starih osoba korisnika usluge. Obuhvaćeno je ukupno 200 korisnika.

- Pokrenut je i projekat radionica za osobe s invaliditetom kroz javne radove i prekograničnu saradnju. Angažovane su 4 osobe s invaliditetom.

Preporuke Biroa za zapošljavanje

Budući da su socijalne usluge podržane od strane Biroa za zapošljavanje, ali ne spadaju dugoročno u djelatnost ove službe, potrebno je pristupiti potpunom organiziranju nezavisne usluge Pomoći u kući uz uključivanje drugih aktera kao nosilaca usluge. U ovom trenutku uključuje se Caritas sa sufinansiranjem i preuzimanjem organizovanja ove usluge.

Caritasa Barske nadbiskupije u dijelu organizovanja socijalnih servisa za starije i osobe sa invaliditetima U projekatu Pomoć u kući starim i nemoćnim osobama u Nikšiću, uloga Caritasa Barske nadbiskupije je slijedeća: u skladu sa ugovorom o realizaciji projekta za 2010-2011 godinu, potpisanim između Opštine

Nikšić, Biroa za zapošljavanje i Caritasa Barske nadbiskupije, Caritas Barske nadbiskupije je preuzeo ulogu nosioca projekta.

Na pružanju servisa Kućna njega za osobe sa invaliditetima angažovan je 1 izvršilac za 7 korisnika. Trošak po korisniku iznosi 70.92 Eura.

Za potrebe servisa podrške zapošljavanju OSI adaptiran je prostor za uspostavljanje kancelarije/agencije/servisa za posredovanje i podšku pri zapošljavanju osoba sa invaliditetom. Slijedećom fazom projekta je trebalo da se uspostavi servis. Aktivnosti su trenutno stopirane usljed imovinsko- pravnog spora za objekat koji je adaptiran.

Promocija principa socijalne ekonomije i ekonomije za teško zapošljive kategorije stanovništva, prvenstveno osoba sa invaliditetom planirana je implementacijom pilot projekta uz zapošljavanje 5 osoba sa invaliditetom.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Ako se uzme u obzir bruto naknada po gerontodomaćici, onda po korisniku usluga mjesečno košta prosječno 38 €. Za izračunavanje stvarne cijene usluge potrebno bi bilo uzeti u obzir i druge troškove koji nastaju pri organizovanju i pružanju usluge, kao što je koordinacija rada gerontodomaćica, prostor i ostali prateći troškovi dolaska do korisnika i materijala za opsluživanje. Tu analizu u ovome trenutku nije moguće u potpunosti sprovesti, budući se ovaj dio odvija u okviru redovnog poslovanja Biroa za zapošljavanje i službenika angažovanih na projektima.

Do sada nije rađena evaluacija pokrenutih servisa, a što bi bilo potrebno učiniti kako bi se poboljšala praksa pokretanja socijalnih servisa uz partnerstvo Biroa za zapošljavanje i aktivnije uključivanje drugih ključnih socijalnih aktera. To bi omogućilo i bolje planiranje servisa u odnosu na angažovanje nezaposlenih, na obuhvat korisnika, procjenu stvarnog koštanja servisa i projekciju održivosti.

Opštinska organizacija Crvenog krsta Nikšić

Organizacija je aktivna i unutar redovnih poslova koje obavlja Crveni krst svojim programskim okvirima, neke od djelatnosti od posebne su važnosti za oblast socijalne inkluzije.

Programi i korisnici:

Socijalna djelatnost

Pored korisnika sistema socijalne zaštite, pomoć su koristile i porodice na rubu siromaštva.

Tokom 2010. godine skoro svakodnevno je dijeljena pomoć u odjeći, obući i posteljini ugroženim porodicama, najvećim dijelom romskim, koje su se javljale za pomoć kod Crvenog krsta. U toku prethodne godine takvih porodica je bilo preko 350. Kad je u pitanju ova vrsta pomoći treba istaći da je ona isključivo obezbjeđivana iz sopstvenih izvora i donacijama iz Opštine Nikšić. U Nikšiću već dugi niz godina ne organizuje klasična sabirna akcija (akcija za jedan ili dva dana) već se to čini svakog dana tokom godine. Ostvarena je značajna podrška Televizije Nikšić, pa je odaziv građana velik.

U okviru bonus projekta „Briga o starim licima na seoskom području“ Crveni krst je u saradnji sa kontakt policajcima i ljekarima koji su volonteri u organizaciji obišao i pomogao porodice u mjesnim zajednicama : Grahovu, Volusima, Nudolu, Petrovićima, Vraćenovićima, Velimlju, Crkvicama i Crnom kuku. Pomoć je podijeljena za 82 porodice a sastojala se od: brašna, ulja, šećera i deterdženta.

Program psihosocijalne podrške

Program psihosocijalne podrške se najvećim dijelom realizuje kroz aktivnosti kluba mladih i organizovanjem različitih radionica na različite teme koje se održavaju u prostorijama Crvenog krsta. Radionice se održavaju dva puta sedmično, a vode ih omladinci edukovani iz različitih oblasti.

Program brige o starima

Programom brige o starima u Nikšiću je na gradskom području bilo obuhvaćeno 30 starih osoba i posao obilaska je obavljao klub mladih zajedno sa učenicima osnovnih škola sa gradskog područja. Stare osobe su obilazene četiri puta mjesečno. Posebnim programom u opštini Nikšić je bilo obuhvaćeno i 82 stare osobe na seoskom području i to u MZ Vilusi, Grahovo, Nudo, Petrovići, Vračenići, Velimlje, Crkvice i Crni kuk.

Prilikom obilaska ovih porodica istima je uručena i značajna pomoć u odjeći, obući, higijeni i drugim kućnim potrepštinama i istovremeno je svaki put sa ekipom Crvenog krsta bio i ljekar.

Saradnja i partnerstvo

Institucije s kojima Crveni krst Nikšića saraduje kad je u pitanju ostvarivanje socijalne politike su: Mup Nikšić, pogranična policija kao i kontakt policajci, Organi lokalne samouprave (sekretarijat za društvene djelatnosti, predsjednik i potpredsjednik opštine Nikšić), osnovne škole u užem dijelu grada i Dom zdravlja Nikšić, Centar za socijalni rad, lokalni mediji.

Preporuke Crvenog krsta

Kako raspolaže kvalitetnom bazom podataka o najugroženijim porodicama i pojedincima u cijeloj opštini, a aktivnostima svojih volontera prisutan je na terenu, Crveni krst preporuča da druge institucije i organizacije koriste ove podatke i da se uključe u akcije Crvenog krsta. Centar za socijalni rad i Crveni krst raspolažu podacima o obuhvatu svojih korisničkih grupa, što omogućuje da se pri organizovanju socijalnih servisa može raditi dobra procjena broja potencijalnih korisnika i njihovih potreba.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Zbog obilaska na terenu i direktnog kontakta sa najugroženijim grupama, Crveni krst raspolaže podacima o starim licima koja žive u udaljenijim selima, a trebaju pomoć u ostanku kod kuće.

Mlade aktiviste Crvenog krsta potrebno je uključiti kao resurs u snimanje stanja u zajednici, ali i kao podršku u organizovanju socijalnih servisa i pružanje podrške grupama u riziku, budući da su prošli obuku psihosocijalne podrške. Uključivanje mladih volontera u servise podrške starijim osobama doprinosi svakako većoj socijalnoj inkluziji starijih osoba, međugeneracijskoj razmjeni, a mlade u većoj mjeri usmjerava u oblast pružanja socijalnih servisa kao moguću oblast profesionalnog usmjeravanja i zapošljavanja.

Crveni krst je ostvario dobru saradnju sa institucijama, ali bi trebalo raditi na uspostavljanju jače saradnje sa lokalnim NVO sektorom, kao i partnerstva u organizovanju i pružanju socijalnih servisa kao što su: volonterska pomoć ili servis pratnje odraslim osobama sa smetnjama u razvoju, servisi radnog angažovanja, u mobilnim timovima podrške porodicama u riziku. Takođe mogu da vrše poslove monitoringa servisa (uz odgovarajuću obuku).

NVO „Humanitarac“

Ova organizacija raspolaže prostorom za rad i okupljanje korisnika u okviru zgrade u kojoj se nalaze smještena izbjegla i raseljena lica. U timu rade 3-5 aktivista, članova organizacije na programima podrške pojedincima i grupama u riziku.

Programi, usluge i korisnici

Sređivanje dokumenata i podrška za utvrđivanje statusa stranca u državi odnosi se na izbjegla i raseljena lica koja nisu u mogućnosti sama snositi troškove sređivanja statusnih dokumenata. Troškovi za višečlanu porodicu penju se i do 500 evra. „Humanitarac“ je jedina organizacija koja radi sa ovom populacijom, vodi psiho-socijalni program i radi na njihovoj socijalnoj inkluziji. Radi se o osobama koje će u skladu sa važećim propisima nakon utvrđivanja statusa stranca sa stalnim boravkom u Crnoj Gori steći i pravo korišćenja programa i servisa na koje imaju i drugi građani u zajednici.

Preporuke NVO „Humanitarac“

Za sada u lokalnoj zajednici ne prepoznaju ih kao deo svoje lokalne zajednice („oni su ničiji“). U procesu snimanja stanja ova kategorija građana prepoznata je kao jedna od marginalizovanih grupa koju treba uključiti kao aktera i ciljnu grupu u izradi lokalnog plana za socijalnu politiku. Radi se o 43 porodice smještene u dvije zgrade u skućenom stambenom prostoru. U ovoj grupi ima starih i nemoćnih osoba,

od čega su 3 nepokretne osobe. Mladi iz ovih porodica trebaju programe podrške školovanju i radnom angažmanu.

Potrebno je razvijati servise psiho-socijalne podrške pojedincima, posebno mladim punoljetnim osobama koje imaju lične probleme i iskazuju neprilagođeno ponašanje.

Potrebno je raditi na boljem povezivanju i zajedničkom djelovanju institucija u rješavanju problema u zajednici.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Stručni kapaciteti ove organizacije čine dobar resurs upravo za razvoj servisa psiho-socijalne podrške pojedincima i porodici, ne samo u definisanom radnom prostoru već na terenu. Tako bi bilo nadomješten nedostajući koninuirani rad sa pojedincima u riziku, odnosno rad na njihovom usmjeravanju ka preuzimanju odgovornosti za sopstveni život. Potencijalnu ciljnu grupu svakako čine korisnici materijalnih davanja iz sistema socijalne zaštite, ali i oni koji su u riziku da to postanu i sada nisu obuhvaćeni ni jednom od mjera iz sistema socijalne zaštite.

NVO SOS telefon Nikšić

Organizacija raspolaže odgovarajućim radnim prosotorom. Broj angažovanih članica zavisi od broja tekućih projekata i pribavljenih sredstava.

Programi, usluge i korisnice

- a. Program zaštite žena od rodno zasnovanog nasilja uključujući i 24 sata dežurni SOS telefon
- b. Ekonomsko osnaživanje uključuje: licencirana obuka engleskog jezika, frizerske usluge, računari, konfektionari. Ovo su zanimanja koja su prepoznata kao konkurentnija na tržištu rada.
- c. Polaznice obuke nezaposlene su i nalaze se na tržištu rada. U toku je standardizacija obuke za zanimanje bebi-siterke u saradnji sa Centrom za obrazovanje. NVO sprovodi i neformalne obuke (motivacioni treninzi i karijerno vođenje za teže zapošljive grupe žena)
- d. Nepovratna pomoć za in-house biznis.
- e. Monitoring rada institucija u rješavanju problema nasilja nad ženama

Neki od projekata

2008. -Projekt podrazumijeva razvijanje instrumenta podrške, namijenjen ženama pripadnicama romske populacije, samohranim majkama i ženama izbjeglicama, u procesu zapošljavanja, kako bi učinio dostupnim poslovne prilike. Tačnije, kreiranje održivih administrativnih osnova za uvođenje navedene ciljane grupe na tržište rada kroz posredovanje, medijaciju pri zapošljavanju korisnica, u korist rješavanja problema nezaposlenosti, kroz formiranje službe agencijske prirode, tzv. rodni registar ženskih radnih kapaciteta i olakšavanje komunikacije korisnice / poslodavci / berza rada. Ova služba agencijske prirode posreduje pri zapošljavanju, zastupa interese vulnerabilnih grupa žena i iznalazi načine da se radno angažuju. Ukupan iznos granta: 15000€.

2011. -Socijalna inkluzija kroz osnaživanje žena pripadnica manjinskih grupa da pronađu izlaz iz socio – ekonomske nesigurnosti i nejedankosti kroz uspostavljenje socio – ekonomskih servisa; Pomoć teže zapošljivim kategorijama žena u riziku od socijalne isključenosti u Nikšiću kroz obezbjeđivanje besplatnih licenciranih treninga. Ukupan iznos granta: 11900 €.

Preporuke NVO SOS Nikšić

Iz Iskustva u saradnji sa institucijama slijede preporuke:

- Ministarstvo rada i socijalnog staranja, reforma rada centra za socijalni rad ne pokazuju dovoljno fleksibilnosti u rešavanju problema rodno zasnovanog nasilja nad ženama, nedovoljno se uvažava stav korisnica/ka, krisnici socijalne zaštite drže se u pasivnom položaju nedovoljno motivisani za sopstveni angažman. Potrebno je raditi na dodatnim edukacijama zaposlenih i povećanju efikasnosti rada institucija.
- Lokalna samouprava treba da postojeće resurse stavi u punu funkciju, da obezbjedi besplatnu pravnu pomoć marginalizovanim grupama i drugim građanima koji tu uslugu ne mogu platiti. Također, treba da uspostavi koordinaciju između institucija, javnost u radu i finansijskom poslovanju, unutrašnje standarde rada i kodeks ponašanja u odnosu na građane. Sredstava namjenjena NVO –ima ne bi trebalo

usitnjavati, a nad dodjeljenim sredstvima uspostaviti mehanizme kontrole. Potrebno je obratiti pažnju na pojavu da se pred konkurs ad hoc formiraju nove NVO.

- Potrebno je obezbijediti funkcionisanje sigurne kuće za žene žrtve nasilja u porodici.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Ova organizacija razvila je nekoliko servisa od kojih je svakako najvažnija sigurna kuća za žene žrtve nasilja u porodici, besplatna pravna pomoć i socio-ekonomski servis. Potrebno je obezbijediti stabilno finansiranje i održivost ovih servisa.

NVO Preporod

NVO Preporod je organizacija koja se bavi resocijalizacijom i rehabilitacijom zavisnika o opojnim supstancama. U organizaciji je zaposleno 5 osoba. Radni prostor je kancelarija od 24 m² koju je opština dala na korišćenje bez naknade, uz obrazloženje da je djelovanje ove organizacije prepoznato ne samo u Nikšiću i Crnoj Gori, već i izvan njenih granica.

Programi, usluge i korisnici Organizacija radi na motivisanju zavisnika na liječenje, nakon čega ih upućuje na jednogodišnji boravak u terapijskim zajednicama. Trenutno se na resocijalizaciji nalazi 8 osoba iz Nikšića i 7 iz Podgorice, a 5 porodica uključeno je u savjetodavni tretman.

Organizacija se finansira kroz projekte i dosada je ostvarila podršku od NVO fAKT-a, od dijela prihoda od Igara na sreću i nekoliko međunarodnih donatora. Na godišnjem nivou organizacija raspolaže s 25.000,00 €, što nije uvijek dovoljno za obavljanje svih djelatnosti, pa članovi organizacije rade i volonterski.

Rad sa zavisnicima odvija se kroz grupno i individualno savjetovanište za rehabilitovane zavisnike/ce i zatvorenik/ce; neformalno obrazovanje i osposobljavanje za rad, za šta je dobijen godišnji grant u iznosu od 16300 €.

Preporuke NVO Preporod

Potrebno je ojačati rad na suzbijanju zavisnosti kod mladih u opštini, budući da je stvarni broj ovih korisnika uvijek nedovoljno javan. Takođe postoje potrebe za većim radnim prostorom, jer se sve više roditelja obraća za pomoć i savjetovanje.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Ovo je jedan od rijetkih servisa namijenjen suzbijanju zavisnosti, posebno kod mladih. Servis je važno podržati u organizacionom smislu : proširenje prosotornih, finansijskih i ljudskih kapaciteta.

Koalicija Udruženja OSI

Kada su u pitanju NVO-i u zaštiti prava i interesa OSI formirana je mreža (koalicija) 7 NVO-a. Na nivou zajednice ove organizacije postigle su vidne rezultate. Ove organizacije aktivno su učestvovala u izradi Lokalnog plana akcije za OSI 2009-2014.

Neki od projekata koje sprovode:

- Prava OSI, uklanjanje arhitektonskih barijera, servis javnog prevoza, uvođenje servisa personalni asistent (Organizacija slijepih za Nikšić, Šavnik i Plužine, i NVO OSI Plegija)
- Audiobiblioteka (Udruženje slijepih)
- Psihosocijalna podrška osnaživanja OSI- Savjetovanište (Udruženje mladih sa hendikepom)
- Sunčane radionice – (Udruženje roditelja djece sa smetnjama u razvoju)

U oblasti razvoja socijalnih servisa i saradnje na lokalnom nivou dobijena je procjena od strane predstavnika NVO-a. Kao dobrim prepoznato je slijedeće:

- lokalna samouprava otvorena je za saradnju sa NVO-ima i organizuju se konsultativni sastanci;
- na zadovoljavajućem su nivou stručni kapaciteti institucija;
- napravljeni su i u implementaciji su loklani planovi akcija, a formirana su i Radna tijela pri lokalnoj samoupravi;

Kao nedostaci navedeno je:

- nedostatak sredstava u lokalnom budžetu, u institucijama i NVO-ima;
- institucije su nepristupačne za OSI;
- nedostaju konkretne akcije u zajednici koje podržavaju dogovorene planove;
- kapaciteti Centra za socijalni rad nedovoljni su za pokretanje novih aktivnosti i projekata, kao i za potpuno pokrivanje terena iz svoje nadležnosti: Nikšić, Plužine, Šavnik;
- nedostaju potpuni podaci o broju i strukturi stanovništva, kao i njihovim potrebama, pa takvim podacima ne raspolaže ni lokalna samouprava;
- potrebno je ojačati rad multidisciplinarnih timova;
- potrebno je definisati kriterijume za predstavnike NVO u lokalnom savjetu i drugim tijelima lokalne samouprave, a koji će zastupati interese nevladinog sektora

Preporuke Koalicija Udruženja OSI

Potrebno je da se na nivou zajednice nastavi sa implemenatcijom usvojenih planova akcija. Potrebno je raditi na ukljanjanju barijera za OSI i jačanju socijalne inkluzije u zajednici kroz podršku servisima koji su pokrenuti od strane ovih organizacija. Interese NVO-a potrebno je zastupati kroz institut „slobodne stolice“ u lokalnoj zajednici.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Neki od servisa predstavljaju izazov. Jedan od njih je servis personalnog asistenta, koji je namijenjen dijelu populacije OSI sa očuvanim radnim i intelektualnim kapacitetima, te se u ovom servisu pojavljuju OSI kao poslodavci. Ovu uslugu potrebno je razlikovati od usluge njege i pomoći u kući.

U Crnoj Gori ne postoji sistem servisa personalne asistencije kontrolisan od strane korisnika, kao ni zakon niti bilo kakav pravni akt kojim se to reguliše. Postoje iskustva u pružanju ovog servisa u zemljama regiona (Srbija, Hrvatska) koje je potrebno konsultovati. Cijena ovog servisa po korisniku iznosi prosječno 600 Eura bruto mjesečno. U ovu cijenu uključeni su troškovi organizovanja usluge, edukacije OSI kao poslodavca i edukacija personalnog asistenta, kao i naknada za rad personalnog asistenta.

Mlade i školovane OSI potrebno je podržati u jačanju njihovih kapaciteta u oblasti razvoja projekata i servisa, kao i pribavljanja sredstava iz različitih izvora.

Preporuka za opštinu Nikšić

Prepoznaje se nedovoljno zajedničko djelovanje svih ključnih aktera u zajednici u oblasti socijalne inkluzije. Potrebno je sprovesti participativni proces planiranja socijalne politike u zajednici, koji će uključiti ravnopravno sve ključne aktere, a sami proces iskoristiti za izgradnju odnosa između socijalnih aktera, definisanje njihovih uloga i razvijanje mehanizama partnerstva i saradnje. Zajedničko planiranje trebalo bi dati i stvarnu sliku stanja svih grupa u riziku u zajednici. Potrebno je zatim, konsensusom prepoznati prioritete ciljne grupe, dogovoriti prioritete u daljem razvoju postojećih servisa i prioritete u uspostavljanju novih, dogovoriti uloge i odgovornosti u pružanju i održivosti servisa

Kod razvoja socijalnih servisa treba uzeti u obzir izazove sa kojima se suočavaju pružaoci usluga. To su -materijalna sredstva, prostor i oprema, stručni kadar i plan edukacija za usvajanje novih znanja i vještina, vještine rada sa specifičnim korisničkim grupama, organizacija posla, kvalitetni informativni materijali, informisanost korisnika o pravima i uslugama, informisanost zajednice.

U opštini Nikšić djeluje niz NVO-a koji implementiraju projekte sa elementima socijalnih servisa i koje je potrebno podržati finansijski i uz stručnu podršku, servise učiniti javnima i održivima.

OPŠTINA BAR

Demografski podaci: U Baru postoje 83 naselja. Ukupan broj stanovnika od 1948 (21.000) do 2003 (47.768) porastao je za 100%. Iako se očekuju zvanični podaci nedavno završenog popisa, prema preliminarnim rezultatima koje smo dobili od službenika iz opštine, u opštini Bar živi 42 368 stanovnika. Od toga 50 % čine žene. Nadalje, prema ranijim zvaničnim procjenama u Baru ima oko 4.619 penzionera, međutim danas samo Udruženje penzionera broji 6.250 članova što ukazuje na intezivan trend starenja lokalnog stanovništva.

U samom naselju Bar živi 10.486 punoljetnih stanovnika, a prosječna starost stanovništva iznosi 36,0 godina (35,1 kod muškaraca i 36,8 kod žena). U naselju ima 4.449 domaćinstava, a prosječan broj članova po domaćinstvu je 3, 08.

Lokalne strategije-akcioni planovi u oblasti socijalne zaštite

Tokom terenske posjete nije utvrđeno postojanje lokalne strategije razvoja niti sektorskih strategija za opštinu Bar.

Pregled određenog broja akcionih planova i opštinskih odluka koje se tiču oblasti socijalne zaštite dat je u tekstu koji slijedi:

1. Skupština Opštine Bar na sjednici održanoj 6 jula 2005. godine donijela Odluku o usvajanju Lokalnog Plana Akcije za Djecu u Baru za period od 2005-2010. godine sa definisanim ciljem „Bar po mjeri djeteta“.
2. Nakon implementacije ovog plana, trenutno je u izradi Lokalni Plan akcije za djecu za period 2011-2016. Plan izrađuje multisektorski tim iz oblasti obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, bezbjednosti, ekologije i nevladinog sektora, zatim članovi menadžment tima, kao i NVO koordinator kojeg je odredio UNICEF. Sastav tima čine 4 predstavnika opštine Bar i 3 predstavnika NVO sektora.
3. Akcioni plan rodne ravnopravnosti je usvojen je 2010 godine.
4. Tokom 2008 opština je donjela Odluku o rješavanju stambenih pitanja lica u stanju socijalne potrebe. Članom 6. ove odluke definisani su Kriterijumi za Rješavanje stambenih potreba².
5. Skupština Opštine Bar donijela je Odluku o oblicima socijalne zaštite kojom se realizuje pravo na jednokratnu novčanu pomoć, pomoć u kući i naknada za svako novorođeno dijete, koje sprovodi Sekretarijat za opštu upravu i društvene djelatnosti.
6. Odluka o raspodjeli sredstava za projekte NVO donijeta je 2008 godine. U to ime formirana je komisija za izbor prioritarnih projekata za finansiranje u narednoj godini. Na osnovu Odluke o raspodjeli sredstava NVO koje okupljaju osobe sa invaliditetom imaju status povlašćenih organizacija i finansiraju se direktno iz budžeta Opštine Bar
7. Odluka o usvajanju programa i akcionog plana za borbu protiv korupcije u opštini Bar za period 2009-2012 donijeta je 2009 godine.

Ostale relevantne oblasti

² Kriterijumi za dodelu stanova licima u socijalnoj potrebi

1. postojeća stambena situacija,
2. materijalno stanje,
3. dužina korišćenja prava po osnovu socijalne i zdravstvene zaštite,
4. broj članova porodičnog domaćinstva,
5. zdravstveno stanje podnosioca zahtjeva i članova porodičnog domaćinstva i
6. dužina prebivališta na području Opštine Bar

Unutar opštine formiran je Savjet za brigu o licima sa invaliditetom, ali još uvijek nije donesen akcioni plan za osobe sa invaliditetom.

Memorandum o Saradnji za izgradnju Dnevnog centra u opštini Bar, potpisan je 2010. ali se još uvijek čeka na usvajanje detaljnog urbanističkog plana, za dio opštine gdje je planirana izgradnja objekta Dnevnog centra, iz razloga što procedura usvajanja ovog dokumenta kasni, kasni se i sa početkom izgradnje ove ustanove.

Kao što je gore pomenuto usvojena su dva akciona plana koja se direktno tiču oblasti socijalne zaštite:

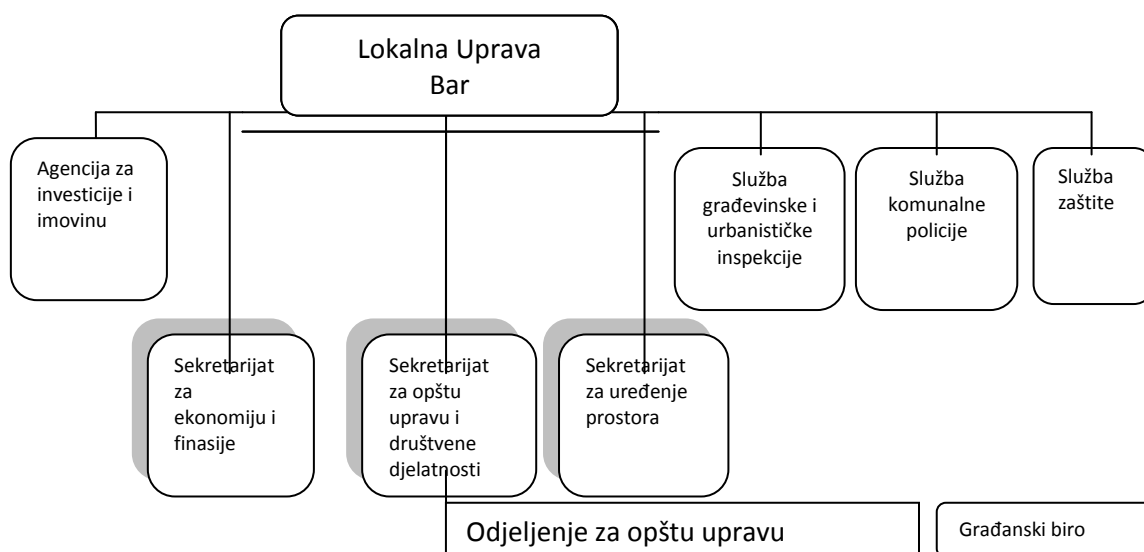
1. Lokalni Plan akcije za djecu u Baru 2005-2010
2. Akcioni plan rodne ravnopravnosti, usvojen 2010. godine.

Implementacija lokalnog plana akcije za djecu, podrazumevala je aktivnu saradnju sa NVO-sektorom. Iako dnevni centar još nije sagrađen, nevladine organizacije: „Adria“, Udruženje roditelja djece, koje okupljaju osobe sa posebnim potrebama, kao i „CARITAS“ svoje projekte i programe su realizovali u prostorijama MZ Polje, OŠ „Jugoslavija“ i „CARITAS“-a.

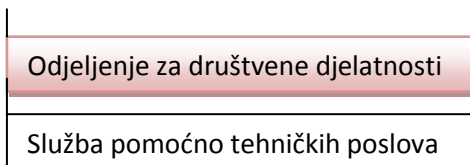
Izveštaj o realizaciji aktivnosti akcionog plana govori da su NVO „ADRIA“ i „CARITAS“ potpisale Memorandum o saradnji sa Opštinom Bar u vezi realizacije pilot projekta zaštićenih radionica koji je finansirala opština Bar³.

Lokalna samouprava

Organizaciona struktura lokalne samouprave - Opština Bar ima sljedeće organe lokalne uprave:

³ Izveštaj o realizaciji aktivnosti predviđenih Lokalnim planom akcije za djecu u Opštini Bar za period 2005-2010. god.

- Unutar Sekretarijata za društvene djelatnosti, najbitnije odjeljenje za pitanja socijalne politike je Odjeljenje za društvene djelatnosti.

U skladu sa ovim aktivnostima, unutar odjeljenja formirane su 4 radne grupe.

1. Grupa za prevenciju narkomanije
2. Socijalna i dječija zaštita i rodna ravnopravnost
3. Grupa za odnose sa NVO
4. Grupa za obrazovni sistem

Ukupno 7 osoba radi u ove 4 grupe.

Budžet namjenjen socijalnim programima

U skladu sa Odlukom o raspodjeli sredstava za NVO sektor, posebna komisija pri opštini definiše prioritetne oblasti za finansiranje za svaku godinu. Privilegovane NVO njih 6 koje se prevashodno bave osobama sa invaliditetom dobijaju 25 % sredstava iz ukupnih sredstava namenjenih za NVO sektor. Tih 25% sredstava su sredstva dobijena iz dijela prihoda od Igara na sreću. Za ostala sredstva objavljuje se konkurs. Na konkurs ne mogu da se prijave organizacije koje dobijaju sredstva povlašćenih organizacija. Prema evidenciji opštine, za ovu godinu 100 000 eura ili 0.01% od ukupnih operativnih sredstava je operedeljeno za socijalna davanja.

Tačnije za projekte NVO operedeljuje se 70.000 Eura godišnje. Od datog budžeta, 6 povlašćenih NVO organizacija za svoj rad dobija 17.500 godišnje. Ostalo se opredjeljuje za projekte prema konkursu. Osobe koje su intevijuisane u opštini, nisu imale precizni podatak koji je to iznos koji je opština izdvojila prošle godine za projekte po konkursu.

Pojekti koje je sufinansirala lokalna samouprava u 2010. u oblasti socijalne zaštite

Prema izjavi predstavnika opštine projekti koje je tokom 2010 finansirala lokalna uprava su:

1. Projekat njege starih lica u opštini Bar (Gerontodomačice) u saradnji sa Crvenim Krstom, Caritasom, Centrom za socijalni rad, Biroom rada i domom zdravlja.
2. Dnevni centar za odrasle u saradnji sa NVO Adria i Crvenim Krstom (pilot projekta zaštićenih radionica)
3. Dnevni centar za djecu do 14 godina

Mehanizmi za dodjelu, praćenje i evaluaciju finansiranih projekata

Za dodjelu, praćenje i evaluaciju projekta opština je formirala posebnu komisiju sastavljenu od predstavnika opštine i stručnih lica za datu oblast. Kriterijumi za finansiranje projekta se određuju u skladu sa opštinskom odlukom o raspodjeli sredstava za prioritetne projekte NVO u datoj godini.

Funkcionisanje radnih grupa i savjeta za socijalnu politiku

Opština Bar nema oformljen Savjet za socijalnu politiku. Radne grupe za oblast socijalne politike formiraju se shodno potrebi. Trenutno je aktuelna radna grupa za izradu akcionog plana za djecu. U radu grupe učestvuju 3 predstavnika opštine Bar i dva predstavnika NVO sektora.

Saradnja i partnerstvo u razvoju socijalnih usluga

Što se tiče procjene broja aktivnih NVO u oblasti rada sa ranjivim grupama, od opštinskih predstavnika nismo dobili jasnu sliku. Napomenute su samo dvije organizacije, a to su Caritas i Adria.

Odnos sa NVO sektorom definisan je u skladu sa Statutom opštine Bar⁴. Informisanje konsultovanje o aktuelnim problemima lokalne samouprave i omogućavanje učešća u radu radnih grupa za pripremu normativnih akata ili izradu projekata i programa su neke od obaveza lokalne samouprave. Isto tako Opština je u obavezi da organizuje zajedničke javne rasprave, okrugle stolove, seminare, da finansira projekat nevladinih organizacija od interesa za lokalno stanovništvo, te da obezbjedi uslove za rad nevladinih organizacija, u skladu sa svojim mogućnostima.

Takođe Statut obezbeđuje pravo prisustvovanja, ali bez prava odlučivanja na zasjedanjima Skupštine (Institut "Prazna stolica") za predstavnika nevladinih organizacija. Riječ je o saradnji nevladinog sektora sa organima lokalne samouprave na način što se predstavnicima NVO omogućava učešće na sjednicama u raspravi i pretresu pitanja za koja su zainteresovane.

Informisanje nevladinog sektora o svim pitanjima značajnim za nevladin sektor, organizuje po potrebi, a najmanje jednom godišnje predsjednik Opštine sa glavnim administratorom, predstavnicima klubova odbornika, lokalne uprave i javnih službi.

Preporuke predstavnika lokalne samouprave

Prepoznata je potreba za saradnjom sa NVO sektorom. U narednom periodu potrebno je raditi na daljnjem razvoju postojećih usluga.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Intervjuisane osobe su naglasile korisnost saradnje sa NVO sektorom i ostalim relevantnim institucijama u razvoju socijalnih usluga. Međutim utisak je da je ta saradnja u samom začetku, zasnovana više na ad hoc bazi i "glasu spolja" nego na unutrašnjem razumjevanju potrebe partnerstva.

Stoga je neophodno dalje ukazivati na značaj partnerstva te jačati kapacitete za šire i sistematičnije uključivanje zajednice civilnog društva u razvoj socijalnih usluga na lokalnom nivou. Što se tiče postojećih ljudskih kapaciteta na nivou opštine oni su ocenjeni kao adekvatni. Ono što je neophodno uraditi odnosi se prevashodno na aktivniji, samostalniji i održiviji angažman opštine u sprovođenju planirane reforme, počevši od izrade akcionih planova, veće transparentnosti u izboru projekata i izvještavanju o njihovoj implementaciji. Takođe je neophodno da opština u saradnji sa partnerima iznađe mogućnosti za održiva rešenja u pogledu reforme socijalne zaštite. Tome bi svakako pomogao sistematičan pristup i izrada Lokalnog plana razvoja socijalne politike. Jasnije bi bili prepoznati prioriteti i definisane socijalno isključene grupe u zajednici.

Centar za socijalni rad opština Bar

Fizičke karakteristike Centra (prostor i dostupnost)

Površina Centra za socijalni rad u Baru iznosi 350 m² međutim polovina prostora pripada penzijsko invalidskom fondu. Centar ima svoju ispostavu u Ulcinju

Što se tiče fizičke dostupnosti, za lica sa posebnim potrebama Centar je preduzeo neophodne akcije za izgradnju prilazne rampe i trenutno je u fazi izrade tehničkog projekta.

U pogledu opreme za rad, prema izjavama intervjuisanih lica, Centar posjeduje dovoljan broj vozila i opskrbljen je adekvatnom informatičkom opremom.

Profesionalna struktura i broj zaposlenih

U Barskom CSR e radi 22 osobe koji imaju sljedeću kvalifikacionu strukturu

Visoka stručna sprema	11
Viša stručna sprema	5
SSS	7
KV stručna sprema	2

⁴ Na osnovu člana 45. stav 1 tačka 1 Zakona o lokalnoj samoupravi ("Sl. list RCG", broj 42/03 i 28/04), Skupština opštine Bar, na sjednici održanoj 21.09. 2004.godine, donijela je Statut opštine Bar. Članovi 177, 178 i 179 definišu odnose saradnje lokalne samouprave sa nevladinim organizacijama

U pogledu distribucije profesija unutar CSR Bar, zaposleno je 5 socijalnih radnika, 1 specijalni pedagog, 1 psiholog, 1 pravnik, i dva pripravnika.

Organizacija posla

Osnovni zadaci centra su u oblastima socijalne zaštite, dječije zaštite i starateljstva. U Centru trenutno postoje tri stručna tima:

1. Stručni tim za brak, porodicu
2. Stručni tim za djecu i omladinu sa poremećajima u ponašanju
3. Stručni tim za materijalno obezbeđenje porodice
4. Starateljstvo kao posebna djelatnost centra

Obilazak terena se obavlja u timovima, a o nalazima izvještava odgovorni Izvjestilac grupe.

Ukupan broj korisnika i struktura korisničke grupe

- Stručni tim za brak i porodicu

Prema izveštaju o radu iz 2010 godine obrađeno je 82 predmeta u oblasti porodične problematike.

- Stručni tim za djecu i omladinu sa poremećajima u ponašanju

Tokom 2010 evidentirano je 103 slučaja, a intezivno je rađeno sa 8 maloljetnika na sprovođenju vaspitne mjere.

- Stručni tim za MOP

U Baru postoje 503 korisnika MOP-a koje vode 3 socijalna radnika. Ukupno 357 porodica korisnika MOP-a ostvaruje i pravo na dječiji dodatatak, čiji se iznos kreće od 18,50 do 30,25 eura.

- Jednokratna novčana pomoć isplaćena od strane Centra

Interventno u toku 2010. Po nalogu resornog Ministarstva i na osnovu rešenja Centra tj službe Ulcinj isplaćena je jednokratna pomoć za 869 porodica u ukupnom iznosu od 53,042 Eura . Jednokratna novčana pomoć od strane Vlade CG za 2010 posredstvom Centra uručena je za dve porodice u iznosu od 1.200 Eura.

Opština Bar i CSR su potpisali sporazum na osnovu kojeg se počevši od novembra 2006 vrši isplata socijalne pomoći licima u stanju socijalne potrebe kojima opština odobrava ovo pravo. U 2010.gotovo 317 lica dobilo je 16.120 eura.

U saradnji sa Elektroprivredom Crne Gore, Ministarstvo je formiralo komisiju za raspodjelu donatorskih sredstava na ime pomoći najugroženijim porodicama u CG. Tim putem odobrena su sredstva za adaptaciju stambenog prostora u vrednosti od 5.000 evra za jednu porodicu u Baru i 5.000 evra za porodicu u Sutomoru.

- Stručni tim za Starateljstvo i smještaj

Rezultati aktivnosti starateljstva za 2010. godinu su sljedeći

Tokom 2010. godine četvoro djece je zbrinuto u Dom Mladost u Bijeloj. Na porodičnom smještaju nalazi se 21 djete. Pod starateljstvom se nalazi 9 djece. Tokom 2010 bilo je jedno usvojenje. Dvoje šticećenika napustilo dom zbog punoljetstva i pružena im je pomoć u socijalnoj reintegraciji⁵.

Ukupno 14 penzionera je smješteno u Dom za penzineru u Risnu.

- Lična invalidnina

Ovo pravo po evidenciji centra ostvaruju 99 korisnika iz Barske opštine od kojih je 21 maloljetno, a 78 lica su starija od 18 godina.

Vođenje evidencije o korisnicima

Centar posjeduje jedinstvenu bazu podataka koja sadrži detaljan opis svakog slučaja i vrstu pomoći koju osoba dobija. Baza omogućava stvaranje posebnih izvještaja po zahtjevu Ministarstva. Centar ne radi procjenu cijene po korisniku.

Saradnja sa NVO sektorom

⁵ Centar je posredovao kod zapošljavanja šticećenika, pružio pomoć kod pribavljanja ličnih dokumenata, polaganja vozačkog ispita, te udelio jednokratnu novčani pomoć i potpomogau u sticanju prava za MOP

Centar ostvaruje značajnu saradnju sa Caritasom, Crvenim krstom, NVO Adria (promovisnaje i ostvarivanje prava osoba sa teškoćama u razvoju) kao i sa Udruženjem roditelja djece sa posebnim potrebama (zajedničko zalaganje za otvaranje Dnevnog Centra za djecu i omladinu sa teškoćama u razvoju)

Projekti

1. Najveću ocjenu za kvalitet, intervjuisani predstavnici CSR u Baru, dali su programu "Njega starih lica u opštini Bar". Ovaj program se navodi kao primjer dobre prakse i ostvarenog partnerstva. Nosilac ovog programa već četvrtu godinu u Baru je Caritas (u partnerstvu sa opštinom Bar, Crvenim Krstom, CSR, Biroom za zapošljavanje) a u Ulcinju, Zavod za zapošljavanje.

Program traje već sedam godina i njime je obuhvaćeno 135 starih lica o kojima po izjavi odgovorne osobe brine 10 gerontodomaćica. Takođe, 20 korisnika koristi Dnevni centar. U okviru ovog programa predstavnik CSR-a učestvuje u selekciji novih korisnika, vrši monitoring, pruža pomoć u ostvarivanju prava na MOP, tuđu njegu i povlašćenu vožnju, odobrava jednokratnu pomoć i pruža podršku prilikom institucionalnog zbrinjavanja. 2. Projekat Ministarstva rada i socijalnog staranja i UNHCR-a na zaštiti interesa raseljenih lica. Tokom 2010 izvršene su isplate MOP-a za 22 raseljene porodice u ukupnom iznosu od 22.152 Eura.

3. Tokom 2007 počela je realizacija projekta "Smanjenje socijalne ugroženosti RAE populacije" kroz partnerski odnos Ministarstva i CSR Bar, Nikšić Berane uz podršku UNDP-a U CSR Bar formiran je stručni tim za unapređenje i poboljšanje standarda RAE populacije. Rezultar ovog projekta je i stvaranje evidencije domicilnih pripadnika RAE populacije te adekvatno pružanje pomoći ovoj populaciji.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)

Centar za socijalni rad i dalje kontinuirano zastupa samo tradicionalni pristup u pogledu pružanja socijalnih servisa,. Ovakva situacija delimično je uzrokovana tkz. "institucionalnom zavisnošću" od centralnog sistema, ali isto tako velikim djelom i pasivnošću samog Centra.

Iako u centru postoje adekvatni ljudski resursi, nije se stekao utisak da osoblje centra raspolaže dovoljnim veštinama pisanja projekata i pristupanja fondovima. Obično ove vrsta aktivnosti dolaze od NVO sektora, ali i ta vrsta saradnje je mahom ad hoc. zasnovana na trenutno dobijenim fondovima.

1. Unutar Centra potrebno je oformiti specijalnu jedinicu sa obučenim osobljem-osobom čiji će primarni opis posla biti pisanje inovativnih projekata i praćenje i apliciranje za dobijanje fondova iz oblasti socijalne zaštite.

2. Centar u saradnji sa opštinom treba da oformi objedinjenu bazu podataka o svim projektima koji se sprovode u oblasti socijalne zaštite u Baru. Baza bi sadržala detaljan opis projekata, načina finansiranja i korisničke grupe kojom je projekta pokriven. Isto tako korišćenje baze bi bila dostupnom svim NVO koje se bave ovom problematikom.

Baza obavezno mora sadržati dio koji se odnosi na analizu potreba stanovništva. Naime ovdje bi bila objedinjena sva lokalna istraživanja o različitim posebno osjetljivim grupama stanovništva, njihovom broju strukturi geografskoj poziciji.

3. Takođe centar bi trebao da unapredi svoj kapacitet za izvođenje monitoringa i evaluacije socijalnih programa na lokalnu. Potrebno je da postoje standardizovni izvještaji o napretku projekata i perspektivama za njihovu održivost. U sklopu toga neopodno je definisati okvirnu cijenu svakog servisa te ohrabrivati stanovništvo na participaciju u plaćanju usluga.

4. Isto tako Centar u saradnji sa opštinom treba da napravi niz okruglih stručnih seminara o tome šta je to partnerstvo u pružanju socijalnih usluga i koje su bitne pretpostavke za uspješnu finalizaciju projekata na lokalnu.

Biro za zapošljavanje opštine Bar

Usluga i korisnici

Osnovna usluga Biroa je pružanje podrške u zapošljavanju teže zaposljivih kategorija stanovništva. Kriterijumi za korišćenje socijalnih programa u Birou rada su: objektivno čekanje na birou rada; pripadnost jednoj od teško zaposljivih kategorija: povratnici iz zatvora, žrtve nasilja, psihički bolesnici, invalidi, lica koja su u procesu tranzicije izgubila posao, lica preko 50 godina koja su ostala bez posla.

Obuhvat korisnika iznosi 852 osobe. Pored postojećih flajera, Informisanje korisnika putem specijalizovane emisije koja se prikazuje jednom sedmično na nacionalnoj i lokalnoj TV.

Ljudski resursi i organizacija rada

Prostor Biroa rada je dovoljno velik i savremeno opremljen. Za oblast socijalnih programa zadužena je jedna osoba koja ima neophodne kvalifikacije za obavljanje ove vrste posla. Ova pozicija nosi zvaničan naziv Savjetodavac i praktično usmjerava osobe (koje spadaju u kategoriju teško zaposljivih) na odgovarajuće programe profesionalne rehabilitacije.

Projekti

1. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji lica sa invaliditetom donesen je 2008. godine. Za potrebe sprovođenja ovog zakona službenici Biroa su imali obavezu da se obuču u skladu sa EU standardima u ovoj oblasti. Edukacije i seminare za zaposlene u Birou i buduće radne terapeute u oblasti profesionalne rehabilitacije teško zapošljivih lica vodila, je specijalizovana agencija za tu oblast agencija »Papilot« iz Slovenije.

Na osnovu gore pomenutog zakona oformljen je i Fond za Rehabilitaciju unutar kojeg se samo prošle godine prikupilo oko milion i po evra (na osnovu penala koje plaćaju privrednici zbog nepoštovanja odredbi pri zapošljavanju lica sa invaliditetom).

2. Programe profesionalne rehabilitacije za sve teško zaposlive kategorije stanovništva finansira Zavod za zapošljavanje Crne Gore, a izvođači su specijalizovane agencije koje posjeduju odgovarajuću licencu za rad. Ovaj program podrazumjeva izračunavanje postotka radnih sposobnosti, te aktivnosti usmjerene na podizanje motivacije teško zaposljivih grupa.

3. Socijalni program za gerontodomačice je svojevremeno inicirao Biro za zapošljavanje. Ovaj program se navodi kao izuzetan primjer saradnje više institucija i NVO-a. Biro je u projektu imao ulogu da vrši selekciju i neophodnu obuku, te da isplaćuje nadoknadu gerontodomačicama. U programu je postojala koordinacija aktivnosti putem redovnih sastanaka tima sastavljenog od predstavnika opštine, Crvenog krsta, Biroa za zapošljavanje, Doma zdravlja i Caritasa. Ipak obim aktivnosti je smanjen zbog nedostatka sredstava. Program je u smanjenom obimu preuzeo Caritas. Trenutno Biro isplaćuje plate za samo 5 gerontodomačica.

Sa druge strane, Biro je standardizovao samu profesiju gerontodomačice u saradnji sa Centrom za obrazovanje odraslih.

4. Projekat motivacije i zapošljavanje Roma sproveden je u saradnji sa UNDP.

5. Sa Caritasom je rađen Projekat dnevnog Centra za djecu sa posebnim potrebama. Biro je u ovom projektu aktivno učestvovao u selekciji personalnih asistenata. Personalni asistenti i asistenti u nastavi se prethodno edukuju, kako bi na kvalitetan način pružali podršku djeci, van kuće i za vrijeme boravka u školi. Zarade personalnih asistenata isplaćuje Zavod.

6. Prema riječima intervjuisanog osoblja Ulcinju se u junu očekuje otvaranje inkluzivne radionice koje će imati za cilj da se osobama koje su procjenjene da imaju ispod 50% radnih sposobnosti, pruži mogućnost da steknu radne osnovne navike. Ovaj projekat će se odvijati u saradnji sa NVO ADRIA koja će biti finansirana putem javnih radova.

7. Tokom 2010 organizovana je Sunčana radionica za 8 osoba koja finansirana putem javnih radova.

Preporuke Biroa za zapošljavanje

Intervjuisane osobe smatraju da partnerstvo u socijalnim projektima još uvijek nije ostvareno u potpunosti. Naime smatra se da je neophodno više raditi na edukaciji svih zainteresovanih organizacija o tome šta je to zaista partnerstvo. Na nacionalnom nivou neophodno je da Ministarstvo rada i socijalnog staranja što prije oformi Rehabilitacionu komisiju koja bi procjenila radne sposobnosti i donjela pravno validno rešenje o stepenu invalidnosti i vrsti rada koju pojedinac može obavljati. Penzijsko invalidsko osiguranje (PIO) takođe mora biti aktivno uključeno u cjelokupan proces.

Intervjuisano osoblje iz Biroa rada smatra da ima malo uključivanja paraplegičara i slepih osoba u programe Biroa. Razlog za to pšo njima je u postojećoj učaurenosti liaca sa posebnim potrebama u udruženja i traženje pomoći samo u okviru ovih udruženja.

Opštinska organizacija Crvenog Krsta-Bar

Usluga

Opštinska organizacija Crvenog Krsta Bar je u toku 2010 godine servisirala 2.769 korisnika. Kriterijum za odabir korisnika je zbirna ocjena socijalne ugroženosti. Prema procjeni zaposlenog osoblja u CK u Baru postoji oko 10 000 lica koji su u stanju socijalne potrebe koji ne ostvaruju pravo na MOP. Medjutim ovo je samo okvirna ocjena jer ne postoji prava slika o stepenu ugroženosti lica u lokalnoj zajednici.

Ljudski resursi i organizacija rada

U CK Bar su svakodnevno angažovane samo 5 osoba: Sekretar opštinskog CK, dva saradnika i dva volontera. Sve one imaju visoku stručnu spremu. Ne postoji služba fizičkog obezbeđenja za radnike CK. Volonterizam koji postoji u CK baziran je na stalnom radu dvije osobe i na povremenom angažovanju određenog broja volontera za izvođenje specifičnih aktivnosti. Nezainteresovanost i nemotivisanost za ovaj oblik volonterskog rada su osnovni problemi tako da volonterizam nema tendenciju rasta. Okvirno procjena cijene rada jednog od stalno angažovanih volontera koju smo dobili od intervjuisanog osoblja iznosi 300 eura.

U odnosu na opseg rada postoji potreba za unapređenjem postojećih ljudskih i finansijskih kapaciteta organizacije. U narednom periodu CK planira da usavrši svoje kadrove za pisanje projekta, te da oformi bazu podataka volontera.

Projekti

U poređenju sa drugim organizacijama CK se izdvaja po svom zalaganju za održivost projekata

1. Crveni Krst Bar, počevši od 2002 kontinuirano sprovodi projekat "Briga o starim licima u opštini Bar" Projekat se odnosi na obilazak i sitne servisne usluge za 51 stara lica na području opštine i to 37 žena i 14 muškaraca (evidentiranje, povezivanje sa Domom zdravlja, Opštinom, CSR, Domom starih u Risnu, nabavka lijekova, pružanje materijalne pomoći). Od ovog broja 18 korisnika je sa sela. Ovaj projekat u smislu ljudskih resursa izvode dva profesionalca iz CK Bar, jedan ljekar, jedna medicinska sestra i jedan socijalni radnik. Iako su potrebe veće, u narednom periodu planira se uključivanje još samo devet starih lica, prevashodno zbog limitiranih fondova.

Kriterijum odabira korisnika usluga ovog projekta (staro, siromašno, samohrano lice sa niskim primanjima bez najbližih srodnika) Ovaj projekat se sprovodi u saradnji sa CSR a kao vid finansijske podrške Italijanki Crveni krst izdvaja 2.000 evra godišnje. Prema intervjuisanim osobama u CK postoji potreba za proširenjem ove usluge, ali prema rečima intervjuisanog osoblja, trenutno nema dovoljno finansijskih sredstava.

2. Određeni broj korisnika CK su i korisnici ranije pomenutog programa "Njega starih lica" tj usluge Gerontodomaćice, tako da predstavnici CK kao partneri u aktivno prate rad gerontodomaćica.

3. Sa NVO Adria se planira projekat "Uhvatimo dugu" radioničarski rad tri put a nedeljno po tri sata sa mladim osobama sa invaliditetom od 17 do 27 godina. Projekta će skromnim sredstvima finansirati Medjunarodna federacija CK, a odvijaće se u prostorijama koje obezbjedi Adra uz pomoć opštine Bar.

4. Opštinska organizacija Crvenog Krsta Bar jedina u Baru tretira samohrane roditelje kao posebno ugroženu kategoriju za koju obezbeđuje psihosocijalnu podršku. Međutim evidencija o broju samohranih roditelja još nije jasna tako da se koristi ona koju daje CSR, a koja se smatra nepotpunom obzirom da tretira samo one samohrane roditelje koji su ostvarili pravo na MOP.

Izvori finansiranja

Opštinska organizacija Crvenog Krsta u Baru najveću finansijsku podršku za široku lepezu svojih usluga dobija od od međunarodne Federacije CK, Opštine Bar te Norveškog i Italijanskog CK. Obzirom da su se ta sredstva pokazala kao nedovoljna, CK aktivno radi na animiranju privatnog biznis sektora. Do sada je saradnja ostvarena sa preduzećima Šafran, Voli, Agape Krisma Trade, Rotari Akt, Stomatološkom ordinacijom Leković, Stole C, i AMB.

U nardenom periodu planira se snažnije lobiranje privatnog sektora radi finansiranja projekta Briga o starim licima u opštini Bar"

Kao i kod prethodnih institucija i ovde se javlja problem u definisanju cijene servisa po korisniku. Jednostavno takva evidencija nije vođena.

Odnos sa Lokalnom samoupravom i drugim organizacijama

Prema izjavi predstavnika CK, najbliža saradnja od sada ostvarena je sa Opštinom Bar, CSR, Domom zdravlja, Domom starih u Risnu, Institutom za rehabilitaciju djece i omladine u PG te sa Školama, vrtićima, Radio Barom. NVO Adria i Caritas.

Prijedlozi Crvenog krsta

Prema izjavama intervijusanih radnika CK, neophodno je evidentirati sve samohrane roditelje i utvrditi njihov ekonomski status i potrebe. Nakon toga trebalo bi u partnerstvu sa ostalim organizacijama formirati psihosocijalne radionice za podizanje samopuzdanja i pružanje podrške.

Za stara lica potrebno je napraviti program sitnih popravki u kućama, obzirom da su uslovi stanovanja ovih kategorija jako loši.

Caritas barske nadbiskupije

Usluge

Caritas Barske nadbiskupije aktivnosti o oblasti socijalne zaštite starih realizuje od 1999. godine. Pilot faza projekta je realizovana u Podgorici. Od 2003. aktivnosti se dodatno proširuju po obuhvatu mjesta, po broju angažovanih osoba, po broju modula koji su na raspolaganju korisnicima. Servis se uspostavlja u Baru, Tuzima, Cetinju i Nikšiću. Kasnije se aktivnostima obuhvacaju i Ulcinj i Danilovgrad.

U Baru se aktivnosti u oblasti brige o starima realizuju od 2003.g. Realizuju se sledeći moduli/projekti: Kućna njega i pomoć u kući, Dnevni centar i Topli obrok.

Pored starih osoba, Caritas takođe pruža slične usluge i osobama sa invaliditetom: Sevis kućne njege i pomoći u kući, Dnevni centar za djecu i mlade sa teškoćama u razvoju, Centar za pomoć, pružanje podrške djeci sa teškoćama u razvoju kao i servis personalnih asistenata se realizuju u Baru, Cetinju, Podgorici, Tuzima i Nišiću.

Za pružanje servisa Kućna njega za osobe sa invaliditetima angažovana su 2 izvršioca za 12 korisnika. Trošak po korisniku iznosi 82.75 Eura.

Za Servis personalnih asistenata za osobe sa fizičkim invaliditetom angažovano je 5 izvršilaca, a za sada obuhvaćeno je 10 korisnika. Trošak po korisniku je 248.45 Eura.

Kao i u Nikšiću, i u Baru se radi na promociji principa socijalne ekonomije za teško zapošljive kategorije stanovništva.

Ljudski resursi i organizacija rada

Glavna kancelarija Caritasa Barske nadbiskupije je u Baru. Iz Bara se vode aktivnosti za sva pomenuta mjesta. Odatle se koordiniraju sve aktivnosti i u svim mjestima. Linija koordinacije je director-koordinator i finasijski menadžer – lokalni koordinatori po mjestima realizacije projekta.

Monitoring i evaluaciju rade lokalni koordinatori i Koordinator. Monitoring se radi kroz posjete korisnicima i razgovore, kao i kroz sistematizovan upitnik. U Baru su u procesu monitoring uključeni i predstavnici lokalnih partnerskih organizacija. Sa partnerima se jednom sedmično održavaju koordinacioni sastanci gde se razmatraju sva ključna pitanja oko implementacije projekta.

Angažovano osoblje

Kako su obezbijeđena sredstva za realizaciju projekta uglavnom ili u većem procentu predmet međunarodnih donacija, to su vrlo često i projektom predviđene eksterne evaluacije projekata. Do sada je tri puta rađena eksteran evaluacija projekta.

U oblasti brige o starima je angažovan sljedeći broj izvršilaca: Bar – 14 osoba, Ulcinj – 4 osoba. U Baru je angažovano 14 osoba kroz 3 modela pružanja pomoći starima. Od tog broja 11 su u dijelu Kućne njege i pomoći u kući, ostali su angažovani u drugim modulima pomoći i podrške.

Za koordinaciju i monitoring projekta angažovana je jedna osoba od strane Caritas Bar, a takođe svaka od partnerskih organizacija je odredila po jednu osobu koja je zadužena za praćenje projekta gerontodomaćica.

Volonterstvo

U svim mjestima postoji manja ili veća grupa volontera. Caritas promoviše volonterski rad. Na projektima u oblasti brige o starima je angažovano 36 volontera. Volonteri pružaju usluge iz domena pomoći u kući i psihosocijalne podrške.

Partnerstvo

Caritas kao jedan od važnijih principa rada promoviše, inicira i primjenjuje princip komplementarnog, zajedničkog rada u jednoj oblasti svih institucija i organizacija na lokalnom nivou, koje imaju za cilj poboljšanje kvaliteta života jedne ciljane grupe, u ovom slučaju starih osoba. U tom smislu je inicirana i uspostavljena saradnja sa Opštinama, Centrima za socijalni rad, Domovima zdravlja, Crvenim krstom, Udruženjima penzionera, Zavodom za zapošljavanje. Saradnja je u većini slučajeva i formalizovana kroz potpisivanje sporazuma o realizaciji projekta. U Baru je to npr memorandum potpisan sa 5 partnera: Opštinom, Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja, Zavodom za zapošljavanje i Crvenim krstom.

Komplementaran rad, prema riječima koordinatora Caritas programa, omogućava da se izbjegnu preklapanja u pružanju usluga, uslugama obuhvati veći broj korisnika, korisnicima pruži mogućnost korišćenja šire palete usluga te da se raspoloživi materijali ljudski resursi koriste na optimalan način.

Prema izjavi ispitanika, iskustvo iz Bara u saradnji sa lokalnim partnerima je apsolutno pozitivno. Na nivou opštine funkcioniše tzv. Lokalni stručni tim za brigu o starima u kome su predstavnici pomenutih organizacija.

Sa partnerskim organizacijama u Baru se saraduje na realizaciji svih projekata.

Opština Bar i Zavod za zapošljavanje – Biro rada Bar, aktivnosti podržavaju i finasijski. Tako npr. Biro Rada Bar isplaćuje 5 gerontodomaćica.

Sa partnerima se, kakoj e renije pomenuto, jednom sedmično održavaju koordinacioni sastanci gde se razmatraju sva ključna pitanja oko implementacije projekta

Projekti

Projekat kućne njege i pomoći u kući se realizuje u Baru, Nikšiću, Cetinju, Podgorici, Tuzima, Danilovgradu i Ulcinju. Dnevni centar i Topli obrok se realizuju u Baru

Kućna njega i pomoć u kući

Prvi projekat koji se počeo realizovati u oblasti socijalne zaštite Caritasa je Kućna njega i pomoć u kući. Od 2003 se uspostavlja i model Dnevnog centra sa večerajem i Topli obrok koji se distribuira starim osobama do njihovih kuća. Kroz model Kućne njege i pomoći u kući se starim osobama se pruža pomoć u domenu: sitne medicinske njege (mjerenje pritiska, nivoa šećera u krvi, zakazivanje posjeta kod ljekara, sitna previjanja), opšta njega (kupanje, pranje kose, manikir, pedikir, presvlačenje,) pomoć u kući (kupovina, priprema obroka, peglanje, održavanje prostora stanovanja, administrativni poslovi) i psihosocijalna podrška (druženje, razgovor.).

Dnevni centar za stare

Dnevni centar za stare osobe pruža korisnicima mogućnost korišćenje usluga iz domena: sitne medicinske njege, opšta njega (korišćenje kupatila u Caritasovom centru.), društveno socijalne aktivnosti (druženje, razgovor, društvene igre, gledanje TV, čitanje dnevne štampe i periodike, radionice) korišćenje večeraja, savjeti stručnjaka, topli obrok uz organizovani prevoz do i od Dnevnog centra. Topli obrok, koji se prethodno priprema u Caritasovom centru se distribuira do kuća starih osoba lošeg zdravstvenog i materijalnog stanja.

Trajanje projekta broj korisnika i broj i kriterijum za selekciju korisnika

Projekti traju od 2003. godine. Projektom su obuhvaćene osobe starije od 65 godina.

Kućnom njegom je obuhvaćeno 136 korisnika, Dnevni centar 38 korisnika i Toplim obrokom 18 korisnika. Ukupno 192 korisnika.

Broj korisnika u ostalim mjestima je: Podgorica 278, Danilovgrad 58, Cetinje 69, Ulcinj 43, Tuzi 23, Nikšić 196. Ukupan broj korisnika je 859.

Kriterijum za selekciju

Osnovni kriterijum je da su osobe starije od 65 godina. U pojedinim fazama projekta značajan kriterijum je bio ili jeste i socio-ekonomski status korisnika. Značajna komponenta ovih aktivnosti je i obuhvat starih osoba lošeg zdravstvenog i ekonomskog statusa koje žive same. Pružajući usluge ovoj grupi korisnika je da se doprinos smanjenju njihovog siromaštva i socijalne isključenosti.

Po pravilu njegovateljice pružaju usluge iz domena sitne medicinske njege i opšte njege, dok gerontodomačice pružaju usluge pomoći u kući. Po pravilu polovina od angažovanih osoba u svim mjestima su njegovateljice a polovina gerontodomačice. Kako smo u nekoliko mjesta preuzeli osobe profila gerontodomačica, to se trening programom akcent stavlja na vještine i znanja potrebna za njegovateljice.

Prema navodima intervjuisane osobe iz Caritasa osnova za definisanje tzv. Paketa ličnih usluga korisnika jesu same potrebe korisnika. Na osnovu tih potreba, zdravstvenog i socio-ekonomskog stanja određuje se koje će usluge korisnik koristiti, broj nedjeljnih posjeta i trajanje posjeta. Kako su potrebe korisnika vrlo različite to je teško definisati unaprijed broj korisnika koje pokriva njegovateljica ili gerontodomačica. Ono što praksa pokazuje jeste da njegovateljica u toku dana može realizovati više posjeta (6-8) od gerontodomačice (5-6). Zavisno od individualnih potreba samog korisnika, usluge konkretnom korisniku mogu pružati i njegovateljice i gerontodomačice.

Prema riječima intervjuisane osobe iz Caritasa, postoji zainteresovanost dodatnog broja starih osoba, potencijalnih korisnika za uključanje u projekat. Oni se po dinamici prijavljivanja uljučuju u projekat.

Plaćanje servisa

Bruto zarada njegovateljica/gerontodomačica je od 480-530 Eura, neto zarada je od 300-350 Eura.

Kako nam je objasnio predstavnik Caritasa u Baru i u ostalim mjestima, trenutno niko ne plaća usluge zahvaljujući donacijama i finansijskoj podršci projektu od strane lokalnih partnera.

Ipak, on smatra da u narednim fazama realizacije ovih aktivnosti i sami korisnici, oni koji imaju finansijskih mogućnosti, treba da učestvuju u troškovima. Participacija bi se definisala zavisno o visine primanja. Ipak, način plaćanja usluga od strane korisnika i njihove participacije, kao način finansiranja ovakve vrste aktivnosti prema izjavi zadužene osobe ispred Caritasa Bar mora biti sistemski riješen i primjenjivan.

Određivanje cijene korisnika

Kako nam je objasnila odgovorna osoba iz Caritasa na trošak po korisniku značajno utiču broj angažovanih osoba, vrsta servisa, broj korisnika, potrebe samih korisnika, teritorijalna rasprostranjenost korisnika i sl. Imajući sve to u vidu, troškovi po korisniku mogu varirati od mjesta do mjesta. U tom smislu, trošak po korisniku u modelu Kućna njega i pomoć u kući je od 34 – 42 Eura. Za modele Dnevnog centra i toplog obroka taj trošak je veći za oko 1.5-2 puta, odnosno kreće se od 55-65 eura mjesečno.

Preporuke Caritasa

Prema riječima odgovorne osobe u Caritasu, određeni broj starih ima potrebu za domskim smještajem i/ili zajednicom stanovanja. Većina starih osoba preferira smještaj u manjim domovima/zajedničkom stanovanju koji bi bilo u mjestu dosadašnjeg stanovanja. Isto tako, postoji potreba i za višerasovnom ili cjelodnevnom njegom starih i bolesnih osoba.

Predstavnik Caritasa smatra da na nacionalnom i lokalnom nivou oblast brige o starima treba sistemski riješiti, kroz uvođenje standarda za licenciranje pružalaca usluga, servisa, tehničko-kadrovskih uslova i metodologije finansiranja ovih servisa.

Na lokalnim nivoima treba definisati izvore finansiranja ovih servisa. Opština Bar je pozitivan primjer, jer već nekoliko godina svojim budžetom planira sredstva za realizaciju projekata iz oblasti brige o starima.

Udruženje penzionera

Usluga

Udruženje penzionera u Baru je treće najveće udruženje penzionera poslije Podgorice i Nikšića i broji 6.250 članova. Udruženje je prevashodno usmjereno na zaštitu standarda penzionera iako se bavi i svim ostalim djelatnostima koje bi bile od pomoći penzionerima. Pored toga organizovanje rekreativnih aktivnosti je takođe jedan od bitnih elemenata rada udruženja.

Unutar udruženja 1.350 lica su evidentirani kao penzioneri sa invaliditetom. Njihova penzija iznosi 230 eura.

Udruženje ima značajnu ulogu u evidentiranju starih i bolesnih lica što je od velike koristi ne samo za opštinu Bar već i za ostale organizacije koje su aktivno uključene u oblast njege i pomoći starim licima.

Organizacija rada

Pored prostorije koju poseduje u centru grada, a koja služi za okupljanje članova i prateće aktivnosti, Udruženje ima još 3 kluba penzionera u opštini i to u Virpazaru, Sutomoru i Starom Baru. Lokalna samouprava je Udruženju pomogla ustupanjem ovih prostorija.

Pored ovih klubova udruženje takođe raspolaže sa 2 Mjesta za okupljanje koja su mahom stacionirana u seoskim područjima. Prema riječima predsednika udruženja neophodno je oformiti još dva Mjesta za okupljanje.

Pored gore navedenog, Udruženje u svom sastavu ima još 10 mjesnih udruženja od kojih svako ima upravni odbor i komisiju za humanitarna pitanja, a broji od 5-10 članova i pokriva više okolnih sela.

Informisanje

Udruženje mahom koristi dnevni list Pobjedu, I Dan i Radio Bar za informisanje o svojim aktivnostima.

Izvori finansiranja

Udruženje funkcionise na principu članarine koja iznosi 60 centi na mjesečnom nivou. Od članarine se prikupi mjesečno 1.500 eura. Od toga 45% se izdvaja za tekuće potrebe, 35% za socio humanitarna pitanja, 7% za sportske i rekreativne aktivnosti i 10 % se izdvaja za nacionalni Savez penzionera.

Projekti

1. Udruženje materijalno ispomaže najugroženije članove sa mjesečnim iznosom od 30 do 50 eura. Kriterijumi za selekciju korisnika ovog vida ispomoći su zdravstveno i stambeno stanje. Potom dali neko radi u porodici i ispomaže penzionera te iznos same penzije.

2. Udruženje se trenutno aktivno zauzima za otvaranje Doma starih u nekadašnjem Domu Vojske. Trenutno ne postoji saglasnost od opštine za prenamenu ovog objekta, a sa druge strane problem je i u nedovoljnim sredstvima za otvaranje ovog doma.

3. Obzirom da je 2009 Udruženje pokušalo da napravi socijalnu kartu penzionera, organizacije poput CK Bar i Caritasa su koristile ovu evidenciju za kreiranje svojih programa pomoći zdravstvene njege (gerontodamacice) i brige o starima.

Unutar Udruženja ne postoji poseban program namjenjen isključivo penzionisanim invalidima.

Odnos sa Opštinom Bar

Udruženje ima dobru saradnju sa opštinom ali prevashodno zbog ličnih kontakata koje ostvaruje Predsjednik udruženja sa opštinskim vlastima. Pored ustupanja prostora za obavljanje djelatnosti Udruženja, opština takođe daje penzionerima 600 besplatnih karata za prevoz. U okviru programa Stanovi solidarnosti koji sprovodi opština Bar, prema riječima predsjednika udruženja 6 stanova je rezervisano za penzionere.

Preporuke Udruženja

Prema riječima Prijedsjednika Udruženja za penzionere, u Baru urgentno treba riješiti problem čekanja penzionera u redu kod ljekara. Isto tako neophodna je pomoć za kupovinu ljekova kod najugroženijih penzionera.

Udruženje Paraplegičara

Udruženje je osnovano 2004 godine i broji ukupno ukupno 67 članova, od čega samo 13 čine žene.

Misija udruženja je ostvarivanje prava članova iz Zakona o socijalnoj zaštiti kroz sve faze, od pokretanja postupka do ostvarivanja konkretnog prava lica sa invaliditetom. Jedna od aktivnosti u tom kontekstu je i prikupljanje neophodne dokumentacije za otvaranje privatnog biznisa.

Uslovi za članstvo su medicinska kvalifikacija o stepenu invaliditeta i lična karta.

Ljudski resursi i organizacija rada

Udruženje trenutno nema svoj prostor za rad već koristi prostor Pošte u Baru. Udruženje ima razrađenu evidenciju svojih korisnika tj. bazu podataka.

U Udruženju trenutno rade samo dvije osobe koje imaju odgovarajuće kvalifikacije. Udruženje je dosta radilo na odnosima sa javnošću u cilju senzitivizacije lokalne zajednice. Pored ostalog, udruženje je i zdalo je i specijalizovani časopis Buđenje koji tretira prava osoba sa invaliditetom i način njihovog ostvarivanja.

Projekti i partneri

U realizaciji projekata ostvarili su dobru saradnju sa privatnim preduzećem Lea i javnim preduzećem Luka Bar.

Sa Lukom Bar su radili na projektu „Otklonimo socijalnu isključenost osoba sa invaliditetom“. Cilj projekta je bio predstavljanje osoba sa invaliditetom zajednici i uklanjanje predrasuda koje imaju same porodice prema osobi sa invaliditetom. U saradnji sa Montenegroairlinesom obezbjedili su povlastice za prevoz osoba sa invaliditetom. Takođe, Udruženje je omogućilo upotrebu mobilnih telefona po povlašćenim tarifama. Udruženje je organizovalo i informatičku školu nakon koje je uspjelo da zaposli jednu osobu.

Dobru saradnju su ostvarili i sa Udruženjem penzionera.

Prema izjavi Predsjednika udruženja u odnosu sa Biroom rada u Baru imaju problem u otvarivanju dublje komunikacije, obzirom da Biro nema aktivnu bazu podataka o stepenu i vrsti invaliditeta i mogućnosti zapošljavanja.

Odnos sa Opštinom Bar - Udruženje je jedno od 6 povlašćenih organizacija opštine i aktivno učestvuje u radu opštinskog Savjeta za poboljšanje položaja invalidnih i hendikepiranih lica. Ovaj savjet formiran je 2011 ima 5 članova predstavnika političkih partija, uticajnih individua i predstavnika udruženja. Putem ovog savjeta vrši se uticaj na skupštinu opštine Bar. Trenutno se unutar ovog Savjeta razmatra odluka o javnim parkiralištima i o tome koliko su ona dostupna osobama sa invaliditetom.

Preporuke Udruženja

Prema izjavi predsjednika Udruženja, potrebno je oformiti servis za sveobuhvatnu podršku osobama sa invaliditetom. Isto tako Predsednik udruženja smatra da je neophodno formirati personalne centre i centar za djecu sa invaliditetom. Sa druge strane, neophodno je dalje raditi na senzitivizaciji poslodavaca i porodica osoba sa posebnim potrebama kao i na jačanju kapacitete čelnih ljudi da raspoznaju ovaj problem.

NVO ADRIA

Usluga

NVO Adria osnovano je krajem 2001. godine. Organizacija ADRIA svojim aktivnostima i programima utice i na širu ciljnu grupu (ublažavanje predrasuda prema osobama sa ometenostima, ali i senzibilisanje i animiranje potencijalnih volontera), koju cine osobe šire populacije, lokalna vlast i nadležna ministarstva Republike.

Adria usmjerava svoje aktivnosti na 3 glavna polja 1. Personalna asistencija 2. Podržano stanovanje. 3 alternativno zapošljavanje. Pored ovoga Adria se bavi i istraživačkim radom.

Primarna ciljna grupa za koju NVO sprovodi aktivnosti su osobe sa smetnjama u razvoju razlicitih vrsta i stepena ometenosti (bez obzira na uzrast) i porodice osoba sa smetnjama u razvoju.

Organizacija rada i ljudski resursi

Organizacija upošljava samo jednu osobu koja je izuzetno aktivna u svim oblastima koje se tiču osoba sa invaliditetom uključujući i članstvo u Udruženju roditelja djece sa smetnjama u razvoju. Adria ima dugogodišnje iskustvo u informisanju korisnika kroz specijalizovane časopise i brošure. Sa druge strane, ova NVO aktivno nastupa u javnosti putem gostovanja na lokalnoj i nacionalnoj televiziji i kroz davanje izjava za dnevne novine.

Projekti

1. Jedan od projekata koji Adria radi u saradnji sa opštinom Bar je Dnevni centar za osobe sa invaliditetom koji je smještenu jednoj od MZ u Baru. Centar zauzima samo 70 m² i u njemu boravi dnevno 8 lica. Prema izjavi Direktorke NVO Adria, lako je opština obezbjedila prostor mjesna zajednica iskazuje kontinuirani protest i netoleranciju prema licima sa posebnim potrebama. Opština takođe nije ispoštovala svoj dio dogovora da plaća gorivo, materijal i užinu.

2. Projekat radno okupacione terapije je trajao jednu godinu i trebao je da se sprovodi u sardnji sa Birom rada i Opštinom. Opština nije ispoštovala svoj deo dogovora o finansiranju rada već je to uradilo privatno preduzeće Voli koje je doniralo 10.000 evra. Na ovom projektu su ipak nastavili da rade sa Birom rada još 7 mjeseci nakon čega su samostalno preuzeli rad.

Saradnja sa ostalim organizacijama

NVO Adria ima odličnu i kontinuiranu saradnju sa Crvenim Krstom i sa Karitasom.

Aktuelni problemi

Problem što se fondovi sakupljeni od novčanih kazne za saobraćajne prekršaje ne usmeravaju na rad NVO-a već isključivo na rad javnih institucija.

Institucije ne razumeju značaj i značenje partnerstva u oblasti socijalne zaštite Unutar koalicije nevladinog sektora (privilegovane organizacije) postoji loša komunikacija i nekoordinisan rad.

Sa druge strane opština ne pomaže u kontinuitetu što utiče na stvaranje poteškoća u obezbeđivanju održivosti projekata.

Preporuke NVO-a

Prema izjavi Direktorke NVO Adria, potrebno je organizovati više dnevnih Centara za različite kategorije vulnerabilnog stanovništva: Rome, i osobe sa različitim oblicima invaliditeta, itd. Nadalje, neophodno je kreirati više različitih programa personalne asistencije te obezbediti koherentniju saradnju nevladinog i vladinog sektora u pružanju alternativnih oblika socijalnih usluga na lokalnom nivou.

Prema mišljenju predstavnika NVO-a kao resurs u zajednici može se istaknuti: iskustvo u implementaciji partnerskih projekata u oblasti socijalne zaštite, postojanje adekvatnih ljudskih resursa, sposobnost sprovođenja projekata sa ograničenim ljudskim i materijalnim resursima, dobra umreženost civilnog sektora, sporadično ali postojeće iskustvo u radu sa privatnim sektorom, kao i zadovoljavajuća informisanost korisnika usluga. Potrebno je u narednom periodu raditi na: većem razumjevanju osnovnih principa partnerstva civilnog –javnog i privatnog sektora, uspostavljanju snažnijih koordinacionih mehanizama, jasnih i transparentnih kriterijuma za selekciju prioritetnih projekata i njihovih nosioca, razmjeni informacija o korisnicima između pojedinih institucija i organizacija, pribavljanju finansijskih sredstava, uspostavljanju mehanizama za obezbeđivanje održivosti projekata, razvoj socijalnih servisa i razvoju volonterizma, uspostavljanju adekvatnog planiranja opštinskog budžeta, selekciju i implementaciju projekata. Za razvoj socijalnih servisa potrebno je iskoristiti slijedeće prilike: trend decentralizacije, zainteresovanost privatnog sektora, trend komercijalizacije pojedinih servisa i formiranje Fonda za socijalne servise.

Nalazi i preporuke (zapažanja istraživača)NVO sektor u Baru se pokazao dobar partner u pružanju alternativnih oblika socijalnih usluga na lokanom nivou. Međutim, problemi postoje kako unutar samog sektora, tako i u odnosu na vladin i biznis sektor.

Unutar samog sektora (uz izuzetak pojedinih projekata poput projekta Gerontodomaćica) još uvijek ne postoji jedinstvo niti dovoljna razmjena informacija, o korisnicima, o odvijanju projekata i dostupnim fondovima.

Nadalje NVO sektor treba u saradnji sa opštinom i CSR treba da radi na obezbeđivanju koherentnijeg sistema partnerstva između nevladinog i vladinog sektora u pružanju alternativnih oblika socijalnih usluga na lokalnom nivou.

Kordinaciju nevladinog sektora može da preuzme NVO koju bi delegerirala opština na osnovu jasno definisanih kriterijuma (npr, broj uspešno dorađenih projekata) na određeni mandat (npr. 2 godine)

U pogledu održivosti projekata NVO bi trebao snažnije da animira i lobira za unapređenje odnosa privatnog, javnog i civilnog sektora.

Na nivou cijele zajednice potrebno je sprovesti planiranje socijalne politike.

Preporuka za opštinu Bar

Bar je kao opština inicirao Projekat gerontodomaćica kao inovativni servis u oblasti socijalne zaštite gdje se servis kvalitetno približio krajnjem korisniku.Ovaj projekat je imao izuzetan uticaj na cijelu Crnu Goru.

Sa tehničkog aspekta ovaj projekat je podrazumjevaao široko partnerstvo koje je uspješno ostvareno izmjeđu različitih institucija i organizacija vladinog i nevladinog sektora. Svakako uspjehu ovog projekta doprinjeli su i adekvatni ljudski resursi te snazni koordinacioni mehanizmi koje je obezbjedio Caritas. Međutim pored ovog projekta koji je započeo jos 2003 tokom ove studije nije pronađen nijedan sličan projekat. Nadalje, ovaj projekat nije inicirao Centar za Socijalni rad već Biro rada i Caritas. Ovo ukazuje na nedostatak proaktivnog djelovanja kod centra za socijalni rad koji bi prirodno trebao da zauzme vodeću ulogu u iniciranju, implementaciji i praćenju ovakvih projekata. Lokalna samouprava je pokazala svoju involviranost u oblast kreiranja socijalne politike na lokalnom nivou. Iako većina organizacija CS ostvaruje saradnju sa opštinom utisak je da postoji još dosta prostora za unapređenje. Ovo se prevashodno odnosi na jasno i transparentno informisanje svih NVO o dostupnim fondovima ali i korisnika o aktuelnim projektima koji se odvijaju na lokalnu. Pored toga, opština bi trebalo da aktivira svoju saradnju sa privatnim sektorom gde bi ona sa jedne strane preuzela aktivniju ulogu u promovisanju korporativne odgovornosti preduzeća, dok bi sa druge strane obezbjedila određene administrativne povoljnosti za privatni sektor koji iskaže želju da finansijski podrži određene projekte. Isto tako, opština u saradnji sa NVO sektorom treba dalje da radi na senzitivizaciji stanovništva i to ne samo u pogledu osoba sa invaliditetom nego u vezi sa ostalim vulnerabilnim grupama. Planiranje budžeta takođe treba da se prilagodi potrebama razvoja inovativnih servisa na lokalnu. Kriterijumi selekcije projekata koji se finansiraju treba da budu jasni i dostupni svim aplikantima. Nadalje, opština bi trebala da unaprijedi vođenje evidencije o projektima koji se odvijaju na lokalnu i njihovoj uspješnosti. Neophodno je takođe u saradnji sa CSR i NVO jasnije definisati okvirnu cijenu svakog servisa.

Sa aspekta socijalnih servisa

Uprkos tome što je Bar kao opština dao veliki doprinos u zbrinavanju starih osoba još uvijek postoji potreba da se oformi više manjih domova u blizini mjesta stanovanja. Isto tako prepoznata je potreba i za viščasovnom ili cjelodnevnom njegom starih i bolesnih osoba. Onim starim osobama koje ostaju u svojim domovima potrebno je pored adekvatne njege obezbjediti i sitne kućne opravke ukoliko za to postoji potreba.

Prepoznata je potreba za otvaranjem više dnevnih Centara za različite kategorije vulnerabilnog stanovništva: Rome, i osobe sa različitim oblicima invaliditeta.

Baru nedostaje još programa personalne asistencije, ali i projekata koji bi potpomogli samohrane roditelje.

Pored ovoga potrebno je više raditi na širenju informacija o dostupnim projektima za različite kategorije ugroženog stanovništva. Pored televizije, i radija neophodno je formirati objedinjenu informaciju o svakoj posebnoj vrsti pomoći koju građanin može dobiti od različitih institucija.

Isto tako jako je bitno da građani koji su spremni da participiraju u plaćanju servisa zaista dobiju informaciju o kriterijumima i načinu plaćanja.

I na kraju neophodno je više dubinskih terenskih istraživanja (socijalnih mapiranja stanovništva) kako bi se dobila prava slika o stanju socijalne potrebe na lokalnom nivou.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Demografska struktura stanovništva od važnosti je za procjenu broja potencijalnih korisnika pojedinih socijalnih usluga, a time i procjenu potrebnih kapaciteta i projekciju potrebnih finansijskih sredstava.

Ovi ograničavajući faktori svakako će uticati na utvrđivanje kriterijuma po kojima će određene korisničke grupe koristiti usluge besplatno ili u kojoj će mjeri participirati u cijeni usluge. Svakako treba izbjeći situaciju da pojedinci unutar istih grupa definisanih materijalnim i socijalnim statusom budu privilegovani korisnici sadržaja usluga.

Na prethodnom nacionalnom popisu stanovništva, održanom 2003. godine, nije postojalo pitanje o postojanju invalidnosti. Iz razgovora sa predstavnicima NVO OSI dobijeno je mišljenje da ni popis stanovništva koji je u 2011. u toku, a samo s jednim pitanjem koje se odnosi na informaciju o mogućem invaliditetu, na način na koji je postavljeno i podatke koji će iz njega poizaći neće dati potpunu i stvarnu sliku stanja.

Lokalne strategije i planovi akcije - U opštinama Bijelo Polje, Nikšić i Bar razvijeni su pojedinačni Planovi akcija usmjereni na unaprijed definisanu ciljnu grupu. To su Planovi akcije za djecu, mlade, osobe sa invaliditeom i za stare osobe. Ne postoje jedinstveni planovi razvoja socijalne politike koji bi dali ukupni pregled svih ranjivih grupa i preporuke za razvoj servisa na nivou lokalne zajednice.

Sistem socijalne zaštite - Mreža centara za socijalni rad je relativno dobro razvijena. Naime, svaka opština je pokrivena djelatnošću centara za socijalni rad. Međutim, organizacija centara za socijalni rad je neadekvatna i nedovonjno stimulativna za razvoj socijalnih servisa na lokalnom nivou.

U izvještajima Ministarstva rada i socijalnog staranja, kao ni u izvještajima Centara za socijalni rad ne navode se usluge socijalnog rada kao posebne usluge, kao ni broj korisnika ovih usluga. One su sastavni dio svakodnevnog direktnog rada s korisnicima Centra za socijalni rad, iako nose potencijal za razvoj posebnih servisa psiho-socijalne podrške pojedincima i porodici i onda kada se ne radi samo o ostvarivanju nekog od prava iz sistema socijalne i dječje zaštite.

Izvještaji ustanova se odnose na materijalna davanja iz oblasti socijalne i dječje zaštite i druge mjere zbrinjavanja korisnika. Radi se velikim sredstvima na nivou države, ali još uvijek nedovoljnim kada je u pitanju egzistencija korisnika pojedinačno. Zato jedno od prava iz sistema socijalne zaštite i novčana naknada namijenjena za njegu i pomoć drugog lica uglavnom služi za ublažavanje siromaštva, a ne za podmirivanje potrebe za pomoći druge osobe. Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti definisano je:

„Član 24: Njega i pomoć drugog lica

Pravo na njegu i pomoć drugog lica, ima korisnik:

- materijalnog obezbjeđenja kojem je, zbog trajnih zdravstvenih promjena ili starosti, potrebna stalna njega i pomoć drugog lica za obavljanje osnovnih životnih potreba;
- korisnik lične invalidnine;
- lice sa teškom tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenošću kojem je potrebna stalna njega i pomoć drugog lica za obavljanje osnovnih životnih potreba.

Pravo na njegu i pomoć drugog lica može ostvariti lice iz stava 1 ovog člana, pod uslovom da ovo pravo nije ostvarilo po drugom osnovu.

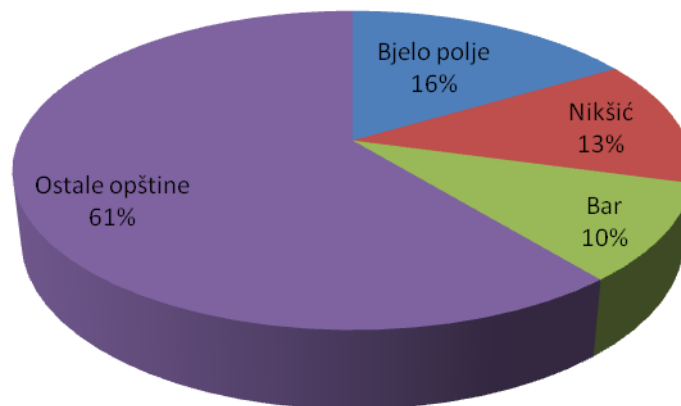
Visina njege i pomoći drugog lica, iz stava 1 ovog člana iznosi 50 € mjesečno.“

Ovo pravo i ostvarena naknada u sebi nose potencijal za finansiranje servisa pomoći u kući starijim osobama i onima koji ne mogu samostalno da podmiruju svoje potrebe. Potpuno organizovan servis pomoći u kući upravo iznosi po korisniku u prosijeku 50 € mjesečno.

U opštinama koje su predmet analize razvoja socijalnih servisa živi 167661 stanovnik (Bar – 42784; Bijelo Polje – 49548; Nikšić – 75329), što čini 26,55% od ukupnog broja stanovnika Crne Gore. S druge strane, sredstva za korisnike njege i pomoći drugog lica za ove tri opštine iznosi 39 % od ukupnih isplata na nivou Crne Gore. Potrebno je ispitati mogućnosti sufinansiranja servisa pomoći u kući iz ovih sredstava.

Slijedi grafički prikaz izdvajanja za tuđu njegu i pomoć, budući da se radi o utvrđenoj potrebi kod korisnika za uslugom koja osim kroz davanja finansijske pomoći sadrži i potrebu fizičke pomoći od strane druge osobe i tako čini potencijal za razvoj ovog socijalnog servisa u lokalnoj zajednici.

Udio broja korisnika analiziranih opština u odnosu na ukupni broj korisnika tuđe njege i pomoći u Crnoj Gori po podacima Ministarstva rada i socijalnog staranja za mjesec maj 2011

Regulisanje prava na materijalna davanja u najvećoj mjeri angažuje postojeće kapacitete Centara za socijalni rad i malo prostora preostaje za druge oblike socijalnog rada. Promjena pristupa u radu zahtijeva drugačiju organizaciju posla u Centru za socijalni rad, uvođenje novih metoda u stručnom radu i pripremu kapaciteta za promjene. Svakako neće doći do samnjenja sredstava potrebnih za ublažavanje siromaštva, koja su u kontinuiranom porastu iz godine u godinu (prema izvještaju Centara za socijalni rad), ali bi trebalo doći do zaustavljanja porasta i do efikasnijeg korišćenja raspoloživih.

Lokalne zajednice - U sve tri opštine postoji praksa sufinansiranja projekata (novih servisa) i podrške radu nevladinih organizacija. Procedure i nivo saradnje, kao i sami kapaciteti nevladinih organizacija nisu ujednačeno razvijeni u ove tri opštine. Razumijevanje saradnje i partnerstva kao odnosa različit je i često nejasan. Najboljom može se procijeniti situacija u Bijelom Polju, posebno kada je u pitanju angažman različitih socijalnih aktera i ostvarena saradnja, zatim u Nikšiću i potom najslabijom se može ocijeniti u Baru, gdje se uočava posebno nedostatak veće inicijative samih građana, odnosno nevladinih organizacija.

Zajedničko za sve tri opštine je i da ne postoji jedinstvena baza podataka o nevladinim organizacijama i njihovim aktivnostima, odnosno programima koje sprovode. Ne postoje tako ni jedinstveno praćenje stanja osjetljivih i grupa u riziku. Ove evidencije u svojoj kvalitetu variraju i od aktera do aktera. Od mnogih teško je dobiti tačne podatke o obuhvatu korisničke grupe, a još teže je dobiti uvid u troškove koji prate pružanje pojedinih servisa, odnosno cijenu pojedinih usluga. Ovo jednako važi i za institucije i za nevladine organizacije. Naime, nedostaje dovoljno znanja o tome šta predstavlja strukturu troškova, odnosno šta bi bila struktura cijene koštanja usluge. Ne razdvajaju se troškovi koji su dio organizacionih troškova od troškova koji nastaju u odnosu na svakog korisnika pojedinačno ili troškove same usluge.

Na nivou lokalnih zajednica izrađeni su Lokalni planovi akcije za neke od socijalno isključenih grupa ili grupa u riziku da to budu, ali ne postoje jedinstveni i usklađeni planovi razvoja socijalne politike na nivou zajednice koji će omogućiti lakše prepoznavanje svih grupa u riziku, prioriteta i mogućnosti

komplementarnog korišćenja resursa za više korisničkih grupa, a sve u skladu sa stvarnim mogućnostima održive realizacije socijalnih servisa. Mehanizmi supervizije, sveobuhvatnog monitoringa i evaluacije podržanih projekata i samih usluga nisu razvijeni ni u jednoj od opština. Ovo bi svakako trebalo biti sastavni dio procesa planiranja i strateških odluka na svim nivoima (državnom i lokalnom). Procedure monitoringa i evaluacije također trabeju biti sastavni dio rada državnih i lokalnih fonova iz kojih se finansiraju projekti i servisi, bez obzira da li se radi o ministarstvima, dodjeli sredstava iz prihoda od igara na sreću, domaćih fondacija ili međunaodnih fondova.

Kroz projekte pokrenute su socijalne usluge namijenjene prvenstveno osobama sa invaliditetom, posebno kada su u pitanju djeca, i usluge namijenje starim i nemoćnim osobama. Kroz inicijative ženskih nevaldinih organizacija uspostavljeni su servisi podrške ženama žrtvama nasilja u porodici. Njihov daljnji razvoj i održivost zavisiće u sve većoj mjeri od domaćih izvora finansiranja.

Iako veći broj servisa u sebi nosi elemente zdravstvenih usluga, sistem zdravstvene zaštite nije se u potrebnoj mjeri uključio ni u sadržaj usluga ni u finansiranje i podršku ovim servisima.

Besplatno korišćenje uspostavljenih servisa doprinijelo je promociji servisa u zajednici i mijenjanju stavova i teže zapošljivih osoba kao potencijalnih pružalaca usluga i samih potencijalnih korisničkih grupa. Iako je besplatno korišćenje usluga od strane korisnik u skladu sa stvarnim siromaštvom većeg broja korisničkih grupa, ne treba dozvoliti da prevlada stav o opštem siromaštvu. Naime, unutar korisničkih grupa postoje i pojedinci i porodice koje mogu participirati u cijeni usluge. Zato, da bi se izbjeglo stvaranje predodžbe da su svi socijalni servisi i za sve korisnike besplatni, potrebno je početnu praksu uvođenja besplatnih servisa što prije mijenjati. Participacija korisnika (koji to mogu) doprinijela bi većoj kumulaciji sredstava unutar svakog pojedinog servisa i time omogućila povećanje broja korisnika i pružalaca usluge, a u većoj mjeri doprinijelo održivosti samog servisa. Jasnija bi bila slika u strukturi korisničkih grupa i njihove participacije, što bi podstaklo i oragnizovanje ovih servisa kroz privatni preduzetnički sektor. Također, lakše bi se definisalo koje korisničke grupe imaju pravo na djelimično ili potpuno besplatno korišćenje servisa i iz kojih bi se to izvora (su)finansiralo, da li na državnom i/ili lokalnom nivou.

Kod uspostavljenih servisa nije došlo do definisanja organizacionog oblika i prepoznavanja nosioca servisa. Parcijalno gledanje u odnosu na svaku korisničku grupu pojedinačno i servise isključivo namijenjene za njih, predstavlja preovladavajući stav. Naime, ustalila se praksa i na lokalnom nivou da se sagledavaju problemi i traže rješenja, odnosno razvijaju usluge, samo unutar i u odnosu na svaku ciljnu (korisničku) grupu pojedinačno. Ovo je dovelo i do toga da se na lokalnom nivou rade i usvajaju strategije i akcioni planovi namijenjeni svakoj pojedinoj ciljnoj grupi. Omogućen je detaljan uvid u stanje i plan budućih rješenja, što je dobro, ali izostaje završni korak kojeg bi predstavljalo objedinjavanje, usklađivanje i planiranje ukupne socijalne politike na lokalnom nivou.

Socijalni servisi

Servis pomoći u kući nije uspostavljen kao održivi model sa jasno postavljenim osnovama na kojima servis počiva, kao i nedostaje jasno definisanje kriterijuma u odnosu na same korisnike.

Djelimični obuhvat korisnika u odnosu na sve servise dovodi u neravnopravan položaj one pojedince i ciljne grupe koji ispinjavaju uslove za korišćenje servisa, ali im nije dostupan.

Kada su u pitanju različite grupe u riziku, postojećim programima i servisima nisu u dovoljnoj mjeri ili čak uopšte obuhvaćena djeca i porodice zahvaćene siromaštvom i samohrani roditelji. U najvećoj mjeri oni su korisnici materijalnog obezbjeđenja iz sistema socijalne i dječje zaštite i programa humanitarne pomoći.

Nedostaju servisi podrške koji bi ojačali kapacitete porodice u vještinama roditeljstva i ekonomskog angažovanja, a kako bi ove porodice bile što kraće vrijeme u sistemu socijalne zaštite. Tako bi sredstva nepovratnih materijalnih davanja mogla da budu usmjerena na druge oblike podrške i ublažavanja

porodičnog ciklusa siromaštva. Ovakav pristup podrazumijeva materijalna davanja kao metod rada, a ne samo i često nedovoljan oblik obezbjeđivanja osnovne egzistencije. Naime, obezbjeđivanje osnovne egzistencije samo dijelom ublažava socijalnu isključenost i još uvijek ostaje veliki prostor za povrede ljudskih prava ovih korisničkih grupa.

Važnu ulogu u pokretnju usluga zaštite djece od zanemarivanja i zlostavljanja i usluga za djecu sa smetnjama u razvoju, kao što su Dnevni centri i Dnevni boravak, imali su programi UNICEF-a i Save the Children UK. Održivost ovih servisa sufinansiranjem podržava Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, budući da na lokalnom nivou nedostaju sredstva za puno finansiranje, a nisu definisani ni uslovi za participaciju korisnika.

Zavod za zapošljavanje pokazao se uređenim sistemom na svim nivoima i kroz program javnih radova pokretač je više programa podrške grupama u riziku, a posebno servisa za (njegu) i pomoć u kući starijim nemoćnim osobama. Ovaj servis, međutim, ne može svoju održivost obezbijediti kroz zapošljavanje gerontodomaćica u okviru lokalne samouprave ili kroz finansiranje iz sistema službi Zavoda za zapošljavanje. „Brigu“ o ovom servisu preuzima Caritas u opštinama Bar i Nikšić. U opštini Bijelo Polje servisom upravljaju Biro za zapošljavanje i lokalna samouprava. Servis pomoći u kući u sve tri opštine nalazi se u fazi u kojoj je nužno precizno definisanje servisa u svim segmentima: u odnosu na organizacionu strukturu, sadržaj usluge, kriterijume za uključivanje i participaciju korisnika, izradu plana održivosti i širenja usluge na sve korisnike koji ispunjavaju postavljene kriterijume.

NVO fAKT radio je na izgradnji kapaciteta NVO-a upravo u oblasti pružanja socijalnih usluga i podržao je uspostavljanje usluga za ciljne grupe koje nisu bile obuhvaćene drugim programima.

O načinima uključivanja izbjeglih lica i RAE populacije u oblast socijalnih servisa (kao korisnike ili pružaoce usluga) i raspoloživim sredstvima potrebno je uspostaviti punu saradnju sa UNHCR-om.

Preporuke za Program razvoja socijalnih servisa /Projekat “Unaprijeđenje socijalne inkluzije”

Svi navedeni nalazi treba da budu pretočeni u smjernice prilikom izrade programa dodjele sredstava iz Fonda za socijalne servise i uputa svim potencijalnim pružiocima usluga. Potrebno je dati instrukcije na osnovu nalaza sa terena, koje će lokalnim akterima biti usmjeravajuće pri izradi projekata i doprinijeti većoj dostupnosti socijalnim akterima koji u ovom trenutku imaju različit nivo znanja i vještina, odnosno dati podjednaku šansu svima. Fond za socijalne servise svakako bi trebao biti i mehanizam za uspravljanje promjenama na lokalnom nivou, mehanizam uspostavljanja dobre prakse i održivih servisa.

Planiranje na lokalnom nivou

Lokalni planovi socijalne politike trebaju omogućiti bolje prepoznavanje prioriteta i prepoznavanje socijalnih servisa koje bi moglo koristiti više različitih korisničkih grupa. Od prakse koja polazi isključivo od potreba pojedine ciljne grupe (uz opasnost da neke ciljne grupe ne budu zastupljene ili prepoznate) potrebno je raditi na daljnjem uspostavljanju sinergijskog i komplementarnog pristupa koji će obezbijediti razvoj socijalnih servisa namijenjenih različitim ciljnim grupama. Socijalni servisi organizovani na ovaj način treba da svojim sadržajem budu podržavajući i interaktivni sa više korisničkih grupa. Tako se otvaraju mogućnosti za fleksibilnost u organizovanju radnih procedura, širenje izvora finansiranja, ekonomičnost u korišćenju raspoloživih resursa i uvođenje novih pružalaca usluga. Održivost usluge ne zavisi od brojnosti i kapaciteta samo jedne korisničke grupe. Uvođenje NVO-a kao pružalaca usluga doprinosi obuhvatanju korisničkih grupa koje nisu u sistemu socijalne zaštite, ali su u riziku da to budu. Djelovanje nevladinih organizacija u većoj mjeri može biti usmjereno na preventivne programe.

Preporuka je da se socijalna politika u lokalnoj zajednici sprovodi kroz saradnju i partnerstva svih aktera i da se uspostavlja socijalni programi i servisi na svim nivoima zaštite i podrške grupama i pojedincima čije je podmirenje osnovnih potreba, a time i ljudska prava ugrožena ili su u riziku da to budu.

Potrebno je:

- raditi na uključivanju svih socijalnih aktera u kreiranje socijalne politike (javne institucije, korisnike, privrednike, civilni sektor, medije)
- unaprijediti kreiranje i sprovođenje socijalne politike na lokalnom nivou uz formiranje Lokalnih savjeta za planiranje socijalne politike kojeg treba da čine predstavnici svih ključnih aktera, a rad Lokalnog savjeta da bude usmjeren na rješavanje problema svih ciljnih grupa u zajednici
- unaprediti mehanizme komunikacije i koordinacije između socijalnih aktera u planiranju i sprovođenju socijalne politike u lokalnoj zajednici, u objedinjavanju baza podataka
- uspostaviti protokole o saradnji i postupanju kojim će se definisati obaveze i oblike saradnje različitih socijalnih aktera u oblasti kreiranja i sprovođenja socijalne politike, kao i razvoja socijalnih servisa
- raditi na podizanju svijesti javnosti o potrebama pojedinih korisničkih grupa, o postojećim i potrebnim socijalnim servisima i funkcionisanju sistema socijalne zaštite u zajednici

Pitanje kvaliteta usluga u sistemu socijalne zaštite i jačanje profesionalnih kapaciteta pružalaca usluga, posebno u institucijama pretpostavka je uspješnog razvoja mreže socijalnih usluga koje će odgovoriti zahtjevima socijalne inkluzije, odnosno pune zaštite i poštovanja ljudskih prava svakog ljudskog bića.

S tim ciljem potrebno je:

- razvijati raznovrsne usluge koje podržavaju prirodnu porodicu i porodično okruženje korisnika i u gradskim i u seoskim naseljima
- podsticati deinstitucionalizaciju kroz razvoj alternativnih socijalnih servisa: hraniteljstvo ne samo za djecu već i za odrasle i stare osobe, usluge dnevnih centara i dnevnih boravaka, klubova, kućne njege, pomoći u kući, savjetodavnih usluga, usluge besplatnog prevoza i organizovanog prijevoza posebno za teže pokretne osobe, „hranu na točkovima“ i druge socijalne servise
- podizanje kvaliteta usluga u postojećim ustanovama na viši nivo i pružanje novih servisa i uvođenje novih programa, posebno za djecu i osobe sa smetnjama u razvoju, za mlade sa poremećajima u ponašanju, žrtve trgovine i porodičnog nasilja, uživalaca opojnih sredstava
- izraditi funkcionalne i stukturne standarde usluga
- intezivirati rad inspeksijskih službi iz oblasti zapošljavanja i rada
- obezbjediti efikasan sistem supervizije, monitoringa i evaluacije efekata socijalnih servisa
- raditi na promjeni organizacije rada centara za socijalni rad i uvođenju novih metoda socijalnog rada u zajednici, odnosno veće uključivanje centra u razvoj novih socijalnih servisa
- intezivirati rad na terenu kako institucija, predstavnika mjesnih zajednica tako i uz uključivanje nevladinih organizacija
- raditi kontinuirano na jačanju profesionalnih kapaciteta zaposlenih u državnoj i lokalnoj upravi, u institucijama i kod drugih pružalaca usluga iz NVO i privatnog sektora
- raditi na kodeksu prakse i profesionalnog ponašanja svim pružalaca usluga

Sve ovo predstavlja preduslove za uspješno sprovođenje nacionalnih i lokalnih strategija i planova akcije, ali i uspješnu primjenu novih zakonskih rješenja koja su u pripremi i koja treba da podrže razvoj socijalnih servisa na lokalnom nivou.

Preporuka je da lokalna samouprava zajedno sa drugim akterima u zajednici utvrdi kriterijume za korišćenje servisa koje finansira. Set kriterijuma treba da obuhvati sve potencijalne korisnike, od onih za koje bi servisi bili besplatni do onih koji bi trebali djelomično participirati ili potpuno plaćati korišćenje servisa.

Razvoj socijalnih servisa

Razvoj socijalnih servisa na lokalnom nivou nova je praksa unatrag nekoliko godina. Kroz projekte pokrenut je niz servisa od strane različitih aktera u lokalnoj zajednici. Na taj način stvorena je praksa koja čini dobar osnov za analizu, uspostavljanje i testiranje standarda servisa, kao i projekciju potrebnih

troškova, kako bi obuhvat korisnika bio u većoj mjeri u skladu sa stvarnim potrebama, a standardi servisa u skladu s mogućnostima i raspoloživim resursima.

Pri organizovanju socijalnih servisa potrebno je voditi računa o sljedećim standardima, odnosno osnovnim elementima svakog servisa:

- Strukturni standardi: lokacija, prostor, oprema, osoblje i organizacija posla
- Funkcionalni standardi: prijem korisnika, procjena potreba korisnika, kriterijumi za participaciju korisnika u cijeni usluga, planiranje pružanja usluge u sadržaju i vremenu, aktivnosti pri pružanju usluge, nadgledanje i usklađivanje sa promjenama kod korisnika, prestanak korišćenja usluge.

Svaki od ovih elemenata praćen je određenim troškovima (na primjer: troškovi za prostor, opremu), brojem i cijenom rada angažovanih osoba u svim fazama organizovanja i funkcionisanja servisa (na primjer, osoba koja koordinira i osobe koje direktno rade sa korisnicima). Zbog toga, potrebno je prilikom raspisivanja konkursa za Fond za socijalne servise dati precizne smjernice i objašnjenja za izradu prijedloga projekata za socijalne servise po svim navedenim elementima, kao i planom održivosti, koja će dijelom proizlaziti i iz navedenih elemenata (kao na primjer, participacija korisnika ili njegovih srodnika). Na ovaj način date smjernice pomoći će lokalnim akterima da izrade precizan plan socijalnog servisa u svim njegovim aspektima i naprave konačnu kalkulaciju cijene servisa u odnosu na korisnika pojedinačno, što do sada nije bila praksa.

Uspostavljeni servisi čiji dalji razvoj treba podržati: servis za radnu aktivaciju osoba sa hendikepom u poljoprivrednoj proizvodnji, servis karijernog vođenja samohranih majki iz teže zapošljivih grupa, servis podrške rehabilitaciji i resocijalizaciji zavisnika od psiho-aktivnih supstanci, servis personalne asistencije osobama sa invaliditetom, servis besplatne pravne pomoći ženama žrtvama porodičnog nasilja i drugim grupama u riziku, servisi psiho socijalne podrške svim grupama u riziku, organizovanje prijevoza osoba sa invaliditetom, servis socio-ekonomskog osnaživanja grupa u riziku

Servisi koji nedostaju, a koje je potrebno podržati: inkluzivni klubovi za mlade, nesrodničko hraniteljstvo za sve grupe korisnika, servisi za osobe sa mentalnim problemima, servisi psiho-socijalne podrške pojedincima i porodici na terenu.

Za izgradnju kapaciteta u organizovanju socijalnih servisa potrebno je:

- organizovati edukacije za NVO-e i institucije kako bi se ujednačio nivo znanja i vještina potrebnih za korišćenje evropskih fondova i stvorili uslovi za ravnopravna partnerstva
- graditi kapacitete NVO-a sa posebnim naglaskom na finansijski menadžment i finansijsko izvještavanje;
- raditi na obuci NVO-a u oblasti tehničkih (organizacionih) i specifičnih znanja potrebnih za pružanje socijalnih servisa, kao i s edukacijama o potrebnim standardima
- U Centrima za socijalni rad sprovesti dublju analizu unutrašnjih procedura i organizacije posla, kao i analizu strukture korisničkih grupa, kao i u većoj mjeri preusmjeriti stručne radnike i raspoložive resurse u razvoj socijalnih servisa
- formirati tim za monitoring i evaluaciju od predstavnika ključnih aktera
- podržati servise koji nude kompatibilna i višenamjenska rješenja, te obezbjedjuju koninuirani rad sa korisnicima, a prepoznati su kao prioritetni od strane lokalnih aktera

Potrebno je obezbijediti mentorsku podršku tokom svih narednih faza: planiranja u lokalnim zajednicama, planiranja prijedloga projekata za socijalne servise, kao i tokom implementacije. Ovo je potrebno, jer postojeći lokalni kapaciteti u znanjima i iskustvu ne mogu da odgovore samostalno postavljenim zadacima.

Razvoj novih programa i socijalnih servisa utječe na razvoj lokalnih resursa u novim znanjima i pristupima zaštiti ljudskih prava ranjivih grupa, doprinosi zapošljavanju grupa koje su manje konkurentne na tržištu rada i pokretanju preduzetničkog duha, doprinosi uspostavljanju veće socijalne kohezije u zajednici. Novi programi rada i servisi, svojim sadržajem i obuhvatom korisničkih grupa treba da prerastaju okvire osnovnog socijalnog staranja, jačaju oblast socijalne politike i uvode nove pristupe u

poboljšanju kvalitete života građana u lokalnoj zajednici. Ovakav pristup ujedno: naglašava komponentu prevencije i spriječavanja institucionalnog zbrinjavanja korisnika, prepoznaje pluralitet pružalaca usluga, štedi sredstva iz državnog i lokalnog budžeta u oblasti socijalne politike, a raspoložive kapacitete lokalne zajednice i korisničkih grupa stavlja u funkciju odgovornog upravljanja resursima.